EPICTETI STOICI PHILOSOPHI ENCHEIRIDION

Item,

CEBETIS THEBANI Tabula

De vita humana prudenter instituenda.

Accessere,

Simplicij in eundem Epicteti libellum doctissima Scholia.

Arriani commentariorum de Epicteti disputationibus libri quatuor.

Item, nonnulla eiusdem argumenti, in studiosorum gratiam.

Omnia

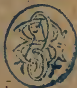
HIERONYMO WOLFIO INTERPRETE,

cum eiusdem Annotationibus.

Cum locuplete rerum ac verborum in singulis memorabilium indice.

COLONIAE, In officina Birckmannica, Sumtibus Arnoldi Mylij. Anno M. D. XCVI.

Cum gratia & priuilegio Sac. Caes. Maiest.

ILLVSTRI DOMINO

D. FERDINANDO XIMENIO, PORTVGALLO, EQVITI AVRATO, ORDINIS S. STEPHANI,

Dn. ROCHETARVM ET ET S. MESANI,

DOMINO AC COMPATRI SVO,

OB SINGVLAREM PHILOSOPHIÆ AMOREM,

HOS

EXCELLENTISSIMOS PHILOSOPHOS, SVO SVMTV ET CVRA IN LVCEM EDITOS

ARNOLDVS MYLIVS L. M. DEDICABAT.

EPICTETI VITA.

Pictetus, Stoicæ sectæ philosophus, Hierapolitanus patria fuit (est autem Hierapolis Phrygiæ vrbs, non longe a Laodicea sita) conditione seruus, vt in noctibus Atticis etiam testatur Aulus Gellius, Seruiuit enim Romæ Epaphrodito cuidam Neronis familiari. Vir sanctissimæ & integerrimæ vitæ: alienissimus ab omni fastu & arrogantia: quibus tamen vitiis omnes fere laborarunt philosophi. Tantæ autem fuit apud omnes existimationis & famæ, vt lucerna eius fictilis tribus drachmarum millibus diuendita olim fuisse feratur, Meminit huius & Lucianus Græcus auctor, sed cum laude, cum is tamen nulli philosophorum satis æquus fuerit, vt pote irrisor deorum & hominum, quo loco & lucernæ Epicteti mentionem facit: sic enim habet

in

in Dialogo, πρὸς τὸν ἀπαίδευτον, καὶ πολλὰ βιβλία ὠνούμενον, id est, ad ineruditum, & multos coementem libros. Et nostra, inquit, ætate fuit quis, & adhuc superereſt opinor, qui Stoici Epicteti fictilem lucernam ter mille drachmis emit. Sperabat enim, opinor, & ille, si noctu ad eam lucernam legeret, continuo & Epicteti sapientiam in somnis se adepturum, & similem se fore admirandi illius senis. Hactenus Luciani verba. Summam totius philosophiæ duobus his verbis contineri dicebat, Ἀνέχου καὶ ἀπέχου, id est, Sustine & abstine. Domitiano autem imperante vel offensus eius tyrannide, vel coactus ob senatusconsultum de pellendis vrbe Philosophis, Roma Hierapolim commigrauit. Commoratus autem dicitur Romæ vsque ad tempora Marci Antonini.

(?) 2

ΕΣ ΕΠΙΚΤΗΤΟΝ.

Λεωνίδου.

Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σῶμ' ἀνάπηρος,
Καὶ πενίην Ἶρος, καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Ἐς τὸ Ἐγχειρίδιον.

Μῆτιν Ἐπικτήτοιο τεῷ ἐνικάτθεο θυμῷ.
Ὄφρα κεν εἰσαφίκοιο καὶ οὐρανίους κενεῶνας,
Ψυχὴν ὑψικέλευθον ἐλαφρίζων ἀπὸ γαίης.

Ἄλλο.

Ὅς κεν Ἐπικτήτοιο σοφὴν τελέσῃ μυθοσύνην,
Μειδιάα βιότοιο γαληνιόων ἐνὶ πόντῳ.
Καὶ μετὰ ναυτιλίην βιοτήσιον, εἰσαφικάνει
Οὐρανίην ἀψῖδα καὶ ἀστερίην περιωπήν.

LEONIDAS DE EPICTETO.

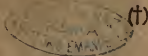
Seruus Epictetus, mutilati corporis, Irus
Pauper: at hæc inter carus eram ſuperis.

In Epicteti Enchiridion.

Mente tene memori præcepta ſalubria vitæ,
Quæ dat Epictetus: terrenas deſpice curas,
Sublimes animos ſuper ardua ſidera tollens.

Aliud.

Quiſquis Epicteti ſapientia dicta tuetur,
Infeſti pelagi ſecura mente procellas
Ridet: & in portum ſubducta naue, peracto
Ætatis ſpatio, cæleſti ſede quieſcit.

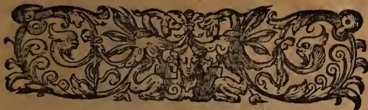
OPVSCVLI HVIVS IN TRES *Tomos diuisi Dispositio.*

Primus ipsum Enchiridion,& tabulam Cebetis, Græce Latineque continet, cum breuibus annotationibus, & aliis nonnullis.

Alter habet scholia e Simplicio decerpta, vna cum Epicteti & Hadriani Aug, dialogo,& sententiis Epicteti, aliorumque Stoicorum, quæ hinc inde citantur.

Tertius & postremus ea complectitur, ex Arriano collecta, quę loca Enchiridii ob breuitatem obscuriora vel declarant, vel copiosius tractant.

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ.

EPICTETI ENCHIRIDION, SIVE PVGIO: HIERONYMO WOLFIO interprete.

Partitio rerum.

CAP. I.

RES quædam in poteſtate noſtra ſunt: quędam nõ ſunt. In noſtra poteſtate eſt, opinio, appetitio, deſiderium, auerſatio: &, vt vno complectar verbo, quælibet noſtræ actiones. Noſtri arbitrij nõ ſunt, corpus, pecunia, gloria, imperia: ad ſummam, ea quæ ipſi non agimus, omnia.

ΚΕΦ. α.

ΤΩΝ ὄντων τὰ μὲν ἐστιν ἐφ᾽ ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν. ἐφ᾽ ἡμῖν μὲν, ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις· καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅσα ἡμέτερα ἔργα. οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν δὲ, τὸ σῶμα, ἡ κτῆσις, δόξαι, ἀρχαί· καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅσα οὐχ ἡμέτερα ἔργα.

Natura & conditio rerum.

CAP. II.

AC ea quidem quæ nobis parent, libera ſunt

ΚΕΦ. β.

ΚΑὶ τὰ μὲν ἐφ᾽ ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα,

ἀπαρεμπόδιστα. τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια.

natura ſua: nec prohiberi ab vllo, nec impediri poſſunt. In quæ autem ipſi ius nullum habemus, ea ſunt infirma, obnoxia ſeruituti, obnoxia impedimentis, aliena.

Veri prauique iudicii effectus.

ΚΕΦ. γ.

Μέμνησο οὖν, ὅτι ἐὰν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον ὥσπερ ἐστὶν ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων πράξεις οὐδὲ ἕν, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις· οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ.

CAP. III.

PROINDE memento, ſi ea quæ natura ſeruiunt, libera putaris, & aliena pro tuis habueris: fore vt impediaris, lugeas, perturberis, deos hominesque accuſes. Sin id ſolum tuum exiſtimaris, quod tuum eſt: aliena vero, vt ſunt, aliena: te nemo coget vnquam, nemo impediet, neminem accuſabis, neminem criminaberis, nihil ages inuitus, nemo te lædet, inimicum non habebis. Neque enim vllam calamitatem accipies.

1 *Animaduerſio excitanda, & præparatio diligens adhibenda.*

2 *Idem virtuti & vanitati ſeruire non poteſt.*

ΚΕΦ. δ.

Τηλικούτων οὖν ἐφιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ οὐδὲ μετρίως κεκινημένον ἅπτεσθαι αὐτῶν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφιέναι παντελῶς, τὰ δ' ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρόν. ἐὰν δὲ καὶ ταῦτ' ἐθέλῃς, καὶ ἄρχειν καὶ πλουτεῖν, τυχὸν μὲν οὐδ' αὐτῶν τούτων τεύξῃ, διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐφίεσθαι. πάντως γε μὴν ἐκείνων ἀποτεύξῃ, δι' ὧν μόνων δύ-

CAP. IIII.

1 CVM igitur tantas res appetas, ſic eas ſuſcipiendas eſſe memento, vt ſis non mediocriter incitatus, atque alia penitus relinquenda, alia in præſentia omittenda cenſeas. Quod ſi & illas deſideraris, & magiſtratus etiam atque opes appetieris, & tuos florere volueris: 2 fortaſſe ne hæc quidem

quidem assequeris, propter earum, quas ante diximus, cupiditatem: iis certe omnino excides, per quas solas felicitas & libertas comparatur.

δαιμονία καὶ ἐλευθερία περιγίνεται.

Assensus ante rem perspectam sustinendus.

CAP. V.

ITAQVE viso cuiuis aspero, statim sic vt respōdeas, operam dabis: visum id esse, nec plane id quod videatur. post in exquirendo eas adhibeto regulas, quas habes: eamque cum primis ac potissimum, Vtrum id visum in rebus versetur nostræ potestati subiectis, an vero alienis? Quod si in alienis: in promtu sit, illud ad te nihil attinere.

ΚΕΦ. ε.

Εὐθὺς οὖν πάσῃ φαντασίᾳ τραχείᾳ μελέτα ἐπιλέγειν. ὅτι φαντασία [ἐστὶ] εἶ, καὶ οὐ πάντως τὸ φαινόμενον. ἔπειτα ἐξέταζε τοῖς κανόσι τούτοις, οἷς ἔχεις. πρώτῳ δὲ τούτῳ, καὶ μάλιστα, πότερον περὶ τὰ ἐφ᾽ ἡμῖν ἐστὶν, ἢ περὶ τὰ οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν. κἂν περί τι τῶν οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν ᾖ, πρόχειρον ἔστω τὸ, διότι οὐδὲν πρὸς σέ.

Irrita incommodorum fuga calamitosum, frustratio cupiditatum infortunatum facit.

CAP., VI.

APPETITIONIS eam esse pollicitationē memento, fore vt consequatur id quod appetat: Auersationis, ne in id incidat quod auersetur. Is porro quem appetitio frustratur, infortunatus est: qui in id incidit quod auersatur, calamitosus. Itaque si ea solum auersere, quæ eorum naturæ quæ in tua potestate sunt, repugnant: in eorum quæ auersaris, nihil incides. At si morbum auerseris, aut mortem, aut inopiam: calamitatem subibis.

ΚΕΦ. ϛ.

Μέμνησο ὅτι ὀρέξεως μὲν ἐπαγγελία, τὸ ἐπιτυχεῖν, οὗ ὀρέγῃ. ἐκκλίσεως δὲ ἐπαγγελία, τὸ μὴ ἐμπεσεῖν ἐκείνῳ, ὃ ἐκκλίνεται. καὶ ὁ μὲν ὀρέξει ἀποτυγχάνων, ἀτυχής· ὁ δὲ ἐκκλίσει [περιπίπτ.] παραπίπτων, δυστυχής. ἂν μὲν οὖν μόνα ἐκκλίνῃς τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐπὶ σοί, οὐδενὶ ὧν ἐκκλίνῃς περιπεσῇ. νόσον δ᾽ ἂν ἐκκλίνῃς, ἢ θάνατον, ἢ πενίαν, δυστυχήσεις.

Tiro doctrinæ virtutis, ne nimium sibi assumat.

ΚΕΦ. ζ.

Ἄρον οὖν τὴν ἔκκλισιν ἀπὸ πάντων τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετάθες ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν. τὴν ὄρεξιν δὲ παντελῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄνελε. ἄν τε γὰρ ὀρέγῃ τινὸς τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν τινος, ἀτυχεῖν ἀνάγκη. τῶν δ' ἐφ' ἡμῖν, [ὅσων] ὅσον ὀρέγεσθαι καλὸν ἄν, οὐδέπω σοι πάρεστι. μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾶν καὶ ἀφορμᾶν χρῶ, κούφως μέν τοι, καὶ μεθ' ὑπεξαιρέσεως, καὶ ἀνειμένως.

CAP. VII.

AVERSATIONEM igitur ab iis rebus amouebis omnibus, quæ in nobis sitæ non sunt: atque in eas transferes, quæ naturæ eorum, quæ nostri arbitrij sunt, repugnant. Appetitionem autem hoc tempore prorsus auferto. nam si ea quæ nostri arbitrij non sunt, desideraris, frustrari necesse erit. Ea vero quæ nobis parent, quatenus recte possint expeti, nondum es assecutus. Sed eo tantum vtitor motu animi, quo vel accedas ad eas res, vel ab iisdem recedas: verum leuiter, & cum imminutione, & remisse.

Adamatæ rei natura consideranda.

ΚΕΦ. η.

Ἐφ' ἑκάστου τῶν ψυχαγωγούντων, ἢ χρείας [παρεχόντων] παρεχόντων, ἢ στεργομένων, μέμνησο ἐπιλέγειν, ὁποῖόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν σμικροτάτων ἀρχόμενος. ἂν χύτραν στέργῃς, ὅτι χύτραν στέργεις· κατεαγείσης γὰρ αὐτῆς, οὐ ταραχθήσῃ. ἂν [παιδία] παιδίον σεαυτοῦ καταφιλῇς, ἢ γυναῖκα, ὅτι ἄνθρωπον καταφιλεῖς· ἀποθανόντος γὰρ αὐτοῦ, οὐ ταραχθήσῃ.

CAP. VIII.

SINGVLIS in rebus, quę vel delectāt, vel vsui seruiunt, vel diliguntur: memento considerare cuiusmodi sint, exorsus a minutissimis. Si ollam * diligis, te ollam diligere. nam ea confracta, non perturbaberis. Si filiolum, aut vxorem: hominem a te diligi. nam eo mortuo, non perturbaberis.

Adiuncta cuiusq; negotii consideranda.

ΚΕΦ. θ.

Ὅταν ἅπτεσθαί τινος ἔργου μέλλῃς, ὑπομίμνησκε σεαυτὸν, ὁποῖόν ἐστι τὸ ἔργον. ἐὰν

CAP. IX.

OPvs aliquod aggressurus, ipse tibi subiicito, cuiusmodi sit illud opus. Si

lauatum abieris, ea tibi proponito, quę fiunt in balneo: alios perfundi, alios loco pelli, alios conuitia facere, alios furari. Sic tutius rem aggredieris, si ipse tibi dixeris: Et statim lauabo, & meum institutum naturæ congruens conseruabo. Eodemque modo in vnoquoque negotio. Sic enim, si quid impedimento lauationi tuę fuerit, in promtu erit. Equidem non solum volui: sed & institutum meum, naturæ consentaneum, tueri volui. Neque vero tuebor, si ea quæ fiunt, ægre tulero.

λουσόμενος ἀπίῃς, πρόβαλλε σεαυτῷ τὰ γινόμενα ἐν βαλανείῳ· τοὺς ἀπορρέοντας, τοὺς ἐγκρουομένους, τοὺς λοιδοροῦντας, τοὺς κλέπτοντας. καὶ οὕτως ἀσφαλέστερον ἅψῃ τοῦ ἔργου, ἐὰν ἐπιλέξῃς, ὅτι εὐθὺς λούσασθαι θέλω· καὶ τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύσιν τηρῆσαι. καὶ ὡσαύτως ἐφ' ἑκάστου ἔργου. οὕτω γὰρ, ἄν ᾖ τι πρὸς τὸ λούσασθαι ἐμποδὼν, πρόχειρον ἔσται, διότι [ἀλλ' οὐ] οὐ τοῦτο ἤθελον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύσιν ἔχουσαν τηρῆσαι. οὐ τηρήσω δὲ, ἐὰν ἀγανακτῶ πρὸς τὰ γινόμενα.

1 Opinionibus, non ipsis rebus perturbamur.
2 Sapiens sine querela.

CAP. X.

1 HOMINES perturbantur non rebus: sed iis quas de rebus habent, opinionibus. Verbi causa: Mors non est malum. alioqui enim & Socrati ita visum esset. Sed opinio de morte, quæ malum eam facit. Cum igitur impedimur, aut distrahimur: non alios culpemus, sed nosmetipsos, hoc est, nostras opiniones. Alios accusare in calamitate sua, hominis est ineruditi:
2 seipsum, eius qui erudiri cœpit: nec se, nec alium, eruditi.

ΚΕΦ. ι.

Ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους οὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. οἷον θάνατος οὐδὲν [δεινὸν, καὶ διότι,] δεινὸν, ἐπεὶ καὶ Σωκράτει ἂν ἐφαίνετο· ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ θανάτου, [ὅταν ἐμποδιαζώμ. ἢ σπαραττώμεθα.] ὅτι δεινόν. ὅταν οὖν ἐμποδιζώμεθα, ἢ ταραττώμεθα, μηδέποτε ἄλλους αἰτιώμεθα, ἀλλ' ἑαυτοὺς, τουτέστι τὰ ἑαυτῶν δόγματα. ἀπαιδεύτου ἔργον, τὸ ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς. ἠργμένου παιδεύεσθαι, τὸ ἑαυτῷ. πεπαιδευμένου, τὸ μήτ' ἄλλῳ, μήθ' ἑαυτῷ.

1 Animi bonis, non fortunæ muneribus gloriandum.
2 Vsus visorum hominis proprius.

ΚΕΦ. ια.

Ἐπὶ μηδενὶ ἐπαρθῇς ἀλλοτρίῳ προτερήματι. εἰ ὁ ἵππος ἐπαιρόμενος ἔλεγεν ἄν, ὅτι καλός εἰμι, οἰστὸν ἂν ἦν. σὺ δ' ὅταν λέγῃς ἐπαιρόμενος, ὅτι ἵππον καλὸν ἔχω, ἴσθι ὅτι ἐπὶ ἵππου ἀγαθῷ ἐπαίρῃ. τί οὖν ἐστι σόν; χρῆσις φαντασιῶν. ὥσθ' ὅταν ἐν χρήσει φαντασιῶν κατὰ φύσιν σχῇς, τηνικαῦτα ἐπαρθήσῃ· τότε γὰρ ἐπὶ τῷ σῷ τινι ἀγαθῷ ἐπαρθήσῃ.

CAP. XI.

1 Nvlla aliena præstantia efferaris animo. Si equus semet iactans diceret, Sum pulcer: ferendum esset. Tu vero cum insolenter gloriaris, te pulcrũ equum habere: scito, equo te bono superbire. Quid igitur est tuum? 2 Vsus visorum. Quapropter cum in vsu visorum ita moratus fueris, quemadmodum natura postulat, tum effereris. Tum enim aliquo tuo bono lætaberis.

Animo in Deum intento, rebus cæteris obiter vtendum.

ΚΕΦ. ιβ.

Καθάπερ ἐν πλῷ, τοῦ πλοίου καθορμισθέντος, εἰ ἐξέλθῃς ὑδρεύσασθαι, ὁδοῦ μὲν πάρεργον, καὶ κοχλίδιον ἀναλέξῃ, ἢ βολβάριον [τάττεσθαι]· τετάσθαι δὲ δεῖ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ πλοῖον, καὶ συνεχῶς ἐπιστρέφεσθαι, μήποτε [σε] ὁ κυβερνήτης καλέσῃ· κἂν τότε πάντα ἐκεῖνα ἀφιέναι, ἵνα μὴ δεδεμένος ἐμβληθῇς, ὡς τὰ πρόβατα· οὕτω καὶ ἐν τῷ βίῳ, ἐὰν διδῶται ἀντὶ βολβίου καὶ κοχλιδίου γυναικάριον καὶ παιδίον, οὐδὲν κωλύσει. ἐὰν δὲ ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τρέχε ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀφεὶς ἐκεῖνα πάντα, μηδὲν ἐπιστρεφόμενος. ἐὰν δὲ

CAP. XII.

Qvemadmodvm in nauigatione, subducto nauigio, si aquatum exieris, obiter fortassis etiam cochleolam colliges, aut bulbum: animo autem in nauigium intento esse oportet, ac continenter solicito, ne gubernator vocet: ac tum illa omnia relinquere, vt ne vinctus tanquam oues in nauim coniiciaris. Ita etiam in vita, si tibi vice cochleæ aut bulbi, detur vxorcula & puer: nihil impediet. At si gubernator vocarit, curres ad nauim, relictis illis omnibus: neque respicies. Quod si senex es, caue vnquam

quam a naue recedas longius: ne quando vocatus, deficias.

γέρων ᾖς, μηδὲ ἀπαλλαγῇς ποτὲ τοῦ πλοίου μακρὰν, μή ποτε καλοῦντος ἐκλίπῃς.

1 Non optandum frustra, quod fieri nequit.
2 Animus bene institutus, nulla re impeditur.

Cap. XIII.

1 NE postules, ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri. Sed, si sapis, ita fieri quæque velis, vt fiunt. Morbus est corporis impedimentum, instituti non item, nisi ipse velis. Claudicatio, pedis est impedimentum: instituti non item. 2 Quod si singulis in rebus, quæ incidunt, consideraris: inuenies eas alterius cuiuspiam rei, non tui, esse impedimentum.

ΚΕΦ. ιγ.

ΜΗ` ζήτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις. ἀλλὰ θέλε γίνεσθαι τὰ γινόμενα ὡς γίνεται, καὶ εὖ ποιήσεις. νόσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον· προαιρέσεως δὲ οὔ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. χώλανσις, σκέλους ἐστὶν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὔ. καὶ τοῦτο ἐφ' ἑκάστου τῶν ἐμπιπτόντων ἐπίλεγε· εὑρήσεις γὰρ αὐτὸ ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, [σὸν] σοῦ δὲ οὔ.

Animi vires aduersis rebus & prauis cupiditatibus opponendæ.

Cap. XIIII.

QVICQVID inciderit, in eo memento, ad te conuersus, inquirere, qua facultate sis ad vsum eius instructus. Si quem formosum formosamve videris: ad eam rem temperantiæ facultas in promtu erit. Si labor obiectus fuerit, tolerantiam reperies. Si conuicium, patientiam inuenies. Quod si te ita consuefeceris: visis non obtemperabis.

ΚΕΦ. ιδ.

ΕΦ' ἑκάστου τῶν προσπιπτόντων, μέμνησο ἐπιστρέφων ἐπὶ σεαυτὸν ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. ἐὰν καλὸν ἴδῃς, ἢ καλὴν, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς ταῦτα ἐγκράτειαν. ἐὰν πόνος προσφέρηται, εὑρήσεις καρτερίαν. ἂν λοιδορία, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν. καὶ οὕτως ἐθιζόμενόν σε, οὐ συναρπάσουσιν αἱ φαντασίαι.

Non amittimus nostra, sed Deo sua restituimus.

ΚΕΦ. ιδ.

Μηδέποτε ἐπὶ μηδενὸς εἴπῃς, ὅτι ἀπώλεσα αὐτὸ, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκα. τὸ παιδίον ἀπέθανεν; ἀπεδόθη. τὸ χωρίον ἀφῃρέθη; οὐκοῦν καὶ τοῦτο ἀπεδόθη; ἀλλὰ κακὸς ὁ ἀφελόμενος. τί δέ σοι μέλει, [διὰ τί] διὰ τίνος σε ὁ δοὺς ἀπῄτησε; μέχρι δ' ἂν διδῷ, ὡς ἀλλοτρίου αὐτοῦ ἐπιμελοῦ, ὡς τοῦ πανδοχείου οἱ παριόντες.

CAP. XV.

NVNQVAM te quicquam perdidiſſe dicito, ſed reddidiſſe. Filiolus obiit? redditus eſt. Prædium eſt ereptum? an non id quoque eſt redditum? At improbus eſt qui eripuit? Quid id tua refert, per quem, is qui dederat, abs te repetierit? Sed quandiu conceſſerit, tãquam alienum, id curato, vt cauponam viator.

Animi cultura cætera omnia poſthabenda.

ΚΕΦ. ιε.

Εἰ προκόψαι θέλεις, ἄφες τοὺς τοιούτους διαλογισμούς· ἐὰν ἀμελήσω τῶν ἐμῶν, οὐχ ἕξω διατροφάς· ἐὰν μὴ κολάσω τὸν παῖδα, πονηρὸς ἔσται. κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἄλυπον καὶ ἄφοβον γενόμενον, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόνοις ταρασσόμενον. κρεῖττον δὲ, τὸν παῖδα κακὸν εἶναι, ἢ σε κακοδαίμονα.

CAP. XVI.

SI quid proficere ſtudes, iſtiuſmodi cogitationes miſſas facito: Si mea neglexero, non erit vnde viuam: Niſi puerum caſtigaro, malus erit. Præſtat enim perire fame, timoris ac moleſtiæ expertem: quam copiis omnium rerum circumfluentem, animo viuere perturbato. Et puerum malum eſſe præſtat, quam te infelicem.

1 A contemtu vilium rerum ad maiora veniendum.
2 Exſpectanda ingrata.

ΚΕΦ. ιζ.

Ἄρξαι τοιγαροῦν ἀπὸ τῶν μικρῶν. ἐκχεῖται τὸ ἐλάδιον; κλέπτεται οἰνάριον; ἐπίλεγε, ὅτι τοσούτου πωλεῖται ἀπάθεια, τοσούτου ἀταραξία· προῖκα δὲ οὐδὲν περιγίνεται. ὅταν δὲ κα-

CAP. XVII.

1 A Paruis igitur auſpicare. Oleum effunditur? villum ſurripitur? Subiice tibi: Tanti vænit tranquillitas, tanti conſtantia: gratis autẽ nihil acquiritur.
2 Cum

2 Cum vero puerum vocas, fieri posse cogita, vt præsto non sit: &, vt sit, nihil agat ex animi tui sententia. Neq; vero ei tam bene sit, vt tuarum perturbationum habeat ille potestatem.

λῇς τὸν παῖδα, ἐνθυμοῦ ὅτι δυνατὸν μὴ ὑπακοῦσαι· καὶ ὑπακούσας μηδὲν ποιῆσαι ὧν θέλεις. καὶ οὐχ οὕτως ἐστὶν αὐτῷ καλῶς, ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ, τό σε [μὴ ταραχ] ταραχθῆναι.

1 Æquo animo ferenda, mala de nobis vulgi existimatio.
2 Plura simul curare, difficile.

CAP. XVIII.

1 SI quid proficere vis, ne recusa quo minus ob res externas, a mẽs & fatuus habearis. Ne quid scire videri velis. Quod si quis aliis esse videaris: ipse tibi diffidito. 2 Scito enim facile non esse, institutum tuum in eo statu, qui sit naturæ consentaneus, conseruare, & res externas amplecti: sed aliter non posse fieri, quin is, alterum qui curet, alterum negligat.

ΚΕΦ. ιη.

ΕΙ προκόψαι θέλεις, ὑπόμεινον, ἕνεκα τῶν ἐκτὸς ἀνους δόξαι. καὶ ἠλίθιος. μηδὲν βούλου δοκεῖν ἐπίστασθαι κἂν δόξῃς [τινὸς εἶναί τισιν] τισὶ εἶναί τις, ἀπίστει σεαυτῷ. ἴσθι γὰρ, οὐκ οὐ ῥάδιον, καὶ τὴν προαίρεσιν τὴν σεαυτοῦ κατὰ φύσιν ἔχουσαν φυλάξαι, καὶ τὰ ἐκτὸς· ἀλλὰ τὸν ἑτέρου ἐπιμελούμενον, τοῦ ἑτέρου ἀμελῆσαι, πᾶσα ἀνάγκη.

Frustra cupimus inuiolata conseruare, quæ nostri iuris non sunt.

CAP. XIX.

SI in id studes, vt liberi tui, vxor, amici, perpetuo viuant & floreant, stultus es. Nam quæ in tua potestate non sunt, ea in potestate tua esse vis, & aliena esse tua. Sic etiam si puerum peccare non vis, stultus es. Id enim postulas, vt vitium non sit vitium, sed quiddam aliud.

ΚΕΦ. ιθ.

ΑΝ θέλῃς τὰ τέκνα σου καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τοὺς φίλους σου πάντοτε ζῆν, ἠλίθιος εἶ. τὰ γὰρ μὴ ἐπὶ σοί. [εἰ θέλ] θέλεις ἐπὶ σοὶ εἶναι· καὶ τὰ ἀλλότρια σὰ [εἶναι, μωρὸς εἶ] εἶναι. οὕτω κἂν τὸν παῖδα θέλῃς μὴ ἁμαρτάνειν, μωρὸς εἶ· θέλεις γὰρ τὴν κακίαν μὴ εἶναι κακίαν, ἀλλ' ἄλλο τι. ἂν δὲ θέλῃς ὀργιζόμενος

μὴ ἀποτυγχάνειν, τοῦτο δύνασαι. τοῦτο οὖν ἄσκει, ὃ δύνασαι.

At si eo quod appetis, frustrari non vis: hoc quidem potes.

Dominus quis.

ΚΕΦ. κ.

Κύριος ἑκάστου ἐστὶν, ὁ τῶν ἐπ' ἐκείνου θελομένων, ἢ μὴ θελομένων ἔχων τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ περιποιῆσαι ἢ ἀφελέσθαι. ὅστις οὖν ἐλεύθερος εἶναι βούλεται, μήτε θελέτω τι, μήτε φευγέτω τι τῶν ἐπ' ἄλλοις, εἰ δὲ μὴ, δουλεύειν ἀνάγκη.

CAP. XX.

Cuiusque dominus is est, qui ea quę ipse vult, aut non vult, potestatem habet vel conseruandi, vel eripiendi. Quisquis igitur liber esse volet, neque cupiat quicquam, neque auersetur eorum quę penes alios sunt. Sin minus, seruire necesse erit.

Quæ dantur, accipienda: quæ negantur, non appetenda.

ΚΕΦ. κα.

Μέμνησο, ὅτι ὡς ἐν συμποσίῳ, δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι. περιφερόμενον γέγονέ τι κατὰ σέ; ἐκτείνας τὴν χεῖρα, κοσμίως μετάλαβε. παρέρχεται; μὴ κάτεχε. οὔπω ἥκει; μὴ ἐπίβαλλε πόρρω τὴν ὄρεξιν, ἀλλὰ περιμένε, μέχρις ἂν γένηται κατὰ σέ. οὕτω πρὸς τέκνα. οὕτω πρὸς γυναῖκα. οὕτω πρὸς ἀρχὰς, οὕτω πρὸς πλοῦτον, καὶ ἔσῃ ποτὲ ἄξιος τῶν θεῶν συμπότης. ἂν δὲ καὶ παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς, ἀλλ' ὑπερίδῃς, τότε οὐ μόνον συμπότης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. οὕτω γὰρ ποιῶν διογένης καὶ ἡράκλειτος, καὶ οἱ ὅ-

CAP. XXI.

Memento sic in vita esse versandum, tanquam in conuiuio. Si quid circunferendo ad te peruenerit, porrecta manu partem modeste capito. Præterit? Ne detine. Nondum adest? Ne longe appetitum extēdito: sed exspecta, dum ad te perlatum fuerit. Sic erga liberos, sic erga coniugem, sic erga magistratus, sic erga diuitias si affectus fueris: aliquando dignus eris conuiuio deorum. At vero si oblata etiam non acceperis, sed despexeris, non conuiua deorum modo, sed & imperij consors eris. Sic enim cum facerent Diogenes, Heraclitus, & similes, merito diuini ve

ni vt erant, ita & dicebantur.

μοιοι, ἀξίως θεῖοί τε ἦσαν, καὶ ἐλέγοντο.

Humanitatis ita habenda ratio, vt animi tranquillitas retineatur.

CAP. XXII.

CVm eiulantem quempiam videris in luctu, siue peregre profecto filio, siue rebus amissis: caue ne te visum illud moueat, vt existimes versari eum in malis ob externa. sed statim ipse tecum distinguito, sitque in promtu vt dicas: Istum affligit non casus ille (alium enim non affligit) sed concepta de eo opinio. Ac oratione quidem tua eius perturbationi subseruire, ne dubita: atque adeo, si res ita tulerit, congemiscere. Cauebis autem, ne intrinsecus etiam congemiscas.

ΚΕΦ. κϐ.

ΟΤαν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποδημοῦντος τέκνου, ἢ ἀπολωλεκότα τὰ ἑαυτοῦ, πρόσεχε μή σε ἡ φαντασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος αὐτοῦ, τοῖς ἐκτός· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγειν ἔσω πρόχειρον, ὅτι τοῦτον θλίβει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτου. μέχρι μέντοι λόγου μὴ ὄκνει συμπεριφέρεσθαι αὐτῷ· κἂν οὕτω τύχῃ, συνεπιστενάξαι· πρόσεχε μέντοι, μὴ καὶ ἔσωθεν συνεπιστενάξῃς.

Vitæ fabula Dei arbitratu peragenda.

CAP. XXIII.

ACtorem esse fabulæ talis, qualis magistro probata fuerit, te memento: si breuis, breuis: si longa, longæ. Si mendicum agere te voluerit: fac eam quoque personam ingeniose repræsentes. Ita si claudum, si principē, si plebeiū. Hoc enim tuum est, datam personā bene effingere: eam autem eligere, alterius.

ΚΕΦ. κγ.

ΜΕμνησο, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ δράματος, οἵου ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος· ἂν βραχὺ, βραχέος· ἂν μακρὸν, μακροῦ· ἂν πτωχὸν ὑποκρίνεσθαί σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐφυῶς ὑποκρίνῃ· ἂν χωλὸν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην. σὸν γὰρ τοῦτ' ἐστὶ, τὸ δοθὲν ὑποκρίνασθαι πρόσωπον καλῶς· ἐκλέξασθαι δ' αὐτὸ, ἄλλου.

Vir prudens ex omni euentu fructum capit.

ΚΕΦ. κδ.

Κόραξ ὅταν μὴ αἴσιον κεκράγῃ, μὴ συναρπαζέτω σε ἡ φαντασία· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγε, ὅτι τούτων ἐμοὶ οὐδὲν ἐπισημαίνεται, ἀλλ' ἢ τῷ σωματίῳ μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, ἢ τῷ δοξαρίῳ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί. ἐμοὶ δὲ πάντα αἴσια σημαίνεται, ἐὰν ἐγὼ θέλω. ὅ,τι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοί ἐστιν, ὠφεληθῆναι ἀπ' αὐτοῦ.

CAP. XXIIII.

SI coruus inauſpicatum crocitarit, ne te viſum illud moueat, ſed ipſe tecum diuide ſtatim, & dic: Nihil iſtorum mihi portenditur, ſed aut corpuſculo meo, aut reculæ meæ, aut exiſtimationi, aut liberis, aut vxori. Mihi autem fauſta omnia portenduntur, ſi ego voluero. Quicquid enim iſtorum acciderit, ex eo penes me eſt, fructum vt capiam.

Paria viribus ſuſcipienda.

ΚΕΦ. κε.

Ἀνίκητος εἶναι δύνασαι, ἐὰν εἰς μηδένα ἀγῶνα καταβαίνῃς, ὃν οὐκ ἔστιν ἐπὶ σοὶ νικῆσαι.

CAP. XXV.

INuictus eſſe potes, ſi in nullum certamẽ deſcendas: quod vincere, tui arbitrij non eſt.

1 *Qui omnia bona a ſeipſo petit: is nec miratur quenquam nec inuidet vlli.*

2 *Vna ad libertatem via, rerum externarum deſpicientia.*

ΚΕΦ. κϛ.

Ὅρα μήποτε ἰδών τινα προτιμώμενον, ἢ μεγαλοδυναμοῦντα, ἢ ἄλλως εὐδοκιμοῦντα, μακαρίσῃς, ὑπὸ τῆς φαντασίας συνεπαρθείς. ἐὰν γὰρ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἡ οὐσία τοῦ [ἀγαθοῦ] ἀπαθοῦς ᾖ, οὔτε ὁ φθόνος, οὔτε ζηλοτυπία χώραν ἕξει. σὺ δὲ αὐτὸς οὐ στρατηγὸς, οὐ πρύτανις ἢ ὕπατος εἶναι θελήσῃς, ἀλλ' ἐ-

CAP. XXVI.

1 SI quem eximiis honoribus affectum, aut ampla poteſtate præditum, aut alioqui florentem videris: vide ne quando beatum illum prædices, viſorum impetum ſecutus. Nam ſi in rebus noſtræ poteſtati ſubiectis vis trãquillitatis conſtiterit, nec inuidia nec æmulatio locum habebit: tuque ipſe non imperator, non ſenator,

nator, non consul esse voles, sed liber. 2 Ad eam autem rem via vnica est: eorum quæ in potestate nostra non sunt, contemtio.

λεύθερος. μία δὲ ὁδὸς πρὸς [τοῦτο] ταύτην, καταφρόνησις τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν.

1 Nemo læditur, nisi a se se.
2 Mora iudicium confirmat.
3 Differ: habent parua commoda magna mora.

CAP. XXVII.

1 MEmento, non eum qui conuitietur aut verberet, autorem esse contumeliæ: sed opinionem de eis tanquam contumeliosis conceptam. Cum igitur te quispiam irritarit, opinione tua te irritatum esse scito. Quapropter in primis operam dato, ne visa tibi assensum extorqueant. Nam si semel tempus & moram impetraris: facilius ipse tibi imperabis.

ΚΕΦ. κζ.

ΜΕμνησο, ὅτι οὐχ ὁ λοιδορῶν ἢ τύπτων ὑβρίζει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτων, ὡς ὑβριζόντων. ὅταν οὖν ἐρεθίσῃ σέ τις, ἴσθι ὅτι ἡ σή σε ὑπόληψις [ἠρέθικε] ἠρέθικε. τοιγαροῦν ἐν πρώτοις πειρῶ, ὑπὸ τῆς φαντασίας μὴ συναρπασθῆναι. ἂν γὰρ ἅπαξ χρόνου καὶ διατριβῆς τύχῃς, ῥᾷον κρατήσεις σαυτοῦ.

Præmeditatione malorum gliscunt animi.

CAP. XXVIII.

MOrs & exilium, & omnia quæ in malis habentur, ob oculos tibi quotidie versentur: omniũ vero maxime mors. Sic nihil vnquam humile cogitabis, nec impense cupies quicquam.

ΚΕΦ. κη.

ΘΑνατος, καὶ φυγή, καὶ πάντα τὰ δεινὰ φαινόμενα, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔστω σοι καθ' ἡμέραν· μάλιστα δὲ πάντων ὁ θάνατος. καὶ οὐδὲν οὐδέποτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός.

1 Philosopho ludibria vulgi non curanda.
2 Constantia victoriam parit.

ΚΕΦ. κβ.

Φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς; παρασκευάζου αὐτόθεν, ὡς καταγελασθησόμενος, ὡς καταμωκησομένων σου πολλῶν, ὡς ἐρούντων, ὅτι ἄφνω φιλόσοφος ἡμῖν ἐπανελήλυθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὕτη ἡ ὀφρύς; σὺ δὲ ὀφρὺν μὲν μὴ σχῇς. τῶν δὲ βελτίστων σοι φαινομένων οὕτως ἔχου, ὡς ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμένος εἰς ταύτην τὴν [χώραν] τάξιν. μέμνησο δὲ, ὅτι ἐὰν μὲν ἐμμείνῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σου πρότερον, οὗτοί σε ὕστερον θαυμάσουσιν. ἐὰν δὲ ἡττηθῇς αὐτῶν, διπλοῦν προσλήψῃ καταγέλωτα.

CAP. XXIX.

1 Sapientiæ ſtudium ſuſcipere cupis? Statim te para, quaſi futurum ſit vt deridearis: vt multi te ſubſannent: vt dicant, te ſubito philoſophum exſtitiſſe: vt rogent, vnde ſupercilium iſtud? Tu autem ſupercilium ne habeto: ea vero quæ optima tibi videbũtur, ſic teneto, quaſi a Deo ſis in ea ſtatione collocatus.

2 Cæterum memento, te, ſi in eodem ſtatu permanſeris, iis tandem admirationi fore, qui te prius deriſerunt. Sin eis ſuccubueris, dupliciter fore deridendum.

In ſua cuiq; virtutis conſcientia acquieſcendum.

ΚΕΦ. λ.

Ἐάν ποτέ σοι γένηται ἔξω στραφῆναι, πρὸς τὸ [ἠρέθικε] βουληθῆναι ἀρέσαι τινὶ, ἴσθι ὅτι ἀπώλεσας τὴν ἔστασιν. ἀρκοῦ οὖν ἐν παντὶ, τῷ εἶναι φιλόσοφος. εἰ δὲ καὶ δοκεῖν βούλει, τῷ εἶναι σαυτῷ φαίνου, καὶ ἱκανὸς ἔσῃ.

CAP. XXX.

Si quando acciderit vt foras promineas, & alicui placere cupias: te de statione tua deiectum eſſe ſcito. Quare in omnibus rebus illud tibi ſatis ſit, te eſſe philoſophum. Sin alicui etiam videri philoſophus cupis: tibi videre, idque tibi ſatis eſto.

Philoſophum vel in tenui fortuna multum prodeſſe reipubl. & virtute docenda, & exemplo morum ſuorum.

Ab vnoquoque, non niſi ea poſtulanda, quæ præſtare & poſſit & debeat.

CAP. XXXI.

1 ISTæ cogitationes ne te crucient, fore vt ſine honore viuas, & nullo ſis loco. Nam ſi honore carere malum eſt: nihilo magis per alium in malo eſſe potes, quam in vitio. Nunquid igitur tui muneris eſt, imperio potiri? aut ad conuiuium adhiberi? Nequaquam. Qui igitur ea iam erit ignominia? Qui nullo vſquam loco eris? quem in iis ſolis aliquem eſſe oportet, quæ penes te ſunt, in quibus vel ſummo loco eſſe potes? At nihil opis amicis feres? quo pacto iſtud accipis? non argentum abs te habituri ſunt? nec eos in Romanam ciuitatem aſcribes? Et quis tibi dixit, ea penes nos eſſe, & non aliena munera? 2 Quis vero id alteri præſtet, quo ipſe careat? Parato ergo, aiunt, vt & nos habeamus. Si parare queo, conſeruata verecundia, & fide, & animi magnitudine, voſque eius rei viam oſtenderitis: parabo. Sin id poſtulatis, vt bona ego mea perdam, quo vos ea quæ in bonis non ſunt acquiratis: videte ipſi quam iniqui ſitis, & temerarij? Vtrum vero præoptatis?

ΚΕΦ. λα.

Οὗτοί σε οἱ διαλογισμοὶ μὴ θλιβέτωσαν, ἄτιμος ἐγὼ βιώσομαι, καὶ οὐδεὶς οὐδαμοῦ. εἰ γὰρ ἀτιμία ἐστὶ κακὸν, οὐ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον, οὐ μᾶλλον ἢ ἐν αἰσχρῷ. μή τι οὖν τὸ σὸν ἔργον ἐστὶν, τὸ [ἐξ ἀρχῆς] ἀρχῆς τυχεῖν; ἢ παραληφθῆναι ἐφ' ἑστίασιν; οὐδαμῶς. πῶς οὖν ἔτι τοῦτ' ἐστὶν ἀτιμία; πῶς δὲ οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, ὃν ἐν μόνοις εἶναί τινα δεῖ τοῖς ἐπὶ σοὶ, ἐν οἷς ἔξεστί σοι εἶναι πλείστου ἀξίῳ; ἀλλά σοι οἱ φίλοι ἀβοήθητοι ἔσονται; τί λέγεις τὸ ἀβοήθητοι; οὐχ ἕξουσι παρά σου ἀργύριον, οὐδὲ πολίτας ῥωμαίων αὐτοὺς ποιήσεις; τίς οὖν σοι εἶπεν, ὅτι ταῦτα τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστιν, οὐχὶ δὲ ἀλλότρια ἔργα; τίς δὲ δοῦναι δύναται ἑτέρῳ, ἃ μὴ ἔχει αὐτός; κτῆσαι οὖν, φασὶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἔχωμεν. εἰ δύναμαι κτήσασθαι, τηρῶν ἐμαυτὸν αἰδήμονα, καὶ πιστὸν, καὶ μεγαλόφρονα, δεικνύετε τὴν ὁδὸν, καὶ κτήσομαι. εἰ δ' ἐμὲ ἀξιοῦτε τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐμαυτοῦ ἀπολέσαι, ἵν' ὑμεῖς τὰ μὴ ἀγαθὰ περιποιήσησθε, ὁρᾶτε ὑμεῖς, πῶς ἄνισοί ἐστε, καὶ ἀγνώμονες. τί δὲ καὶ βούλεσθε μᾶλλον; ἀργύριον, ἢ φίλον πιστὸν, καὶ αἰδήμονα; εἰς τοῦτο οὖν μοι [μᾶλλον συλ.] συλλαμβάνετε, καὶ μηδ' ἂν ἀποβάλω αὐτὸ, ταῦτά με

παράσχειν ἀξιοῦτε. ἀλλ' ἡ πατρὶς, ὅσον ἐπ' ἐμοὶ φησὶν, ἀβοήθητος ἔσται. πάλιν, ποίαν [καὶ] ταύτην βοήθειαν; [ἢ στο.] στοὰς οὐκ ἕξει διὰ σὲ, οὔτε βαλανεῖα; καὶ τί τοῦτο; οὐδὲ [καὶ] γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν σκυτέα; οὐδ' ὅπλα διὰ τὸν χαλκέα; ἱκανὸν δὲ, ἐὰν ἕκαστος ἐκπληρώσῃ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον. εἰ δὲ ἄλλον τινὰ αὐτῇ κατεσκεύαζες πολίτην πιστὸν καὶ αἰδήμονα, οὐδὲν ἂν αὐτὴν ὠφέλεις; ναί. οὐκοῦν οὐδὲ σὺ αὐτὸς ἀνωφελὴς ἂν εἴης αὐτῇ. τίνα οὖν ἕξω, φησὶ, χώραν ἐν τῇ πόλει; ἣν ἂν δύνῃ φυλάττων ἅμα τὸν πιστὸν καὶ αἰδήμονα. εἰ δ' ἐκείνην ὠφελεῖν βουλόμενος, ἀποβαλεῖς ταῦτα, τί ὄφελος ἂν αὐτῇ γένοιο, ἀναιδὴς καὶ ἄπιστος ἀποτελεσθείς;

Pecuniamne, an amicum verecundum & syncerum? Ad hoc igitur adiumento mihi este. non autem postulate vt ea faciam, per quæ illa sim amissurus. At enim patriæ per me nihil affertur adiumēti? Cuiusmodi quæso adiumentum? Porticus per te non habitura est, non balnea. Istuc vero quid est? Neque enim calceos habet per fabrum ferrarium, neque arma per sutorem. Satis autem fuerit, suo quēque fungi munere. At si quem alium ei ciuem instrueres integrum & verecundum, nihilne eam iuuares? Imo vero. Proinde ne tu quidem patriæ fueris inutilis. Quem ergo locum, inquis, habebo in vrbe? Quem poteris, integritate & verecundia conseruata. Sin illi profuturus, hæc abieceris: quis ei tui fuerit vsus, qui impudens & perfidus euaseris?

1 *Inuidendum nemini, gratulandum omnibus.*
2 *Beneficium vulgo propter officium datur.*
3 *Qui fructu caret, etiam sumtu & molestia caret.*

ΚΕΦ. λϐ.

Προετιμήθη σου τὶς ἐν ἑστιάσει, ἢ ἐν προσαγορεύσει, ἢ ἐν τῷ παραληφθῆναι εἰς συμβουλίαν; εἰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτά ἐστι, χαίρειν σε δεῖ, ὅτι ἔτυχεν αὐτῶν ἐκεῖνος· εἰ δὲ κακὰ, μὴ ἄχθου, ὅτι σὺ αὐτῶν οὐκ ἔτυχες. μέμνησο δὲ, ὅτι οὐ δύνασαι, μὴ [ταὐτὰ] ταῦτα ποιῶν, πρὸς

Cap. XXXII.

1 Est tibi prælatus aliquis in conuiuio, aut salutatione, aut dandi consilij officio? Siquidem ista bona sunt, gratulari debes illi, cui ea contigerunt. Sin mala, ne doleas te in ea non incidisse: sed memento, cum ea non agas quibus illa parantur

parantur quæ in nostra potestate non sunt, fieri non posse vt eadem tibi tribuantur. 2 Nam qui valebit tantum is qui fores non frequentat, atque is qui frequentat? qui non affectatur, atque is qui affectatur? qui non laudat, atque is qui laudat? Iniustus igitur eris, & inexplebilis, si non numerato eo pretio quo illa væneunt, gratis ea consequi te postules. Age quanti væneunt lactucæ? Ponamus, obolo. 3 Si quis igitur obolo dato, lactucas acceperit: tu autem pretio non numerato, non acceperis: ne te deteriore conditione esse putes eo qui accepit. Vt enim lactucas habet ille, sic tu obolum nō dedisti. Ad eundem quoque modum & hic se res habet. Non inuitatus es ad cōuiuium alicuius? Nec dedisti quanti vęnit conuiuium. Vendit autem id conuiuator laudatione, vendit obsequio. Dato igitur pretium, quanti vænit, si e re tua est. Quod si nec illa vis præstare, & hæc accipere: auarus es, & væcors. Nihil igitur cœnæ vice habes? Imo habes: non laudasti, quem noluisti: non tolerasti eius insolentiam in ingressu.

τὸ τυγχάνειν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι. πῶς γὰρ ἴσον [ἔχειν δύν.] δύναται, ὁ μὴ φοιτῶν ἐπὶ θύρας τινὸς, τῷ φοιτῶντι; ὁ μὴ παραπέμπων τῷ παραπέμποντι; ὁ μὴ ἐπαινῶν, τῷ ἐπαινοῦντι. ἄδικος οὖν ἔσῃ, καὶ ἄπληστος, εἰ μὴ προϊέμενος ταῦτα, ἀνθ' ὧν ἐκεῖνα πιπράσκεται, προῖκα αὐτὰ βουλήσῃ λαμβάνειν. ἀλλὰ πόσου πιπράσκονται θρίδακες; ὀβολοῦ, ἂν οὕτω τύχῃ. ἂν οὖν τις προέμενος τὸν ὀβολὸν λάβῃ θρίδακας, σὺ δὲ μὴ προέμενος μὴ λάβῃς, μὴ οἴου ἔλαττον ἔχειν τοῦ λαβόντος. ὡς γὰρ ἐκεῖνος ἔχει θρίδακας, οὕτω σὺ ὀβολὸν οὐκ ἔδωκας. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐνταῦθα. οὐ παρεκλήθης ἐφ' ἑστίασίν τινος; οὐ γὰρ ἔδωκας τῷ καλοῦντι, ὅσου πωλεῖται τὸ δεῖπνον. ἐπαίνου δ' αὐτὸ πωλεῖ, θεραπείας πωλεῖ. δὸς οὖν τὸ διαφέρον, εἴ σοι λυσιτελεῖ, ὅσου πωλεῖται. εἰ δὲ κἀκεῖνα θέλεις μὴ προΐεσθαι, καὶ ταῦτα λαμβάνειν, ἄπληστος εἶ, καὶ ἀβέλτερος. οὐδὲν οὖν ἔχεις ἀντὶ τοῦ δείπνου; ἔχεις μὲν οὖν, τὸ μὴ ἐπαινέσαι τοῦτον, ὃν οὐκ ἤθελες· τὸ μὴ ἀνασχέσθαι αὐτοῦ ἐπὶ τῆς εἰσόδου.

De nostris casibus non secus iudicandum, ac de alienis.

ΚΕΦ. λγ.

Τὸ βούλημα τῆς φύσεως καταμαθεῖν ἐστιν, ἐξ ὧν οὐ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. οἷον, ὅταν τοῦ γείτονος ἄλλο παιδάριον κατεάξῃ τὸ ποτήριον, πρόχειρόν ἐστιν εὐθὺς λέγειν, ὅτι τῶν γινομένων ἐστίν. ἴσθι οὖν, ὅτι ὅταν καὶ τὸ σὸν κατεαγῇ, τοιοῦτον εἶναί σε δεῖ, ὁποῖον ὅτε καὶ τοῦ ἄλλου κατεάγη. οὕτω μετάθες καὶ ἐπὶ τὰ μείζονα. τέκνον ἄλλου τέθνηκεν, ἢ γυνή; οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἂν εἴποι, ὅτι ἀνθρώπινον. ἀλλ' ὅταν τὸ αὐτοῦ τινος ἀποθάνῃ, εὐθὺς, οἴμοι, τάλας ἐγώ. ἐχρῆν δὲ μεμνῆσθαι, τί πάσχομεν, περὶ ἄλλων αὐτὸ ἀκούσαντες.

CAP. XXXIII.

Naturæ propositum ex iis rebus, de quibus nulla inter nos controuersia est, cognosci potest. Exempli gratia: Si vicini puer poculum aut quid aliud cõfregerit, in promtu illud statim est. Ita fieri solere. Scito igitur, si & tuum cõfractum fuerit, eundem esse te oportere, qui fueris, cum frangeretur alienum. Sic transfer ista ad maiora. Filius alterius obiit, aut vxor? nemo est quin dicat, humanum id esse. Sin ipsi alicui id acciderit: statim, Hei mihi, inquit, ô me miserum. Meminisse autem oportebat, vt affecti simus, cum tale quippiam de aliis audiuerimus.

1 In nobis situm esse, ne opinione malorum perturbemur.
2 Præmeditatio & præparatio diligens ignominiam cauet, & pœnitentiam.

ΚΕΦ. λδ.

Ὥσπερ σκοπὸς πρὸς τὸ ἀποτυχεῖν οὐ τίθεται, οὕτως οὐδὲ κακοῦ φύσις ἐν κόσμῳ γίνεται. εἰ μὲν τὸ σῶμά σου τις ἐπέτρεπε τῷ [ἀπαντήσ.] ὑπαντήσαντι, ἠγανάκτεις ἄν. ὅτι δὲ σὺ τὴν γνώμην τὴν σαυτοῦ ἐπιτρέπεις τῷ τυχόντι, ἵνα ἐὰν λοιδορήσηταί σοι, ταραχθῇ ἐκείνη, καὶ συγχυθῇ, οὐκ αἰσχύνῃ; τούτου ἕνεκα, ἑκάστου ἔργου σκόπει τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἔρχου ἐπ' αὐτό. εἰ

CAP. XXXIIII.

1 Quemadmodum aberrandi causa meta non ponitur: sic nec mali natura in mundo existit. Quod si corpus quidem tuum aliquis obuio cuipiam permitteret, indignareris: Tu vero, qui animum tuum cuilibet permittas, vt si conuitia tibi dixerit, perturbetur & mœreat, nõ erubescis. Quãobrem cuiusq; rei antecessionibus & consecutionibus consideratis,

consideratis, sic eam aggredere. 2 Alioqui primum alacriter eam suscipies: eorum nullo, quæ consequuntur, expenso. post autem, turpitudine aliqua exorta, verecundaberis.

δὲ μὴ, τὴν μὲν πρώτην προθύμως [ἄρξεις, ἅ τι μηδ.] ἥξεις, μηδὲν τῶν ἑξῆς ἐντεθυμημένος. ὕστερον δὲ, ἀναφανέντων τινῶν αἰσχρῶν, αἰσχυνθήσῃ.

Temeritas leuitatis & inconstantiæ mater.

CAP. XXXV.

Vis Olympia vincere? Et ego mediusfidius. preclarũ enim habetur. Sed cõsidera, quid antecedere, quid sequi soleat: atq; ita rem gerendam suscipito. Oportebit te conseruare ordinẽ: edere ingratis: abstinere bellariis: exerceri necessario, & certo tempore: in æstu, in frigore: non frigidam bibere, non vinum nisi præfinito. Ad summam, tãquam medico, sic lanistæ te tradas oportet. Deinde in certamẽ descẽdere: aliquando manum lædere, talum distorquere, multum pulueris deglutire: interdum flagris cædi, & vinci post hæc omnia. His omnibus consideratis, pugilũ certamẽ suscipe, si lubet adhuc. Sin minus, vt pueri resilies: qui nũc pugiles ludũt, nunc tibicines, nunc gladiatores: iam tuba canunt, iam tragœdias repræsentant. Tu quoque sic, nunc pugil, mox gladiator, postea orator, demum philosophus: toto autem animo nihil. sed

ΚΕΦ. λε.

Θέλεις ὀλύμπια νικῆσαι; κἀγὼ, νὴ τοὺς θεοὺς· κομψὸν γάρ ἐστιν. ἀλλὰ σκόπει καὶ τὰ προηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα· καὶ οὕτως ἅπτου [τοῦ ἔργου,] τῶν ἔργων. δεῖ σ' εὐτακτεῖν, ἀναγκοτροφεῖν, ἀπέχεσθαι πεμμάτων, γυμνάζεσθαι πρὸς ἀνάγκην, ἐν ὥρᾳ τεταγμένῃ, ἐν καύματι, ἐν ψύχει, μὴ ψυχρὸν πίνειν, μὴ οἶνον, ὡς ἔτυχεν· ἁπλῶς, ὡς ἰατρῷ παραδεδωκέναι σεαυτὸν τῷ ἐπιστάτῃ, εἶτα [ἐν τῷ ἀγῶνι παρέχ.] εἰς τὸν ἀγῶνα παρέρχεσθαι. ἔστι δὲ ὅτε χεῖρα [λαβεῖν,] βαλεῖν, σφυρὸν στρέψαι, πολλὴν ἁφὴν καταπιεῖν· ἔσθ' ὅτε μαστιγωθῆναι, καὶ μετὰ [τῶν πάντων] τούτων πάντων νικηθῆναι. ταῦτα πάντα ἐπισκεψάμενος, ἐὰν ἔτι θέλῃς, ἔρχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν, εἰ δὲ μὴ, ὡς τὰ παιδία ἀναστραφήσῃ. ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, νῦν δὲ αὐλητὰς, νῦν δὲ μονομάχους, εἶτα σαλπίζει, εἶτα τραγῳδεῖ· οὕτω καὶ σὺ, νῦν μὲν ἀθλητὴς, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος· ὅλῃ δὲ τῇ ψυχῇ οὐδὲν, ἀλλ' ὡς πίθηκος, πᾶσαν θέαν, [ἣν] ἐὰν ἴδῃς μιμῇ. καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοι ἀρέσκει, οὐ γὰρ μετὰ σκέψεως ἦλθες ἐπί τ

οὐδὲ [περιοδεύσας] περιοδεύσας· ἀλλ' εἰκῇ, καὶ κατὰ ψυχρὰν ἐπιθυμίαν. οὕτω θεασάμενοί τινες φιλόσοφον, καὶ ἀκούσαντες οὕτω τινὸς λέγοντος, ὡς [καλῶς] εὐφράτης εὖ σωκράτης λέγει· καὶ τίς οὕτω δύναται εἰπεῖν, ὡς ἐκεῖνος, θέλουσι καὶ αὐτοὶ φιλοσοφεῖν.

vt simius, quicquid spectaueris, imitabere, atque aliud ex alio adamabis. Nec enim suscepta cogitatione quicquam es aggressus, aut exploraſti prius: sed temere, appetitus leuitatem secutus. Sic aliqui philosopho spectato, & audito aliquo dicente sic: Quam recte dicit Socrates? enimuero quis ita disserere potest, vt ille? ipsi etiam philosophari volunt.

1 Et res & nostra natura consideranda, & inter se conferenda.
2 Seruanda constantia.

ΚΕΦ. λϛ.

Ἄνθρωπε, πρῶτον ἐπίσκεψαι, ὁποῖόν ἐστι τὸ πρᾶγμα. εἶτα καὶ τὴν σεαυτοῦ φύσιν κατάμαθε, εἰ δύνασαι βαστάσαι. πένταθλος εἶναι βούλει, ἢ παλαιστής; ἴδε σεαυτοῦ τοὺς βραχίονας, τοὺς μηρούς, τὴν ὀσφὺν κατάμαθε. ἄλλο γὰρ πρὸς ἄλλο πέφυκε. δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, ὡσαύτως δύνασαι ἐσθίειν, ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως δυσαρεστεῖν; ἀγρυπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀπελθεῖν, ὑπὸ παιδαρίου καταφρονηθῆναι, ἐν παντὶ ἧττον ἔχειν, ἐν τιμῇ, ἐν ἀρχῇ, ἐν δίκῃ, ἐν πραγματίῳ παντί. ταῦτα ἐπίσκεψαι, εἰ θέλεις ἀντικαταλλάξασθαι τούτων ἀπάθειαν, ἐλευθερίαν, ἀταραξίαν. εἰ δὲ μή, πρόσεχε μὴ ὡς τὰ παιδία, νῦν φιλόσοφος, ὕστερον δὲ τελώνης, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα

Cap. XXXVI.

1 Homo primum considera, cuiusmodi sit res: deinde natura quoque tua, eamne ferre queat explora. Quinquercio esse vis, aut palæstrita? Brachia tua intuere, femora & lumbos considera. Nam aliud alio natura pertinet. Putasne te hæc aggressum, æque posse edere, æque bibere, æque fastidire? Vigilandum est, laborandum, a tuis recedendum: a puero contemni, in omnibus deteriore conditione esse, in honore, in magistratu, in iudicio, in negotio quolibet, oportebit. Hæc considera, tecumque statue, an his rebus redimere velis animi tranquillitatem, libertatem, 2 constantiam? Sin

Sin minus, vide ne vt pueri, nunc philosophus, mox publicanus, post orator, denique Cæsaris procurator fias. Ista non consentiunt: vnum te oportet hominem, eumque vel bonum vel malum esse: aut exercenda tibi ratio & mens est, aut res externæ excolendæ. Aut in internis elaborandum, aut in externis: hoc est, aut philosophi tuendus locus, aut hominis plebeij.

ἐπίτροπος καίσαρος γένῃ. ταῦτα [οὐ μὴ] οὐ συμφωνεῖ. ἕνα σε δεῖ ἄνθρωπον ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἶναι· ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τὸ σαυτοῦ, ἢ τὰ ἐκτός· ἢ περὶ τὰ ἔσω φιλοτεχνεῖν, ἢ τὰ ἔξω· τουτέστιν, ἢ φιλοσόφου τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτου.

Nobis officio fungendum erga omnes, licet alii munus officii sui erga nos non exsequantur.

Cap. XXXVII.

Omnia officia in vniuersum, mutuis affectionibus sunt metienda. Pater est? præcipitur, curam eius agendam, cedendum ei in omnibus: si conuicietur, si verberet, ferendum esse. At pater malus est? Nunquid igitur natura cum bono patre coniunctus es? Non, sed cum patre. Tu igitur munus tuum erga ipsum tuere: nec quid ille agat considera, sed quibus rebus agendis tuum institutum naturæ futurum sit consentaneum. Te enim alius non lædet, nisi ipse velis. Tum autem læsus eris, cum te lædi existimaris. Sic igitur vicini, sic ciuis, sic Imperatoris officium inuenies, si mutuas affectiones spectare consueueris.

ΚΕΦ. λζ.

ΤΑ' καθήκοντα, ὡς ἐπίπαν ταῖς σχέσεσι παραμετρεῖται. πατήρ ἐστιν; ὑπαγορεύεται, ἐπιμελεῖσθαι, παραχωρεῖν ἁπάντων, ἀνέχεσθαι λοιδοροῦντος, παίοντος. ἀλλὰ πατὴρ κακός ἐστι; μή τι οὖν πρὸς ἀγαθὸν πατέρα φύσει ᾠκειώθης; οὐκ, ἀλλὰ πρὸς πατέρα. ὁ ἀδελφὸς ἀδικεῖ; τήρει τοιγαροῦν τὴν πρᾶξιν τὴν σεαυτοῦ πρὸς αὐτὸν, μηδὲ σκόπει τί ἐκεῖνος ποιεῖ, ἀλλὰ τί σοι ποιήσαντι, κατὰ φύσιν, ἡ σὴ ἕξει προαίρεσις. σὲ γὰρ ἄλλος οὐ βλάψει, ἂν μὴ σὺ θέλῃς. τότε δὲ ἔσῃ βεβλαμμένος, ὅταν ὑπολάβῃς βλάπτεσθαι. οὕτως οὖν ἀπὸ τοῦ γείτονος, ἀπὸ τοῦ πολίτου, ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ, τὸ καθῆκον εὑρήσεις, ἐὰν τὰς σχέσεις ἐθίζῃς θεωρεῖν.

1 Religionis caput, in gubernatione diuina rerum humanarum acquieſcere.
2 Religio eorum nulla, qui felicitatem in bonis animi non conſtituunt.
3 Vbi vtilitas, ibi pietas.
4 Ritum patrium veritati anteponit.

ΚΕΦ. λη.

Τῆς περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβείας, ἴσθι ὅτι τὸ κυριώτατον ἐκεῖνό ἐστιν, ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτῶν ἔχειν, ὡς ὄντων, καὶ διοικούντων τὰ ὅλα καλῶς καὶ δικαίως· καὶ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατεταχέναι, τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα ὡς [ἐπὶ] ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις. οὕτω γὰρ οὔτε μέμψῃ ποτὲ [τοὺς θεοὺς] τοῖς θεοῖς, οὔτε ἐγκαλέσεις ὡς ἀμελούμενος. ἄλλως [δὲ] τε οὐχ οἷόν τε τοῦτο γενέσθαι, ἐὰν μὴ ἀποστῇς τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν μόνοις θῇς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὡς αὖ γε τι ἐκείνων ὑπολάβῃς ἀγαθὸν ἢ κακόν, πᾶσα ἀνάγκη, ὅταν ἀποτυγχάνῃς ὧν θέλῃς, καὶ περιπίπτῃς οἷς μὴ θέλῃς, μέμψασθαί σε, καὶ μισεῖν τοὺς αἰτίους. πέφυκε γὰρ πρὸς τοῦτο πᾶν ζῶον, τὰ μὲν βλαβερὰ φαινόμενα, καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν, φεύγειν καὶ ἐκτρέπεσθαι· τὰ δὲ ὠφέλιμα, καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν, μετιέναι καὶ [τεθαυμακέναι] τεθηπέναι. ἀμήχανον οὖν, βλάπτεσθαί τινα οἰόμενον, χαίρειν τῷ δοκοῦντι

CAP. XXXVIII.

1 Religionis erga deos
immortales pręcipuũ
illud eſſe ſcito, rectas de eis
habere opiniones: vt ſentias,& eſſe eos,& bene iuſteq;
adminiſtrare vniuerſa: parendum eſſe eis,& omnibus
iis quæ fiant acquieſcendũ:
& ſequenda vltro, vt quæ a
mente præſtantiſſima regãtur. Sic enim nec incuſabis
eos vnquam, nec ab eis negligi te conquereris. Aliter
2 autẽ id fieri nequit, quam
ſi iis quæ in poteſtate noſtra
non ſunt, relictis, tam bona
quam mala, in iis quę in nobis ſita ſunt collocaris. Nam
ſi quid illorum ſenſeris eſſe
bonũ aut malum, aliter certe fieri non poterit quin cũ
iis fruſtratus fueris quæ velles,& in ea quæ nolles incideris,& culpes & oderis illarum rerũ auctores. Illud enim natura eſt inſitũ omnĩ
animantium generi, vt ea
quæ nocitura videantur, eorumq; cauſas, fugiant & auerſentur: contra, vtilia,&
cauſas eorum perſequantur & admirentur. Nulla igitur ratio eſt,

tio est, vt is qui noceri sibi putat, eo lætetur, quod nocere videatur: vnde etiam ipso damno vt gaudeatur, fieri nequit. Hinc fit, vt & patri filius conuitietur, cum ea quæ in bonis habentur, filio non impertierit: & illud est quod inter Eteoclem & Polynicem bellum concitarit, quod bonum existimabant imperium. Hac de causa deos exsecratur agricola, ob hoc nauta, ob hoc mercator, ob hoc ij, qui liberos & vxores amittũt: Nam 3 vbi vtilitas, ibi etiam est pietas. Quamobrem qui id dat operam, vt sic & appetat & auersetur, quemadmodum decet: is eadem opera & pietati dat operam. 4 Libandum autem, & sacrificandum, & offerendæ primitiæ sunt vnicuique, ritu patrio, caste, non luxuriose, nec indiligenter, nec sordide, nec supra facultates.

βλάπτειν. [ὥστε] ὅθεν καὶ τῇ αὐτῇ τῇ βλάβῃ χαίρειν, ἀδύνατον. [ἔνθεν] ὅθεν καὶ πατὴρ ὑπὸ υἱοῦ λοιδορεῖται, ὅταν τῶν δοκούντων ἀγαθῶν εἶναι, τῷ παιδὶ μὴ μεταδιδῷ. καὶ Πολυνείκην καὶ Ἐτεοκλέα τοῦτο πολεμίους ἀλλήλοις ἐποίησε, τὸ ἀγαθὸν οἴεσθαι τὴν τυραννίδα. διὰ τοῦτο ὁ γεωργὸς λοιδορεῖ τοὺς θεούς, διὰ τοῦτο ὁ ναύτης, διὰ τοῦτο ὁ ἔμπορος, διὰ τοῦτο οἱ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα [ἀπολοῦντες] ἀπολλύντες. ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές. ὥστε ὅστις ἐπιμελεῖται τοῦ ὀρέγεσθαι ὡς δεῖ, καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ εὐσεβείας [ἐπιμελεῖσθαι] ἐπιμελεῖται. σπένδειν δὲ καὶ θύειν, καὶ ἀπάρχεσθαι κατὰ τὰ πάτρια, [ἑκάστοτε] ἑκάστοις προσήκει καθαρῶς, καὶ μὴ ἐπισεσυρμένως, μηδὲ ἀμελῶς, μηδὲ γλίσχρως, μηδὲ ὑπὲρ δύναμιν.

1 Vates consulendi non de officio, sed de quarundam actionum euentu.
2 Quouis euentu sapiens recte vtitur.
3 Officii ratio pericula & incommoda facit leuiora.

CAP. XXXIX.

1 AD vatem accessurus, memẽto te negotij euentum ignorare: sed ea de causa adesse, vt eũ e vate cognoscas. Quale autẽ id esset, vtiq; cum venires, sciuisti, siquidem philosophus fueris. Nam si ex eorũ numero fuerit, quæ in nostra potestate nõ sunt, nec bonũ esse, neque

ΚΕΦ. λθ.

Ὅταν μαντικῇ προσίῃς, μέμνησο ὅτι τὸ μὲν, ὡς ἀποβήσεται, οὐκ οἶδας. ἀλλὰ ἥκεις ὡς ἀπὸ τοῦ μάντεως ἀποπευσόμενος. ὁποῖον δὲ τί ἐστιν, ἐλήλυθας εἰδὼς, εἴπερ εἶ φιλόσοφος. εἰ γάρ ἐστι τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, πᾶσα ἀνάγκη μήτε ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι, μήτε κακόν.

μὴ φέρε οὖν πρὸς τὸν μάντιν, ὄρεξιν, ἢ ἔκκλισιν· εἰ δὲ μὴ, τρέμων αὐτὸν πρόσει. ἀλλὰ διεγνωκὼς, ὅτι πᾶν τὸ ἀποβησόμενον, ἀδιάφορον, καὶ οὐδὲν πρὸς σέ. ὁποῖον δ' ἂν ᾖ, (ἔσται γὰρ αὐτῷ χρήσασθαι καλῶς) καὶ τοῦτο οὐδεὶς κωλύσει. θαῤῥῶν οὖν, ὡς ἐπὶ συμβούλους ἔρχου τοὺς θεούς. καὶ λοιπὸν, ὅταν τί συμβουλευθῇ, μέμνησο τίνας συμβούλους παρέλαβες, καὶ τίνων παρακούσῃς ἀπειθήσας. ἔρχου δὲ ἐπὶ τὸ μαντεύεσθαι, καθάπερ ἠξίου Σωκράτης, ἐφ' ὧν ἡ πᾶσα σκέψις τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν ἔκβασιν ἔχει, καὶ οὔτε ἐκ λόγου, οὔτε ἐκ τέχνης τινὸς ἄλλης ἀφορμαὶ δίδονται πρὸς τὸ συνιδεῖν τὸ προκείμενον. ὥστε ὅταν δέῃ συγκινδυνεῦσαι φίλῳ, ἢ πατρίδι, μὴ μαντεύεσθαι, εἰ συγκινδυνευτέον. καὶ γὰρ ἂν προείπῃ σοι ὁ μάντις, φαῦλα γεγονέναι τὰ ἱερὰ, δῆλον ὅτι ὁ θάνατος σημαίνεται, ἢ πήρωσις μέρους σώματος, ἢ φυγή. ἀλλ' [ἐνὶ λόγῳ] ἔνι λόγος, καὶ σὺν τούτοις παρίστασθαι τῷ φίλῳ καὶ πατρίδι συγκινδυνεύειν. τοιγαροῦν τῷ μείζονι μάντει πρόσεχε τῷ Πυθίῳ, ὃς ἐξέβαλε τοῦ ναοῦ, τὸν οὐ βοηθήσαντα ἀναιρουμένῳ τῷ φίλῳ.

malum, omnino eſt neceſſe. Noli igitur ad vatem afferre vel appetitionem, vel auerſationem: alioqui tremens eum accedes. 2 Sed illud conſtitutum eſſe oportet, nihil inter quemuis euentum intereſſe: neque ad te attinere eum, cuiuſcunque modi ſit. Licere enim eo recte vti, neque in eo tibi fore quenquam impedimento. Magno igitur animo Deos, vt conſiliarios, accedito. Deinde, ſi quid conſilij datum fuerit, memento quos in conſilium adhibueris: & quorum, niſi parueris, auctoritatem ſis neglecturus. Sic autem ad oraculum accipiendum accedito, quemadmodum Socrati placebat, iis videlicet de rebus, quarum tota conſideratio refertur ad euentum: & in quibus nec ex ratione, nec ex arte alia ſuppetunt occaſiones, ad id quod propoſitum eſt, conſiderandum. Quum igitur vel amicus, vel patria cum periculo defendẽdo erit: noli conſulere vatẽ, ſintne defendẽdi? Nam ſi tibi vates prædixerit, exſta infauſta eſſe: mortem ſignificari conſtat, aut alicuius membri truncationem, aut exilium. Sed ratio tamen ſubeſt, & cum his illud etiã coniungitur: vna cum amico & patria periculũ eſſe adeundum. Quamobrẽ ad maiorẽ venito vatem Pythiũ: qui templo eiecit eum, qui amico in vitæ periculo non ſuccurriſſet. 3

Con-

Constituendum, quos nos, & quales esse velimus.

CAP. XL.

PRæscribe iam tibi formam quandam, & legem, quā custodias: quamque & ipse tecum, & in congressibus hominū obserues.

ΚΕΦ. μ.

ΤΑξον τινὰ ἤδη χαρακτῆρα σαυτῷ, καὶ τύπον, ὃν φυλάξεις ἐπί τε σεαυτοῦ ὢν, καὶ ἀνθρώποις ἐντυγχάνων.

Lingua moderandum.

CAP. XLI.

AC maiori quidem ex parte silentium præstetur: aut necessaria dicantur, eaque paucis. Raro autem, cum se obtulerit occasio, ad dicendum veniemus, sed non quiduis dicemus: non de gladiatoribus, non de ludis Circensibus, non de pugilibus, non de cibis aut potionibus, quæ res passim inculcantur. In primis autem de hominibus cum verba fiunt, ne eos vel laudemus, vel cōparemus, caueatur.

ΚΕΦ. μα.

ΚΑὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔστω, ἢ λαλείσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι' ὀλίγων. σπανίως δέ ποτε καιροῦ παρακαλοῦντος ἐπὶ τὸ λέγειν τι ἥξομεν· ἀλλὰ περὶ οὐδενὸς τῶν τυχόντων. μὴ περὶ μονομάχων, μηδὲ ἱπποδρομιῶν, μὴ περὶ ἀθλητῶν, μὴ περὶ βρωμάτων ἢ πομάτων τῶν ἑκασταχοῦ λεγομένων. μάλιστα δὲ, μὴ περὶ ἀνθρώπων λέγοντες, ἢ ἐπαινοῦντες, ἢ συγκρίνοντες.

Castigandi futiles.

CAP. XLII.

QVod si potes, familiarium tuorum sermones, tuis sermonibus, eo quo decet traducito. Sin a peregrinis circūuentus fueris, taceto.

ΚΕΦ. μβ.

ἊΝ μὲν οὖν οἷός τε ἦς, μέταγε τοῖς σοῖς λόγοις τοὺς τῶν συνόντων ἐπὶ τὸ προσῆκον· εἰ δὲ ἐν ἀλλοφύλοις ἀποληφθεὶς τύχοις, σιώπα.

Risus.

CAP. XLIII.

RIsus ne sit multus, nec ob multa, nec effusus.

ΚΕΦ. μγ.

ΓΈλως μὴ πολὺς ἔστω, μηδὲ ἐπὶ πολλοῖς, μηδὲ ἀνειμένος.

Iusiurandum.

ΚΕΦ. μδ.

Ὅρκον παραίτησαι, εἰ μὲν οἷόν τε, εἰς ἅπαν· εἰ δὲ μή, ἐκ τῶν ἐνόντων.

CAP. XLIIII.

IVsiurandum recusa, si fieri potest, omnino: sin minus, quantum potes.

Conniuia.

ΚΕΦ. με.

Ἑστιάσεις τὰς ἔξω καὶ ἰδιωτικὰς, διακρούου. ἐὰν δέ ποτε γίνηται καιρὸς, ἐντετάσθω σοι ἡ [προσοχὴ] προσοχὴ, μήποτε ἄρα ὑπορρυῇς εἰς ἰδιωτισμόν. ἴσθι γὰρ, ὅτι ἐὰν ὁ ἑταῖρος ᾖ μεμολυσμένος, καὶ τὸν συνανατριβόμενον αὐτῷ μολύνεσθαι ἀνάγκη, κἂν αὐτὸς ὢν τύχῃς καθαρός.

CAP. XLV.

COnniuia externa & popularia deuita. Sed si quando tulerit occasio, animaduersio excitetur, ne forte in vulgarem consuetudinem prolabaris. Scito enim, si sodalis pollutus fuerit, cum etiam quem is attigerit, necessario pollui, etsi purus ipse fuerit.

Vsui, non luxui seruiatur.

ΚΕΦ. μϛ.

ΤΑ περὶ τὸ σῶμα, μέχρι τῆς χρείας ψυχῆς παραλαμβάνειν· οἷον τροφὰς, πόμα, ἀμπεχόνην, οἰκίαν, οἰκετίαν. τὸ δὲ πρὸς δόξαν, ἢ τρυφὴν, ἅπαν περίγραφε.

CAP. XLVI.

QVæ corpori seruiunt, eatenus adhibeantur, quatenus animo sunt vsui: veluti cibi, potus, amictus, ædes, seruitium. Quicquid autem ad ostētationem aut delicias attinet, repudiato.

Castitas sine ostentatione & acerbitate.

ΚΕΦ. μζ.

Περὶ ἀφροδίσια, εἰς δύναμιν, πρὸ γάμου καθαρευτέον. ἁπτομένῳ δὲ, ὡς νόμιμόν ἐστι, μεταληπτέον. μὴ μέντοι ἐπαχθὴς γίνου τοῖς χρωμένοις, μηδὲ ἐλεγκτικός· μηδὲ

CAP. XLVII.

ARe venerea, quantum fieri potest, ante nuptias purus esto. Sin attigeris, ea legitime vtendum. Ne tamen iniquus sis iis qui illa vtuntur, neque

eos

eos arguas: neque passim iactes, te ea non vti.

πολλαχοῦ τὸ, ὅτι αὐτῷ οὐκ ἦν, περιέφερε.

Maledicta negligenda.

CAP. XLVIII.

SI quis nuntiarit, quendam tibi maledicere: ne refuta quæ dicta sunt, sed responde, Eum nesciisse cætera tua vitia. nam alioqui non illa sola fuisse dicturum.

ΚΕΦ. μη.

ΕΑν τίς σοι ἀπαγγείλῃ, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει, μὴ ἀπολογοῦ πρὸς τὰ λεχθέντα· ἀλλ' ἀποκρίνου, ὅτι ἠγνόει γὰρ τὰ ἄλλα προσόντα μοι κακὰ, ἐπεὶ οὐκ ἂν ταῦτα μόνα ἔλεγεν.

Spectacula tranquillo animo videnda.

CAP. XLIX.

THeatra frequẽtare nõ est necesse: sed si quando tempus tulerit, te nulli nisi tibi ipsi studere appareat. hoc est, ea duntaxat fieri velis, quæ fiunt: & eum solum vincere, qui vincit. Sic enim non impedieris. Clamore autem, aut arrisione, aut longiore commotione penitus abstineto. Ac post discessum, ne multum de iis quæ acciderũt disputa, cum nihil ad tui correctionem faciant. Alioqui ex eo apparebit, te spectaculum esse admiratum.

ΚΕΦ. μθ.

ΕἸς τὰ θέατρα πολὺ παριέναι, οὐκ ἀναγκαῖον· εἰ δέ ποτε καιρὸς εἴη, μηδενὶ σπουδάζων φαίνου ἢ σεαυτῷ. τουτέστι, θέλε γίνεσθαι μόνα τὰ γινόμενα, καὶ νικᾶν μόνον τὸν νικῶντα. οὕτω γὰρ οὐκ ἐμποδισθήσῃ. βοῆς δὲ καὶ τοῦ ἐπιγελᾶν τινι, ἢ ἐπὶ πολὺ ἐπικινεῖσθαι, παντελῶς ἀπέχου. καὶ μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι, μὴ πολλὰ περὶ τῶν γινομένων διαλέγου, ὅσα μὴ φέρει πρὸς τὴν σὴν ἐπανόρθωσιν. ἐμφαίνεται γὰρ ἐκ τοῦ τοιούτου, ὅτι ἐθαύμασας τὴν θέαν.

Recitationes poematum & orationum ἐπιδεικτικαί.

CAP. L.

AD recitationes ne veni, neq; facile accede.

ΚΕΦ. ν.

ΕἸς ἀκροάσεις τινῶν μὴ ἴκει, μηδὲ ῥᾳδίως πάρισθι.

παρελθὼν δὲ, τὸ σεμνὸν, καὶ εὐσταθὲς, καὶ ἅμα ἀνεπαχθὲς φύλαξαι.

Sin accesseris, grauitatem & constantiam tuere: & id vna caue, ne cui sis molestus.

In congressibus grauium virorum exemplis innitendum.

ΚΕΦ. να.

Ὅταν τινὶ μέλλῃς συμβάλλειν, καὶ μάλιστα τῶν ἐν ὑπεροχῇ δοκούντων, πρόβαλε σαυτῷ, τί ἂν ἐποίησεν ἐν τούτῳ Σωκράτης ἢ Ζήνων. καὶ οὐκ ἀπορήσεις, τοῦ χρήσασθαι προσηκόντως τῷ ἐμπεσόντι.

CAP. LI.

CVm aliquid negotii tibi futurum est cum aliquo, ex proceribus præsertim: ipse tibi proponito, quid in ea re facturus fuisset Socrates, aut Zenon. Ita fiet, vt te ratio non deficiat, qua id quod obiectum fuerit, rite administres.

Difficiles magnatum aditus ferendi.

ΚΕΦ. νβ.

Ὅταν φοιτᾷς πρός τινας τῶν μέγα δυναμένων, πρόβαλε, ὅτι οὐχ εὑρήσεις αὐτὸν ἔνδον, ὅτι ἀποκλείσῃ, ὅτι ἐκτιναχθήσονταί σοι αἱ θύραι, ὅτι οὐ φροντιεῖ σου. κἂν σὺν τούτοις ἐλθεῖν καθήκῃ, φέρε τὰ γινόμενα, καὶ μηδέποτε εἴπῃς αὐτὸς πρὸς σεαυτὸν, ὅτι οὐκ ἦν τοσούτου. ἰδιωτικὸν γὰρ, καὶ διαβεβλημένου πρὸς τὰ ἐκτός.

CAP. LII.

CVm ad magnatum aliquem iturus es, proponito tibi, fore vt eum domi non inuenias, vt inclusus sit, vt occludantur tibi fores, vt ille te negligat. Quod si hoc rerum statu venire decuerit, ea feras quæ fiunt: neque ipse vnquam tecum dicas, non fuisse tanti. Id enim plebeiũ est, & eius qui res externas calumnietur.

Περιαυτολογία vitanda.

ΚΕΦ. νγ.

ΕΝ ταῖς ὁμιλίαις ἀπέστω, τὸ τινὰ τῶν ἑαυτοῦ ἔργων ἢ κινδύνων ἐπὶ πολὺ καὶ ἀμέτρως μεμνῆσθαι. οὐ γὰρ ὡς σοὶ ἡδύ ἐστι τὸ τῶν σῶν κινδύνων μεμνῆσθαι,

CAP. LIII.

IN familiaribus congressibus absit facinorum aut periculorum tuorum prolixa & immodica commemoratio. Nec enim, vt tibi iucundum

cundum est tuorum certaminum meminisse: sic & aliis suaue est, ea quæ tibi acciderunt audire.

οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις ἡδύ ἐστι τὸ τῶν σοι συμβεβηκότων ἀκούειν.

Risus non mouendus.

CAP. LIIII.

Absit illud etiam, ne risum moueas. Nam is eiusmodi locus est, e quo procliuis sit in plebeium morem lapsus: eamque vim habet, vt tui obseruantiam facile apud familiares diminuat.

ΚΕΦ. νδ.

Ἀπέστω δὲ καὶ τὸ γέλωτα κινεῖν· ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τόπος εἰς ἰδιωτισμὸν, καὶ ἅμα ἱκανὸς τὴν αἰδῶ τὴν πρὸς σὲ τῶν πλησίον ἀνιέναι.

Obscœnitas fugienda.

CAP. LV.

Periculosum est etiam, ad orationis obscœnitatem progredi. Cum igitur tale quippiam inciderit: aut (si feret opportunitas) obiurgabis eum, qui sermonẽ illum iniecerit: aut taciturnitate saltem & rubore vultuque ostendes, eam orationem tibi displicuisse.

ΚΕΦ. νε.

Ἐπισφαλὲς δὲ, καὶ τὸ εἰς αἰσχρολογίαν προελθεῖν. ὁπόταν οὖν τι συμβῇ τοιοῦτον, ἂν μὲν εὔκαιρον ᾖ, ἐπίπληξον τῷ προελθόντι· εἰ δὲ μή, τῷ γε ἀποσιωπῆσαι, καὶ ἐρυθριᾶσαι, καὶ σκυθρωπάσαι, δῆλος γίνου δυσχεραίνων τῷ λόγῳ.

Voluptatem contemnere quam capere præstat.

CAP. LVI.

Si voluptatis alicuius imaginem animo conceperis, moderare tibi, ne ab ea mouearis: sed & rem examina, & tibi ipse deliberandi præbe spatium. Deinde vtriusque temporis memẽto, tum eius quo voluptate perfrueris, tum eius quo percepta iam voluptate dolebis, teque ipse obiurgabis,

ΚΕΦ. νϛ.

Ἐὰν ἡδονῆς τινος φαντασίαν λάβῃς, [καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων φύλασσε.] φύλασσε σαυτὸν, μὴ συναρπασθῇς ὑπ' αὐτῆς. ἀλλ' ἐκδεξάσθω τέ σε τὸ πρᾶγμα. καὶ ἀναβολήν τινα παρὰ σεαυτοῦ λάβε. ἔπειτα μνήσθητι ἀμφοτέρων τῶν χρόνων, καθ' ὅν τε ἀπολαύσεις τῆς ἡδονῆς, καὶ καθ' ὃν ἀπολαύσας ὕστερον μετανοήσεις, καὶ αὐτὸς σε-

αὐτῇ λοιδορήσῃ, καὶ τούτοις ἀντίθες, ὅπως [ἀπεχόμενος χαρήσῃ] ἀποσχόμενος χαιρήσεις, καὶ ἐπαινέσεις αὐτὸς ἑαυτόν. ἐὰν δέ σοι καιρὸς φανῇ ἅψασθαι τοῦ ἔργου, πρόσεχε μὴ [ἡττήσῃ τε] νικήσῃ σε τὸ προσηνὲς αὐτοῦ, καὶ ἡδὺ, καὶ ἐπαγωγόν. ἀλλ᾽ ἀντιτίθει, πόσῳ ἄμεινον τὸ συνειδέναι [σεαυτῷ ταύ.] ταύτην τὴν νίκην νενικηκότι.

atque his illa confer. Si abstinueris, fore vt gaudeas, teque ipse collaudes. Quod si tibi suscipiendæ rei videbitur esse tempus, caue ne te vincant eius blanditiæ, & suauitates, & illecebræ: sed illud oppone, quanto præstantior sit talis victoriæ conscientia?

Officio, non vulgi sermonibus moueri debemus.

ΚΕΦ. νζ.

Ὅταν τι διαγνοὺς, ὅτι ποιητέον ἐστὶ, ποιῇς, μηδέποτε φύγῃς ὀφθῆναι πράσσων αὐτὸ, κἂν [ἀλλοῖόν τι] ἀλλ᾽ οἷόν τι οἱ πολλοὶ μέλλωσι περὶ αὐτοῦ ὑπολαμβάνειν. εἰ μὲν γὰρ οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ ἔργον φεῦγε· εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῇ τοὺς ἐπιπλήξοντας οὐκ ὀρθῶς;

CAP. LVII.

Cvm facis aliquid, quod faciendum esse statuisti, nunquam recuses inter id agendum conspici: tametsi futurum est, vt vulgus de eo secus iudicet. Nam si perperam facis, rem ipsam fuge. Sin recte, quid eos vereris qui non recte reprehendunt?

1 Non priuata libidini, sed communitati seruiendum.
2 In conuiuiis seruanda modestia.

ΚΕΦ. νη.

Ὡς τὸ, ἡμέρα ἐστὶ, καὶ νύξ ἐστι, πρὸς μὲν τὸ διεζευγμένον μεγάλην ἔχει ἀξίαν, πρὸς λείπει [πρὸς δὲ τὸ συμπεπλεγμένον (ἢ συνημμένον) ἀπαξίαν· οὕτω καὶ τῶν προκειμένων τὰ μείζονα ἑλεῖν, πρὸς μὲν τὸ σῶμα μεγάλην ἔχει ἀξίαν, πρὸς δὲ τὸ κοινόν.] δεῖ τὸ κοινὸν ἐν ἑστιάσει, οἷον μὴ φυλάξει,

CAP. LVIII.

1 Vt hoc pronuntiatum, Dies est, &, Nox est, magnam habet in seiunctione vim, in coniunctione vero prorsus nihil valet: sic maxima quæque ex iis quæ apposita sunt arripere, vt respectu corporis magni est momenti, ita si communitas cõuiuij spectetur, magnum habebit, nisi caueris, dedecus. 2 Cum igitur conuiuaes

na es alicuius: memento, eorum quæ apposita sunt pretium, quod ad corpus attinet, considerandum esse: sed & eam quæ conuiuatori debetur, reuerentiam esse conseruandam.

ἀπαξίαν ἔχει. ὅταν οὖν συνεσθίῃς ἑτέρῳ, μέμνησο, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ σῶμα ἀξίαν τῶν παρακειμένων ὁρᾷν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὸν ἑστιάτορα, οἵαν δεῖ φυλαχθῆναι.

Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

CAP. LIX.

SI quam personam, quæ vires tuas superat, indueris: tum eam indecore geres: tum eam quam sustinere posses, negliges.

ΚΕΦ. νθ.

ΑΝ ὑπὲρ δύναμιν ἀναλάβῃς τι πρόσωπον, καὶ ἐν τούτῳ ἠσχημόνησας· καὶ ὃ ἐδύνασο ἐκπληρῶσαι, παρέλιπες.

Mentis integritati studendum.

CAP. LX.

QVemadmodũ in ambulando caues, ne clauum calces, pedẽve distorqueas: sic in degenda vita caue, ne gubernatricem actionem, mentem tuam, lędas. Quod si in re vnaquaque obseruabimus, omnia cautius aggrediemur.

ΚΕΦ. ξ.

ΕΝ τῷ περιπατεῖν καθάπερ προσέχεις, μὴ ἐπιβῇς ἥλῳ, ἢ στρέψῃς τὸν πόδα· οὕτω πρόσεχε, μὴ τὸ ἡγεμονικὸν βλάψῃς τὸ σεαυτοῦ. καὶ τοῦτ' ἂν ἐφ' ἑκάστου ἔργου παραφυλάσσωμεν, ἀσφαλίστερον ἁψόμεθα τοῦ ἔργου.

Naturæ pauca sunt satis, cupiditati nec infinita.

CAP. LXI.

MOdus pecuniæ corpus est vnicuique, vt calcei pes. Si igitur in eo institeris, modum seruabis: sin prætericris, iam veluti per

ΚΕΦ. ξα.

ΜΕτρον κτήσεως τὸ σῶμα ἑκάστῳ, ὡς ὁ πὺς ὑποδήματος. ἂν μὲν οὖν ἐπὶ [τούτοις] τούτου στῇς, φυλάξεις τὸ μέτρον. ἐὰν δὲ ὑπερβῇς, ὡς κατὰ κρημνοῦ

λοιπὸν ἀνάγκη φέρεσθαι· καθάπερ καὶ [ὑπὸ] ἐπὶ τοῦ ὑποδήματος, ἐὰν ὑπὲρ τὸν πόδα ὑπερβῇς, γίνεται κατάχρυσον ὑπόδημα, εἶτα πορφυροῦν, εἶτα κεντητόν. τοῦ γὰρ ἅπαξ ὑπὲρ τὸ μέτρον ὅρος οὐδείς ἐστιν.

præceps te ferri neceſſe erit. vt & in calceo: ſi vltra pedem progreſſus fueris, fit auratus calceus, deinde purpureus, deinde interpunctus. Eius enim, quod ſemel tranſieris modum, nullus eſt terminus.

Vxorum modeſtia pluris facienda, quam forma.

ΚΕΦ. ξβ. — CAP. LXII.

Αἱ γυναῖκες εὐθὺς ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κυρίαι καλοῦνται. τοιγαροῦν ὁρῶσαι, ὅτι ἄλλο μὲν οὐδὲν αὐταῖς πρόσεστι, μόνον δὲ συγκοιμᾶσθαι τοῖς ἀνδράσιν. ἄρχονται καλλωπίζεσθαι, καὶ ἐν τούτῳ πάσας ἔχειν τὰς ἐλπίδας. προσέχειν οὖν ἄξιον. ἵνα [αἴσθωνται] ἔσθονται, διότι ἐπ' οὐδενὶ ἄλλῳ τιμῶνται, ἢ τῷ κόσμιαι φαίνεσθαι, καὶ αἰδήμονες [οὖν] ἐν σωφροσύνῃ.

MVlieres ſtatim ab anno decimoquarto a viris dominæ vocantur. proinde cum vident, ſe nihil aliud habere muneris, niſi vt cum viris concumbant: comere ſe incipiunt, atque in in ornatu ſpem collocant omnem. Quare operæpretium eſt, dare operam vt ſentiant, ſibi non ob aliud honorem haberi, niſi quod & modeſtas ſe præbeant, & verecundas cum tẽperantia.

Corpori parum, animo multum temporis tribuendum.

ΚΕΦ. ξγ. — CAP. LXIII.

Ἀφυΐας σημεῖον τὸ ἐνδιατρίβειν τοῖς περὶ τὸ σῶμα· οἷον ἐπὶ πολὺ γυμνάζεσθαι, ἐπὶ πολὺ ἐσθίειν, ἐπὶ πολὺ πίνειν, ἐπὶ πολὺ ἀποπατεῖν, ὀχεύειν. ἀλλά ταῦτα μὲν ἐν παρέργῳ ποιητέον, περὶ δὲ τὴν γνώμην ἡ πᾶσα ἔστω ἐπιστροφή.

HEbetis ingenij ſignum eſt, in rebus corporis immorari: velut exerceri diu, edere diu, potare diu, cacare diu, coire diu. Nam hæc quidem facienda ſunt obiter: cura autem omnis ad animum eſt transferenda.

Quid

Quid alii de nobis sentiant aut loquantur, ipsi viderint.

CAP. LXIIII. — ΚΕΦ. ξδ.

CVm tibi quispiam vel malefecerit, vel maledixerit, memento eum opinatum esse, id ex officio sibi fuisse faciendum, & dicendum. Neque vero fieri potest vt id sequatur ille quod tibi videtur, sed id quod sibi. Quod si male iudicat, is damnum facit qui decipitur. Nam connexum verum si quis falsum, inuolutam veritatem si quis mendacium iudicet: non ipsum connexum læditur, sed ille qui deceptus fuerit. Si igitur instructus, æquo feres animo conuiciatorem. nam ad singula dices, ita visum esse illi.

Ὅταν τίς κακῶς σε ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος [ποιεῖν λέγει] ποιεῖ, ἢ λέγει. οὐχ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοὶ φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτοῦ. ὥστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκεῖνος βλάπτεται, ὅστις καὶ ἐξηπάτηται. καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς, συμπεπλεγμένον [ἐὰν ψεῦδες νομίζῃ τις] ἂν τις ὑπολάβῃ ψεῦδος, οὐ τὸ συμπεπλεγμένον [βλάπτεται] βέβλαπται, ἀλλ' ὁ ἐξαπατηθείς. ἀπὸ τούτων οὖν ὁρμώμενος, πρᾴως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδοροῦντα. ἐπιφθέγξῃ γὰρ ἑκάστῳ, [ὅτι ἔδοξε.] ἔδοξεν αὐτῷ.

Ansa humanitatis, non vero immanitatis prehendenda.

CAP. LXV. — ΚΕΦ. ξε.

VNaquæque res duas habet ansas: vnam tolerabilem, alteram intolerabilem. Si frater iniuriam fecerit, nō ea prehende, qua facit iniuriam: ea enim eius ansa non est tolerabilis. Sed illinc potius: esse fratrem, esse vna educatum. Sic prehendes eum, qua est tolerabilis.

Πᾶν πρᾶγμα δύο ἔχει λαβάς. τὴν μὲν φορητὴν, τὴν δὲ ἀφόρητον. ὁ ἀδελφὸς ἐὰν ἀδικῇ, ἐντεῦθεν [αὐτὸ] αὐτοῦ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ· αὕτη γὰρ λαβή ἐστιν αὐτοῦ οὐ φορητή. ἀλλὰ ἐκεῖθεν μᾶλλον, ὅτι ἀδελφὸς, ὁ σύντροφος· καὶ λήψῃ αὐτὸ, καθὸ [καθ' ὃ] φορητόν ἐστιν.

Non fortunæ muneribus, sed animi bonis gloriandum.

CAP. LXVI. — ΚΕΦ. ξϛ.

Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσύνακτοι· ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι, ἐγώ σου ἄρα κρείσσων· ἐγώ σου λογιώτερος, ἐγώ σου ἄρα κρείσσων. ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον συνακτοί· ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι, ἡ ἐμὴ ἄρα κτῆσις τῆς σῆς κρείσσων: ἐγώ σου λογιώτερος, ἡ ἐμὴ ἄρα λέξις τῆς σῆς κρείσσων. σὺ δέ γε οὔτε κτῆσις εἶ, οὔτε λέξις.

ORationes hæ non cohærent: Ego ſum te locupletior, ergo ſum te melior. Ego ſum te eloquẽtior, ergo ſum te melior. At illæ magis cohærent: Ego ſum te ditior, mea ergo pecunia tuę præſtat: Ego ſum te eloquẽtior, mea ergo dictio tuæ præſtat. Tu vero nec pecunia es, nec dictio.

Non ipſum modo factum, ſed cauſa etiam facti ſpectanda.

ΚΕΦ. ξζ.

Λούεταί τις ταχέως, μὴ εἴπῃς, ὅτι κακῶς, ἀλλ' ὅτι ταχέως. πίνει τις πολὺν οἶνον; μὴ εἴπῃς, ὅτι κακῶς, ἀλλ' ὅτι πολύν. πρὶν γὰρ διαγνῶναι τὸ δόγμα, πόθεν οἶσθα εἰ κακῶς; οὕτως οὐ συμβήσεταί σοι, ἄλλας μὲν φαντασίας καταληπτικὰς καταλαμβάνειν, ἄλλοις δὲ συγκατατίθεσθαι.

CAP. LXVII.

LAuat quiſpiam cito: ne dicas lauiſſe male, ſed cito. Bibit quiſpiam multum vini: ne dicas bibiſſe male, ſed multum. Priuſquam enim id decretum diiudicaris, vnde ſcis an male? Sic vſu tibi veniet, vt alia viſa certo comprehenſa habeas, aliis aſſentiaris.

Philoſophia non verbis, ſed factis declaranda.

ΚΕΦ. ξη.

Μηδαμοῦ σεαυτὸν εἴπῃς φιλόσοφον, μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων· οἷον ἐν συμποσίῳ μὴ λέγε πῶς δεῖ ἐσθίειν, ἀλλὰ ἔσθιε ὡς δεῖ. μέμνησο γὰρ, ὅτι οὕτως ἀφῃρήκει πανταχόθεν καὶ Σωκράτης τὸ ἐπιδεικτικόν. ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν, βουλόμενοι φιλοσόφοις ὑπ' αὐτοῦ συσταθῆναι, κἀκεῖνος ἀπῆγεν αὐτούς· οὕτως ἠνείχετο παρορώμενος.

CAP. LXVIII.

NVſquam te philoſophum profitearis, nec apud imperitos multum diſputes de præceptis: velut in conuiuio ne dic, quo pacto ſit edendum, ſed ede vt decet: ac memento, etiã Socratem ſic vndecunque ſuſtuliſſe oſtẽtationem. Conueniebatur ab illis qui ſe ab eo cõmendari vellent philoſophis, atque ipſe abducebat eos. Adeo leniter ferebat neglectum ſui.

Nihil

1 Nihil temere effutiendum.
2 Oues lacte & lana oſtendunt quantum comederunt.

CAP. LXIX.

1 Itaque ſi apud imperitos de præcepto aliquo ſermo inciderit: maxima ex parte taceto. Magni enim periculi eſt, ſtatim euomere quod non concoxeris. Quod ſi quis dixerit, te nihil ſcire, tuque commotus non fueris: tum ſcito rem eſſe incoatam. Nam 2 & oues nō fœnum afferunt opilionibus, ac demonſtrant quantum comederint: ſed paſtu intra ſe concocto, extra ferunt lanam & lac. Et tu igitur ne verba celeriter oſtendas imperitis, ſed opera quæ verborum concoctionem ſequuntur.

ΚΕΦ. ξθ.

Ὥστε καὶ περὶ θεωρήματός ἂν ἐν ἰδιώταις ἐμπίπτῃ λόγος, σιώπα τὸ πολύ. μέγας γὰρ ὁ κίνδυνος, εὐθὺς ἐξεμέσαι, ὃ οὐκ ἔπεψας. καὶ ὅταν εἴπῃ σοι τις, ὅτι οὐδὲν οἶσθα, καὶ σὺ μὴ δηχθῇς, τότ' ἴσθι, ὅτι [ἦρξες] ἀρχὴ τοῦ ἔργου. ἐπεὶ καὶ τὰ πρόβατα, οὐ χόρτον φέροντα τοῖς ποιμέσιν ἐπιδεικνύει, πόσον ἔφαγεν· ἀλλὰ τὴν νομὴν ἔσω πέψαντα, ἔριον ἔξω φέρει, καὶ γάλα. καὶ σὺ τοίνυν μὴ ταχέως ῥήματα τοῖς ἰδιώταις ἐπιδείκνυε, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν πεμφθέντων τὰ ἔργα.

Oſtentatio fugienda.

CAP. LXX.

Si corpus frugaliter curare didiciſti, ne ob id tibi placeas: nec, ſi aquam potas, ad quamuis occaſionem te potare aquam dictita. Quod ſi quando ad laborem te vis exercere, in tuum, non in exterorum vſum, ne ſtatuas amplectere: ſed ſi quando vehementer ſitieris, frigidam hauſtam exſpuito, ac nemini dicito.

ΚΕΦ. ο.

Ὅταν εὐτελῶς ἡρμοσμένος ᾖς κατὰ τὸ σῶμα, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ· μηδ' ἂν ὕδωρ πίνῃς ἐκ πάσης ἀφορμῆς, λέγε, ὅτι ὕδωρ πίνεις. κἂν ἀσκῆσαί ποτε πρὸς πόνον θέλῃς, σεαυτῷ, καὶ μὴ τοῖς ἔξω, μὴ τοὺς ἀνδριάντας περιλάμβανε· ἀλλὰ διψῶν ποτε σφοδρῶς, ἐπίσπασαι ψυχροῦ ὕδατος, καὶ ἔκπλυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς.

In seipso cuique posita omnia.

ΚΕΦ. οα.

Ἰδιώτου στάσις καὶ χαρακτήρ, οὐδέποτε ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ ὠφέλειαν ἢ βλάβην, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔξω. φιλοσόφου στάσις καὶ χαρακτήρ, πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ.

CAP. LXXI.

Plebeij status & nota est, nunquam a seipso vel damnum exspectare, vel vtilitatem, sed a rebus externis. Philosophi status & expressa imago est, omnem vtilitatem & damnum a semetipso exspectare.

Signa eius qui proficiat.

ΚΕΦ. οβ.

Σημεῖα προκόπτοντος· οὐδένα ψέγει, οὐδένα ἐπαινεῖ, οὐδένα μέμφεται, οὐδενὶ ἐγκαλεῖ, οὐδὲν περὶ ἑαυτοῦ λέγει, ὡς ὄντος τινὸς, ἢ εἰδότος τι. ὅταν ἐμποδισθῇ τι, ἢ κωλυθῇ, ἑαυτῷ ἐγκαλεῖ· κἄν τις αὐτὸν ἐπαινῇ, καταγελᾷ τοῦ ἐπαινοῦντος αὐτὸς παρ' ἑαυτῷ· κἂν ψέγῃ, οὐκ ἀπολογεῖται. περίεισι δὲ καθάπερ οἱ ἄρρωστοι, εὐλαβούμενός τι κινῆσαι τῶν [καθισταμένων] καθεστώτων, πρὶν πῆξιν λαβεῖν. ὄρεξιν ἅπασαν [ἤρυκεν ἐξ ἑαυτ.] ἦρχεν ἀφ' ἑαυτοῦ· τὴν δ' ἔκκλισιν εἰς μόνα τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν μετατέθεικεν. ὁρμῇ πρὸς ἅπαντα ἀνειμένῃ χρῆται. ἂν ἠλίθιος ἢ ἀμαθὴς δοκῇ, οὐ πεφρόντικεν. ἑνί τε λόγῳ, ὡς ἐχθρὸν ἑαυτὸν παραφυλάσσει, καὶ ἐπίβουλον.

CAP. LXXII.

Signa proficientis sunt, neminem reprehendere, neminem laudare, neminem culpare, neminem accusare: nihil de seipso prædicare, quasi aliquis sit, aut aliquid sciat. Cum in aliqua re impeditus fuerit aut prohibitus: seipsum accusat. Si ab aliquo laudatur: secum ipse deridet laudatorem. si reprehenditur, non defendit se: sed ritu infirmorum circuit, metuens ne statum illum conuellat, priusquam is confirmetur. Omne desiderium a se dependens habet: auersationem ad ea sola quæ naturæ eorum repugnant, quæ nobis parent, transtulit. Appetitione ad omnia remissa vtitur: siue stolidus siue indoctus habeatur, non curat. Denique, vt inimicum & insidiatorem, seipsum obseruat.

Grammatici, non philosophi sunt, qui præcepta sapientum explicant, nec sequuntur.

CAP. LXXIII.

SI quis intelligentia & explicandi facultate librorum Chrysippi glorietur, ipse tibi dic: Nisi obscure scripsisset Chrysippus, nihil haberet ille quo gloriaretur. Ego vero quid cognoscere studeo? Naturam, & hanc sequi. Quæro igitur quis sit eius interpres? Cum audiero, Chrysippum esse: eum conuenio. At scripta non intelligo. Quæro igitur enarratorem. Ac hactenus quidem nihil præclari. Cum autem enarratorem inuenero, reliquum est vti præceptis: id quod solum præclarum est. Sin ipsam enarrationem admiratus fuero: quid aliud nisi Grammaticus philosophi loco euasi? eo duntaxat excepto, quod pro Homero Chrysippum enarro? Magis igitur, cum quis a me petierit prælegi sibi Chrysippum, erubesco: cum facta nequeo similia verbis, & consentanea præstare.

ΚΕΦ. ογ.

ὍΤαν τις ἐπὶ τῷ νοεῖν καὶ ἐξηγεῖσθαι δύνασθαι τὰ Χρυσίππου βιβλία σεμνύνηται, λέγε αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν, ὅτι εἰ μὴ Χρύσιππος ἀσαφῶς ἐγεγράφει, οὐδὲν ἂν εἶχεν οὗτος ἐφ' ᾧ σεμνύνεται. ἐγὼ δὲ τί βούλομαι; καταμαθεῖν τὴν φύσιν. καὶ ταύτῃ ἕπεσθαι. ζητῶ οὖν, τίς ἐστιν ὁ ἐξηγούμενος; καὶ ἀκούσας ὅτι Χρύσιππος, ἔρχομαι [ἔρχῃ ἐπ'] πρὸς αὐτόν· ἀλλ' οὐ νοῶ τὰ γεγραμμένα; ζητῶ οὖν τὸν ἐξηγούμενον. καὶ μέχρι τούτων οὔπω σεμνὸν οὐδέν. ὅταν δὲ εὕρω τὸν ἐξηγούμενον, ἀπολείπεται χρῆσθαι τοῖς παρηγγελμένοις· τοῦτο αὐτὸ μόνον σεμνόν ἐστιν. ἂν δὲ αὐτὸ τοῦτο ἐξηγεῖσθαι θαυμάσω, τί ἄλλο ἢ γραμματικὸς ἀπετελέσθην ἀντὶ φιλοσόφου; πλήν γε δὴ, ὅτι ἀντὶ ὁμήρου Χρύσιππον ἐξηγούμενος. μᾶλλον οὖν ὅταν τις εἴπῃ μοι, ἐπανάγνωθί μοι Χρύσιππον, ἐρυθριῶ, ὅταν μὴ δύνωμαι ὅμοια τὰ ἔργα καὶ σύμφωνα ἐπιδεικνύειν τοῖς λόγοις.

Præceptis obtemperandum, non curandi sermones.

CAP. LXXIII.

HÆc obserua tanquam leges, citra piaculum non violandas. Quicquid

ΚΕΦ. οδ.

ὍΣα προτίθεται, τούτοις ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀσεβήσων παραβησόμενος ἔμμενε. ὅ, τι δ'

ἂν δ' ἐρῇ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφου· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔτ' ἐστι σόν.

autem de te dictum fuerit, id ne curato. Id enim non iam tui est arbitrij.

1 *Tolle moras: semper nocuit differre paratis.*
2 *Qui non est hodie, cras minus aptus erit.*

ΚΕΦ. οϛ.

Ἐς ποῖον ἔτι χρόνον ἀναβάλλῃ, τὸ τῶν βελτίστων ἀξιοῦν σεαυτὸν, καὶ ἐν μηδενὶ παραβαίνειν τὸν διαιροῦντα λόγον; παρείληφας τὰ θεωρήματα, οἷς ἔδει σε συμβάλλειν, καὶ [συμβέβληκας] συμβέβληκας; ποῖον οὖν ἔτι διδάσκαλον προσδοκᾷς, [ἵνα] ἢν εἰς ἐκεῖνον ὑπερθῇς τὴν ἐπανόρθωσιν ποιῆσαι τὴν σεαυτοῦ; οὐκ ἔτι εἶ μειράκιον, ἀλλὰ ἀνὴρ ἤδη τέλειος. ἂν νῦν ἀμελήσῃς, καὶ ῥαθυμήσῃς, καὶ [μεθ' ὑπερθέσεως ποιῇς] ἀεὶ ὑπερθέσεις ἐξ ὑπερθέσεων ποιῇς, προθέσεις ἐκ προθέσεων, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὁρίζῃς, μεθ' ἃς προσέξεις σεαυτῷ, λήσεις σεαυτὸν οὐ προκόψας, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. ἤδη οὖν ἀξίωσον σεαυτὸν βιοῦν ὡς τέλειον, καὶ προκόπτοντα, καὶ πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀπαράβατος. κἂν ἐπίπονόν τι ἢ ἡδὺ, ἢ ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον προσάγηται, μέμνησο ὅτι νῦν ὁ ἀγὼν, καὶ ἤδη πάρεστι τὰ ὀλύμπια, καὶ οὐκ ἔστιν ἀναβάλλεσθαι· [οὐκέτι, καὶ ὅτι παρὰ] καὶ ὅτι παρὰ μίαν ἧτταν καὶ ἔνδοσιν ἢ ἀπόλλυται προκοπὴ, ἢ σώζεται. Σωκράτης οὕτως ἀπετε-

CAP. LXXV.

1 Quousq; tandem differes præstantissima quæque tibi vendicare, & nullatenus distinctionẽ rationis violare? Accepisti precepta quæ amplectenda tibi fuerunt, eaq; amplexus es. Qualẽ igitur adhuc doctorem exspectas, cuius in aduentum tui correctionẽ differas? nõ iam adolescens es, sed matura ætate vir. Itaque si neglexeris & cessaris, ac subinde moræ moram, proposito propositum adiunxeris, & dies alios post alios constitueris: non animaduertes nihil te profecisse, sed hominẽ plebeium fore tam viuentem quam morientẽ? Nunc igitur viri perfecti & proficientis vitam tibi sume: ac quicquid tibi visum fuerit optimum, ea lex sit inuiolabilis. Ac si quid laboriosum, aut suaue, aut gloriosum, aut ignominiosum ingruerit: memento tum adesse discrimen, tum instare Olympia, nec licere differre; ac profectum vna clade ac remissione vel perire, vel

re, vel retineri. Ita Socrates in eum euaſit, qui fuit: cum in omnibus ſe ipſe promoueret, cum nemini auſcultaret niſi Rationi. Tu vero etſi nondum es Socrates, ſic tamen, vt qui Socrates eſſe velis, debes viuere.

λέσθη, ἐπὶ πάντων προσάγων ἑαυτὸν, μηδενὶ ἄλλῳ προσέχων ἢ τῷ λόγῳ. σὺ δὲ εἰ καὶ μήπω εἶ Σωκράτης, ὡς Σωκράτης γε εἶναι βουλόμενος, ὀφείλεις βιοῦν.

1 Præcepta & cauſis præceptorum, & methodo demonſtrationum potiora.

2 Diſputare de virtute, quam ex virtute viuere, promtius.

CAP. LXXVI.

1 Primus & maxime neceſſarius in philoſophia locus eſt is, qui agit de vſu decretorum: veluti, de non mentiendo. Alter, qui demõſtrationes tradat: veluti, cur non ſit mentiendum? Tertius, is qui has ipſas cõfirmat & diſtinguit: veluti, Qui fiat vt iſta ſit demonſtratio? quid ſit demõſtratio? quid conſequentia? quid pugna? quid verum? quid falſum? Quare tertius locus neceſſarius eſt propter ſecundum, ſecundus propter primum. Maximeautẽ 2 neceſſarius eſt, & in quo cõquieſcendum ſit, primus. Nos vero diuerſum facimus. Nam in tertio loco immoramur, in eoq; omne ſtudium noſtrum conſumimus: primum autem prorſus negligimus. Proinde mentimur quidem: quomodo autem demonſtretur non eſſe mentiendum, in promtu habemus.

ΚΕΦ. οϛ.

Ὁ πρῶτος καὶ ἀναγκαιότατος τόπος ἐστὶν ἐν φιλοσοφίᾳ, ὁ τῆς χρήσεως τῶν δογμάτων. οἷον, ὁ τοῦ μὴ ψεύδεσθαι. ὁ δεύτερος, ὁ τῶν ἀποδείξεων· οἷον, [πόθεν ὅτι οὐ.] πῶς οὐ δεῖ ψεύδεσθαι. τρίτος, ὁ αὐτῶν τούτων βεβαιωτικὸς, καὶ [διαριθμητικός.] διαρθρωτικὸς· οἷον, πόθεν ὅτι τοῦτο ἀπόδειξις. τί γάρ ἐστιν ἀπόδειξις, τί ἀκολουθία, τί μάχη, τί ἀληθὲς, τί ψεῦδος; οὐκοῦν ὁ μὲν τρίτος τόπος ἀναγκαῖος διὰ τὸν δεύτερον, ὁ δὲ δεύτερος διὰ τὸν πρῶτον· ὁ δὲ ἀναγκαιότατος, καὶ ὅπου ἀναπαύεσθαι δεῖ, ὁ πρῶτος. ἡμεῖς δὲ ἔμπαλιν ποιοῦμεν. ἐν γὰρ τῷ τρίτῳ τόπῳ διατρίβομεν, καὶ περὶ [ἐκείνων] ἐκεῖνόν ἐστιν ἡμῖν ἡ πᾶσα σπουδή. τοῦ δὲ πρώτου παντελῶς ἀμελοῦμεν. τοιγὰρ οὖν ψευδόμεθα μὲν, [πῶς δὲ δεῖ ἀποδεικνύναι ὅτι οὐ ψεῦ.] πῶς δὲ ἀποδείκνυται, ὅτι οὐ δεῖ ψεύδεσθαι, πρόχειρον ἔχομεν.

Toti a diuina voluntate pendere, ei parere, & res externas contemnere debemus.

ΚΕΦ. οζ.

Ἐπὶ παντὸς προχείρου, ἑκτέον ταῦτα· ἄγε δή με ὦ Ζεῦ, καὶ σὺ ἡ πεπρωμένη, ὅποι ποθ' [ὑμῖν] ἡμῖν εἰμὶ διατεταγμένος, ὡς [ἕψωμαι] ἕψομαί γε ἄοκνος. ἢν δέ γε μὴ θέλω, [κακῶς γενόμενος οὐδ'] οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.

CAP. LXXVII.

IN quouis incepto hæc optanda sunt: Duc me ô Iupiter, & tu Fatum, eo quo sum a vobis destinatus. Sequar enim alacriter. Quod si noluero: & improbus ero, & sequar nihilominus.

ΚΕΦ. οη.

Ὅστις δ' [αὖ] ἀνάγκῃ συγκεχώρηκε καλῶς, σοφὸς παρ' ἡμῖν, καὶ τὰ θεῖα ἐπίσταται.

CAP. LXXVIII.

NEcessitati qui probe se accommodat, sapit: estque rerum diuinarum conscius.

ΚΕΦ. οθ.

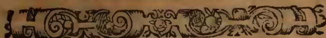
Ἀλλ' ὦ κρίτων] ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον· ὦ κρίτων, εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω. ἐμὲ δὲ Ἄνυτος καὶ Μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δὲ οὔ.

CAP. LXXIX.

SEd & tertium illum, ô Crito, si diis ita visum fuerit, ita fiat. Me autem Anytus & Melitus occidere sane possunt, lædere vero non possunt.

Epicteti Enchiridii finis.

KEBH-

ΚΕΒΗΤΟΣ ΘΗΒΑΙΟΥ ΠΙΝΑΞ.

CEBETIS THEBANI TABVLA, QVA VITÆ HVMANÆ PRVDENTER INSTITVENDæ ratio continetur:

HIERONYMO WOLFIO Oetingensi interprete.

I Ædes Saturni.
II Pictura.
III Pythagorea & Parmenidea doctrina.
IIII Salutaris doctrinæ ignoratio & neglectio pernitiosa est.
V Sphinx, ignorantiæ symbolum.
VI Amentia Sphinx.
VII Enarratio picturæ: Primum septum: Turba: Senex: Genius: Impostura. Poculum erroris & ignorantiæ: Opiniones: Cupiditates: Voluptates: Fortuna: Saxum rotundum: frustrationes: Inconsiderati.
VIII Fortunæ munera.
IX Primi septi domicilium: Incontinentia, Luxuria, Auaritia, Adulatio: Pœna, Mœstitia, Ærumna, Luctus, Desperatio, Infelicitas, Pœnitentia.
X Secundum septum: Falsi nominis eruditio: Non vere docti. Poetæ, Oratores, Dialectici, Mathematici, Cyrenaici, Peripatetici, Grammatici & reliqui.
XI Falsi nominis eruditio nullis erroribus, vitiis aut malis liberat.
XII Tertium Septum: Via ad veram eruditionem: Locus

Ἐτυγχάνομεν περιπατοῦντες ἐν τῷ τοῦ Κρόνου ἱερῷ, ἐν ᾧ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐθεωροῦμεν. [ἀνέκειτο[ἀνέκειτο δὲ καὶ πίναξ τις ἔμπροσθεν τοῦ νεὼ, ἐν ᾧ ἦν γραφή τις ξένη, καὶ μύθους ἔχουσα ἰδίους, οὓς οὐκ ἠδυνάμεθα συμβαλεῖν τίνες καί ποτε ἦσαν. οὔτε γὰρ πόλις ἐδόκει ἡμῖν εἶναι τὸ γεγραμ-

IN æde Saturni deambulantes, cum alia complura donaria spectabamus: tũ tabulam quandam ante sacellum dedicatam, quæ peregrinas & peculiares fabulas depictas haberet. Quæ cuiusmodi & vnde essent, coniicere non poteramus. Pictura enim neque vrbem neque

neque castra præ se ferebat: sed erat septum quoddam alia duo septa continens, alterum maius, alterum minus. Erat & porta in primo septo, cui magna turba astare videbatur. Intra septum vero mulieres complures conspiciebantur. In aditu primi vestibuli & septi, senex quidam stabat, eo gestu & habitu, vt ingredienti turbæ præcipere aliquid videretur. Cum vero diu inter nos, quid commentum illud sibi vellet, ambigeremus, senex quidam astans, Non mirum, inquit, est, hospites, vos de pictura hac dubitare. Nam & ex indigenis pauci norunt fabulæ significationem. Neque enim ciuitatis nostræ donarium est: sed olim hospes quidam, vir cordatus & eruditione præstans, qui & dictis & factis Pythagoreæ & Parmenideæ vitæ studium præ se ferret, tam templum hoc, quam picturã Saturno dedicauit. An vero, inquam, ipsum hominem vidisti, & nosti? Atq; etiam, (inquit) longo tempore fui eum admiratus. Nam iunior cum esset, multa præclare disserebat: & huius ipsius fabulæ doctrinam sæpe eum audiui exponentem. Obiicio igitur, inquam, nisi magna quæpiam occupatio te

μὲν, οὔτε στρατόπεδον, ἀλλὰ περίβολος ἐν αὐτῷ, ἔχων ἑτέρους περιβόλους δύο, τὸν μὲν μείζω, τὸν δὲ ἐλάττω. ἦν δὲ καὶ πύλη ἐπὶ τοῦ πρώτου περιβόλου. πρὸς δὲ τῇ πύλῃ, ὄχλος ἐδόκει ἡμῖν πολὺς ἐφεστάναι. ἔνδον δὲ τοῦ περιβόλου, πλῆθός τι γυναικῶν ἑωρᾶτο. ἐπὶ δὲ τῆς εἰσόδου τοῦ πρώτου πυλῶνος καὶ περιβόλου γέρων τις ἑστὼς, ἔμφασιν ἐποίει, ὡς προστάττων τι τῷ εἰσιόντι ὄχλῳ. ἀπορούντων δὲ ἡμῶν περὶ τῆς μυθολογίας πρὸς ἀλλήλους πολὺν χρόνον, πρεσβύτης τις παρεστὼς, οὐδὲν δεινὸν πάσχετε ὦ ξένοι, ἔφη, ἀποροῦντες περὶ τῆς γραφῆς ταύτης. οὐ γὰρ τῶν ἐπιχωρίων πολλοὶ ἴσασι, τί ποτε αὕτη ἡ μυθολογία δύναται. οὐδὲ γάρ ἐστι πολιτικὸν ἀνάθημα, ἀλλὰ ξένος τις πάλαι ποτὲ ἀφίκετο δεῦρο, ἀνὴρ ἔμφρων, καὶ δεινὸς περὶ σοφίαν, λόγῳ δὲ καὶ ἔργῳ Πυθαγόρειόν τινα καὶ Παρμενίδειον ἐζηλωκὼς βίον, ὅς τό, τε ἱερὸν τοῦτο, καὶ τὴν γραφὴν ἀνέθηκε τῷ κρόνῳ. πότερον οὖν, ἔφην ἐγὼ, καὶ αὐτὸν τὸν ἄνδρα γιγνώσκεις ἑωρακώς; καὶ ἐθαύμασά γε, ἔφη, αὐτὸν πολὺν χρόνον. νεώτερος γὰρ ὢν, πολλὰ καὶ σπουδαῖα διελέγετο. καὶ περὶ ταύτης δὲ τῆς μυθολογίας, πολλάκις αὐτοῦ ἠκηκόειν

διεξιόντος. τί οὖν; δὸς ὦ ξένε, ἔφην ἐγὼ, εἰ μή τις σοι μεγάλη ἀσχολία τυγχάνει οὖσα, διήγησαι ἡμῖν· πάνυ γὰρ ἐπιθυμοῦμεν ἀκοῦσαι, τί ποτέ ἐστιν ὁ μῦθος. οὐδεὶς φθόνος ὦ ξένοι, ἔφη. ἀλλὰ τοῦτο δεῖ ὑμᾶς ἀκοῦσαι, ὅτι ἐπικίνδυνόν τι ἔχει ἡ ἐξήγησις. οἷόν τι; ἔφην ἐγώ. ὅτι εἰ μὲν προσέξετε, ἔφη, καὶ συνήσετε τὰ λεγόμενα, φρόνιμοι καὶ εὐδαίμονες ἔσεσθε· εἰ δὲ μή, ἄφρονες, καὶ κακοδαίμονες, καὶ πονηροὶ καὶ πικροὶ, καὶ ἀμαθεῖς γενόμενοι, κακῶς βιώσεσθε. Ἐστι γὰρ ἡ ἐξήγησις ἐοικυῖα τῷ τῆς σφιγγὸς αἰνίγματι, ὃ ἐκείνη προεβάλλετο τοῖς ἀνθρώποις. εἰ μὲν οὖν αὐτὸ συνίει τις, ἐσώζετο· εἰ δὲ μὴ συνίει, ἀπώλλυτο ὑπὸ τῆς σφιγγός. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης. ἡ γὰρ Ἀφροσύνη τοῖς ἀνθρώποις σφίγξ ἐστιν. αἰνίττεται δὲ καὶ τάδε, τί ἀγαθὸν, τί κακὸν, τί οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακὸν ἐστὶν ἐν τῷ βίῳ. ταῦτ' οὖν ἐὰν μή τις συνίῃ, ἀπόλλυται ὑπ' αὐτῆς οὐκ εἰσάπαξ, ὥσπερ ὁ ὑπὸ τῆς σφιγγὸς καταβρωθεὶς ἀπέθνησκεν, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καταφθείρεται, καθάπερ οἱ ἐπὶ τιμωρίᾳ παραδιδόμενοι. ἂν δέ τις γνῷ, ἀνάπαλιν ἡ μὲν Ἀφροσύνη ἀπόλλυται, αὐτὸς δὲ σώζεται, καὶ μακάριος καὶ εὐδαίμων γίνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ. ὑμεῖς οὖν προσέχετε, καὶ μὴ παρακούετε. ὦ Ἡράκλεις,

impedit. fabulam nobis explica, cuius audiendæ auidissimi sumus. Nihil, inquit, obstat hospites: sed illud vobis tenendum est, enarrationem periculi non expertem esse Cuiusmodi, inquam, id est? Quia si 4 auscultaueritis, atque intellexeritis, ea quæ dicentur, prudentes & beati euadetis. Sin minus: facti væcordes, infelices, acerbi atque indocti, male viuetis Est enim 5 expositio Spingis ambagibus similis, quas illa hominibus proponebat: quas qui intellexerat, manebat incolumis: qui non assecutus erat, a Sphinge occidebatur. Eadem est & enarrationis huius ratio. Nam 6 AMENTIA Sphinx est hominibus. Obscure autem & hæc innuit, quid in vita sit bonum, quid malum: quid neque bonum, neque malum. Quæ qui non intelligit, ab ea non semel interit, vtis qui a Sphinge occisus deuorabatur: sed paulatim per omnem ætatem, vt qui coniecti in carcerem, manum carnificis exspectant, contabescit. Sin ea cognorit aliquis, vice versa perit Amẽtia: ipse vero saluus manet, perque omnem vitam malorum expers, beatus efficitur. Vos igitur attenti

estote

eſtote, nec obiter audite. Dij boni, quantam nobis cupiditatem iniecisti, ſi iſta ita ſunt? ita, inquit, res eſt. Quamprimum igitur narres velim. Nam nos quidem haud obiter audiemus, in tanti præſertim & præmij & ſupplicij exſpectatione. Sublato igitur baculo, & ad picturam extento: Cernitis, inquit, ſeptum hoc? Cernimus. Hoc primum vobis tenendum eſt, locum hunc appellari Vitam: & magnā multitudinem quæ portæ aſſiſtit, eos eſſe, qui in vitam venturi ſunt. Senex vero is qui ſuperne ſtat, chartam quandam vna manu tenens, altera vero quiddam veluti monſtrans, GENIVS dicitur. Mandat autem ingredientibus, quid eis, vbi in vitam venerint, faciendum ſit: & cui viæ ſe committere debeant, ſi ſalui eſſe in vita velint, oſtendit. Quam igitur, inquam ego, viam ingredi eos iubet? aut quomodo? Viden', inquit, iuxta portam ſolium poſitum, qua turba ingreditur, cui mulier inſidet ficto vultu, argutaque ſpecie, & manu poculum quoddam tenens? Video, inquam: ſed quæ ea eſt? IMPOSTVRA, inquit, quæ omnes homines ſeducit. Et quid agit ea? Iis qui in vitam ingrediuntur, facul-

ὡς εἰς μεγάλην τινὰ ἐπιθυμίαν ἐμβέβληκας ἡμᾶς. εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχει. ἀλλ' ἔστιν, ἔφη, οὕτως ἔχοντα. οὐκ ἂν φθάνοις τοίνυν διηγούμενον, ὡς ἡμῶν προσεξόντων οὐ παρέργως, ἐπείπερ καὶ τὸ ἐπιτίμιον τοιοῦτόν ἐστιν. ἀναλαβὼν οὖν ῥάβδον τινὰ καὶ ἐκτείνας πρὸς τὴν γραφήν, ὁρᾶτε ἔφη τὸν περίβολον τοῦτον; ὁρῶμεν. τοῦτο πρῶτον δεῖ εἰδέναι ὑμᾶς, ὅτι καλεῖται ὁ τόπος οὗτος βίος. καὶ ὄχλος ὁ πολὺς, ὁ παρὰ τὴν πύλην ἐφεστὼς, οἱ μέλλοντες εἰσπορεύεσθαι εἰς τὸν βίον, οὗτοί εἰσιν. ὁ δὲ γέρων, ὁ ἄνω ἑστηκὼς, ἔχων χάρτην τινὰ ἐν τῇ χειρὶ, καὶ τῇ ἑτέρᾳ ὥσπερ δεικνύων τι, οὗτος δαίμων καλεῖται. προστάττει δὲ τοῖς εἰσπορευομένοις, τί δεῖ αὐτοὺς ποιεῖν, ὡς ἂν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν βίον· καὶ δεικνύει ποίαν ὁδὸν αὐτοὺς δεῖ βαδίζειν, εἰ σώζεσθαι μέλλουσιν ἐν τῷ βίῳ. ποίαν οὖν ὁδὸν κελεύει βαδίζειν, ἢ πῶς; ἔφην ἐγώ. ὁρᾷς, εἶπε, παρὰ τὴν πύλην θρόνον τινὰ κείμενον κατὰ τὸν τόπον τοῦτον, καθ' ὃν εἰσπορεύεται ὁ ὄχλος, ἐφ' οὗ κάθηται γυνὴ πεπλασμένη τῷ ἤθει, καὶ πιθανὴ φαινομένη, καὶ ἐν τῇ χειρὶ ἔχουσα ποτήριόν τι; ὁρῶ, ἀλλὰ τίς ἐστιν αὕτη, ἔφην. Ἀπάτη καλεῖται, φησὶν, ἡ πάντας τοὺς ἀνθρώπους πλανῶσα. εἶτα, τί πράττει αὕτη; τοὺς εἰσπορευομένους εἰς τὸν βίον ποτίζει τῇ ἑαυτῆς

δυνάμει. τοῦτο δὲ τί ἐστι τὸ ποτόν; πλάνη, ἔφη, καὶ ἄγνοια. εἶτα τί; πιόντες τοῦτο πορεύονται εἰς τὸν βίον; πότερον οὖν πάντες πίνουσι τὸν πλάνον, ἢ οὔ; πάντες πίνουσιν, ἔφη· ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖον, οἱ δὲ ἧττον. ἔτι δὲ οὐχ ὁρᾷς ἔνδον τῆς πύλης πλῆθός τι γυναικῶν ἑταιρῶν, παντοδαπὰς μορφὰς ἐχουσῶν; ὁρῶ. αὗται τοίνυν Δόξαι, καὶ Ἐπιθυμίαι, καὶ Ἡδοναὶ καλοῦνται. ὅταν οὖν εἰσπορεύηται ὁ ὄχλος, ἀναπηδῶσιν αὗται, καὶ συμπλέκονται πρὸς ἕκαστον, εἶτα ἀπάγουσι. ποῖ δὲ ἀπάγουσιν αὐτούς; αἱ μὲν εἰς τὸ σώζεσθαι, ἔφη, αἱ δὲ εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι διὰ τὴν ἀπάτην. ὦ δαιμόνιε, ὡς χαλεπὸν τὸ πόμα λέγεις; καὶ πᾶσαί γε, ἔφη, ἐπαγγέλλονται ὡς ἐπὶ τὰ βέλτιστα ἄξουσαι, καὶ εἰς βίον εὐδαίμονα καὶ λυσιτελῆ. οἱ δὲ διὰ τὴν ἄγνοιαν, καὶ τὸν πλάνον, ὃν πεπώκασι παρὰ τῆς Ἀπάτης, οὐχ εὑρίσκουσι ποία ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ὁδὸς, ἡ ἐν τῷ βίῳ, ἀλλὰ πλανῶνται εἰκῆ, ὥσπερ ὁρᾷς. καὶ τοὺς πρότερον εἰσπορευομένους, ὡς [περιάγονται] περιάγοντας, ὅπῃ ἂν αὗται δεικνύωσιν. ὁρῶ τοῦτο, ἔφην. ἡ δὲ γυνὴ ἐκείνη τίς ἐστιν, ἡ ὥσπερ τυφλὴ καὶ μαινομένη τις εἶναι δοκοῦσα, καὶ ἑστηκυῖα ἐπὶ λίθου τινὸς στρογγύλου; καλεῖται μὲν, ἔφη, Τύχη. ἔστι δὲ οὐ μόνον τυφλὴ, ἀλλὰ καὶ μαινομένη καὶ κωφή. αὕτη οὖν τί ἔργον ἔχει; πι-

tatem suam propinat. Quæ vero est illa potio? Error, inquit, & Ignorantia. Quid tum? Hac pota, veniunt in vitam. Num ergo omnes errorem bibunt? Omnes bibunt, inquit: sed alij plus, alij minus. Nonne præterea intra portam vides turbam quandam mulierum, meretricum, variis præditarum formis? Video. Hæ ergo OPINIONES, CVPIDITATES, & VOLVPTATES appellantur: turbaque ingrediente exilientes, amplectuntur singulos, atque abducunt. Quo vero abducunt eos? Aliæ ad salutem, inquit, aliæ ad interitum ob imposturam. O vir optime, quam grauem potionem dicis. Et quidem omnes pollicentur se illos ad optima quæque perducturas, & ad vitam beatam, in qua acquiescant. Illi vero propter ignorantiam & errorem, quem apud IMPOSTVRAM hauserunt, veram degendæ vitæ viam non inueniunt: sed temere oberrant, vt vides. Vides item prius ingressos circumire, quo illæ monstrarint? Video hæc, inquam. Sed quæ est illa mulier, quæ cæcæ & furenti similis, saxo rotundo insistit? Vocatur, inquit, illa quidem FORTVNA: neque cæca solum est, sed & insana & surda. Ea ergo quo

quo munere fungitur? Passim, inquit, vagatur: & aliis quod habent rapit, aliisque largitur: iisdemque rursus statim eripit quæ dedit, eaque donat aliis, temere & inconstanter. Recte igitur signum eius naturam declarat. Quodnam illud? inquam. Quod rotundo saxo insistit. Id vero quid sibi vult? Non tuta & firma eius esse munera significat. Magnæ enim & graues iacturæ fiunt, cum quis ei fidem habet. Quid? magna illa turba quæ eam circumstat, quid petit, & qui vocantur? Dicuntur hi Incōsiderati. Singuli vero ea petunt, quæ illa abiicit. Qui ergo fit, vt nō eodem sint vultu: sed alij lętari, alij mœrere passis manibus videantur? Qui lætari & ridere videntur, ij sunt (inquit) qui aliquid a FORTVNA acceperunt, iidemque FORTVNAM PROSPERAM eam vocant. Qui vero plorantium specie manus extendunt, ij sunt, quibus ea eripuit quæ ante dederat. Hi contra MALAM FORTVNAM eandem appellant. Quæ sunt ergo illa quæ largitur, quum & ij qui ea accipiunt, ita lætentur: & qui amittunt, plorent? Hæc quæ vulgo bona censentur. Ea quæ sunt?

ἐμπορεύεται πανταχοῦ, ἔφη, καὶ παρ' ὧν μὲν ἁρπάζει τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἑτέροις δίδωσι· παρὰ δὲ τῶν αὐτῶν πάλιν ἀφαιρεῖται παραχρῆμα, ἃ δέδωκε, καὶ ἄλλοις δίδωσιν εἰκῆ καὶ ἀβεβαίως. διὸ καὶ τὸ σημεῖον καλῶς μηνύει τὴν φύσιν αὐτῆς. ποῖον τοῦτο; ἔφην ἐγώ. ὅτι ἐπὶ στρογγύλου λίθου ἕστηκεν. εἶτα τί τοῦτο σημαίνει; ὅτι οὐκ ἀσφαλὴς, οὐδὲ βεβαία ἐστὶν ἡ παρ' αὐτῆς δόσις. ἐκπτώσεις γὰρ μεγάλαι καὶ σκληραὶ γίνονται, ὅταν τις αὐτῇ πιστεύσῃ. ὁ δὲ ὄχλος, ὁ πολὺς οὗτος, ὁ περὶ αὐτὴν ἑστηκὼς, τί βούλεται, καὶ τίνες καλοῦνται; καλοῦνται καὶ οὗτοι ἀπερίσκεπτοι. αἰτοῦσι δὲ ἕκαστος αὐτῶν, ἃ ῥίπτει. πῶς οὖν οὐχ ὁμοίαν ἔχουσι τὴν μορφὴν, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν δοκοῦσι χαίρειν, οἱ δὲ ἀθυμοῦσιν ἐκτετακότες τὰς χεῖρας; οἱ μὲν δοκοῦντες, ἔφη, χαίρειν καὶ γελᾶν αὐτῶν, οἱ εἰληφότες τι παρὰ τῆς Τύχης εἰσίν· οὗτοι δὲ καὶ ἀγαθὴν Τύχην αὐτὴν καλοῦσιν. οἱ δὲ δοκοῦντες κλαίειν, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτετακότες, εἰσὶ παρ' ὧν ἀφείλετο, ἃ δέδωκε πρότερον αὐτοῖς. οὗτοι πάλιν κακὴν Τύχην αὐτὴν καλοῦσι. τίνα οὖν ἐστιν ἃ δίδωσιν αὐτοῖς, ὅτι οὕτως οἱ μὲν λαμβάνοντες χαίρουσιν, οἱ δὲ ἀποβάλλοντες κλαίουσι; ταῦτα, ἔφη, ἃ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις δοκεῖ εἶναι ἀγαθά. ταῦτα οὖν τίνα ἐστί; πλοῦτος δηλαδὴ, καὶ δόξα, καὶ εὐγένεια, καὶ τέκνα,

καὶ τυραννίδες, καὶ βασιλεῖαι, καὶ τἆλλα ὅσα τούτοις παραπλήσια. ταῦτα οὖν πῶς οὐκ ἐστὶν ἀγαθά; περὶ μὲν τούτων, ἔφη, καὶ αὖθις διαλεξόμεθα. νῦν δὲ περὶ τὴν μυθολογίαν γινώμεθα. ἔστω οὕτως. ὁρᾷς οὖν, ὡς ἂν παρέλθῃς τὴν πύλην ταύτην, ἀνώτερον ἄλλον περίβολον, καὶ γυναῖκας ἔξω τοῦ περιβόλου ἑστηκυίας, κεκοσμημένας ὥσπερ ἑταῖραι εἰώθασι, καὶ μάλα. αὗται τοίνυν, ἡ μὲν Ἀκρασία καλεῖται ἡ δὲ Ἀσωτία, ἡ δὲ Ἀπληστία, ἡ δὲ Κολακεία. τί οὖν ὧδε ἑστήκασιν αὗται; παρατηροῦσιν, ἔφη, τοὺς εἰληφότας τι παρὰ τῆς Τύχης. εἶτα τί; ἀναπηδῶσι, καὶ συμπλέκονται αὐτοῖς, καὶ κολακεύουσι, καὶ ἀξιοῦσι παρ' [αὐταῖς] αὐτοὺς μένειν, λέγουσαι ὅτι βίον ἕξουσιν ἡδὺν, καὶ ἄπονον, καὶ κακοπάθειαν ἔχοντα οὐδεμίαν. ἐὰν οὖν τις πεισθῇ ὑπ' αὐτῶν εἰς τὴν ἡδυπάθειαν, μέχρι μέν τινος ἡδεῖα δοκεῖ εἶναι ἡ διατριβὴ, ἕως ἂν γαργαλίζῃ τὸν ἄνθρωπον, εἶτ' οὐκ ἔστιν ὅταν γὰρ ἀνανήψῃ, αἰσθάνεται ὅτι οὐκ ἤσθιεν. ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς κατησθίετο καὶ ὑβρίζετο. διὸ καὶ ὅταν ἀναλώσῃ πάντα ὅσα ἔλαβε παρὰ τῆς Τύχης, ἀναγκάζεται ταύταις ταῖς γυναιξὶ δουλεύειν, καὶ πάνθ' ὑπομένειν, καὶ ἀσχημονεῖν, καὶ

Diuitiæ ſcilicet, gloria, nobilitas, liberi, imperia, regna, & id genus alia pleraque. Eho: numnam iſta bona nō ſunt? De his quidem alias diſputabimus: nunc autem explicationi fabulæ intenti ſimus. Fiat ita. Vides ergo vbi portam iſtam præterieris, aliud ſeptum altius, & mulieres extra ſeptum ſtantes, meretricum inſtar ornatas? Omnino. Harum alia Incontinentia vocatur, alia Luxuria, alia Auaritia, alia Aſſentatio. Quid ergo hic aſtant iſtæ? Obſeruant eos qui aliquid a Fortuna acceperunt. Quid tum? Exſultāt, & eos amplectuntur, & adulantur: vtque apud ſe manere velint, poſtulant: ac vitam eis pollicentur ſuauem, otioſam, & omnis expertem moleſtiæ. Quod ſi quis eis obſecutus, delitias amplexus fuerit: ei iucunda videtur ad tempus illa vitæ ratio, dum hominem quaſi titillarit, cum reuera talis non ſit. Vbi enim reſipuerit, ſe non comediſſe, ſed ab iis & comeſum & contumelioſe tractatum eſſe ſentit. Itaque iam conſumtis iis quæ a Fortuna acceperat omnibus, mulieribus iſtis ſeruire cogitur, & omnia perpeti, indecoreque ſe gerere, & propter eas quæuis pernicioſa in ſe admittere: cuiuſmodi ſunt, fraudare, fana ſpoliare, prodere, peierare, latrocinari, cæteraque

raque

raque his consimilia. Sed cū eos hæc omnia defecerint: traduntur Pœnæ. Qualis ea est? Vides a tergo eorum aliquid fenestellæ simile, & locum quendam angustum & tenebrosum? Atque etiam mulieres quædam fœdæ & sordidæ, & pannis obsitæ, ibi esse videntur. Omnino. Ea igitur quæ flagellum tenet, POENA dicitur. Quæ caput ad genua demittit, MOESTITIA. Quæ capillos euellit, ÆRVMNA. Alius vero quidam illis qui astat, deformis, extenuatus & nudus: ac post eum mulier quędam ei similis, deformis & tenuis, quinam sunt? ille quidem, inquit, LVCTVS vocatur: eius vero soror, DESPERATIO. His igitur traditur, & cum his in cruciatibus vitam agit. Deinde rursus in aliam domum conicitur INFELICITATIS: vbi quod reliquum est æui, in omni miseria exigit, nisi ei POENITENTIA forte fortuna occurrerit. Quid tum fit? POENITENTIA obuiam ei facta ex istis malis eum eripit: eique OPINIONEM aliam, & CVPIDITATEM, ad VERAM ERVDITIONEM perducturam inserit: vnaq; cā, qua ad FALSI NOMINIS ERVDITIONEM perueniat.

ὅσα τούτοις παραπλήσια. ὅταν οὖν πάντα [αὐτοὺς ἐπιλίποι] αὐτοῖς ἀπολείπῃ, παραδίδονται τῇ Τιμωρίᾳ. ποία δέ ἐστιν αὕτη; ὁρᾷς ὀπίσω τι αὐτοῦ, ἔφη, ὥσπερ θύριον μικρὸν, καὶ τόπον στενόν τινα, καὶ σκοτεινόν; οὐκοῦν καὶ γυναῖκες αἰσχραὶ, καὶ ῥυπαραὶ, καὶ ῥάκη ἠμφιεσμέναι δοκοῦσι συνεῖναι; καὶ μάλα. αὗται τοίνυν, ἔφη, ἡ μὲν τὴν μάστιγα ἔχουσα, καλεῖται Τιμωρία. ἡ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχουσα, Λύπη. ἡ δὲ τὰς τρίχας τίλλουσα ἑαυτῆς, Οδύνη. ὁ δ' ἄλλος οὗτος ὁ παρεστηκὼς αὐταῖς, δυσειδής τις καὶ λεπτὸς, καὶ γυμνὸς, καὶ μετὰ ταῦτά τις ὁμοία αὐτῷ αἰσχρὰ καὶ λεπτὴ, τίς ἐστιν; ὁ μὲν Οδυρμὸς καλεῖται, ἔφη, ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ἀθυμία. τούτοις οὖν παραδίδοται, καὶ μετὰ τούτων συμβιοῖ τιμωρούμενος. εἶτα πάλιν ἐνταῦθα εἰς ἕτερον οἶκον ῥίπτεται εἰς τὴν Κακοδαιμονίαν, καὶ ὧδε τὸν λοιπὸν βίον καταστρέφει ἐν πάσῃ κακοδαιμονίᾳ, ἂν μὴ Μετάνοια αὐτῷ ἀπὸ τῆς Τύχης συναντήσῃ. εἶτα τί γίγνεται; ἐὰν ἡ Μετάνοια αὐτῷ συναντήσῃ, ἐξαιρεῖ αὐτὸν ἐκ τῶν κακῶν, καὶ συνίστησιν αὐτῷ ἑτέραν δόξαν, καὶ Ἐπιθυμίαν, τὴν εἰς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν ἄγουσαν· ἅμα δὲ καὶ τὴν εἰς τὴν Ψευδοπαιδείαν καλουμένην. εἶτα τί γίγνεται; ἐὰν μὲν φησι τὴν δόξαν ταύτην προσδέξηται, τὴν ἄγουσαν αὐτὸν εἰς τὴν ἀ-

ληθινὴν Παιδείαν, [καθαρθεὶς] καθαρεῖς ὑπ' αὐτῆς σώζεται. καὶ μακάριος καὶ εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ. εἰ δὲ μή, πάλιν πλανᾶται ὑπὸ τῆς [ψευδοπαιδείας] ψευδοδοξίας. ὦ ἡράκλεις, ὡς μέγας ὁ κίνδυνος ἄλλος οὗτος. ἡ δὲ ψευδοπαιδεία, ποία ἐστίν, ἔφην ἐγώ. οὐχ ὁρᾷς τὸν ἕτερον περίβολον ἐκεῖνον; καὶ μάλα, ἔφην ἐγώ. οὐκοῦν ἔξω τοῦ περιβόλου παρὰ τὴν εἴσοδον γυνή τις ἕστηκεν, ἣ δοκεῖ πάνυ καθαρὰ καὶ εὔτακτος εἶναι; καὶ μάλα. ταύτην τοίνυν οἱ πολλοὶ καὶ εἰκαῖοι τῶν ἀνθρώπων Παιδείαν καλοῦσιν. οὐκ ἔστι δέ, ἀλλὰ ψευδοπαιδεία, ἔφη. οἱ μέντοι σωζόμενοι ὁπόταν βούλωνται εἰς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν ἐλθεῖν, ὧδε πρῶτον παραγίγνονται. πότερον οὖν ἄλλη ὁδὸς οὐκ ἔστιν ἐπὶ τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν ἄγουσα; ἔστιν, ἔφη. οὗτοι δὲ οἱ ἄνθρωποι οἱ ἔσω τοῦ περιβόλου ἀνακάμπτοντες, τίνες εἰσίν; οἱ τῆς ψευδοπαιδείας, ἔφη, ἐρασταί, ἠπατημένοι, οἰόμενοι μετὰ τῆς ἀληθινῆς Παιδείας συνομιλεῖν. τίνες οὖν καλοῦνται οὗτοι; οἱ μὲν Ποιηταί, ἔφη, οἱ δὲ Ῥήτορες, οἱ δὲ Διαλεκτικοί, οἱ δὲ Μουσικοί, οἱ δὲ Ἀριθμητικοί, οἱ δὲ Γεωμέτραι, οἱ δὲ Ἀστρολόγοι, οἱ δὲ Ἡδονικοί, οἱ δὲ Περιπατητικοί, οἱ δὲ

Quid tum fit? Siquidem, inquit, eam opinionem comprehenderit, quæ ipſum ad VERAM ERVDITIONEM perducat, ab ea purgatus ſeruatur, & omnis calamitatis expers ac beatus, omne tēpus ætatis degit. Sin minus, denuo a Falſi nominis eruditione ſeducitur. Proh Iupiter, vt ingens eſt & alterum hoc diſcrimē. 10 Qualis vero, inquam, eſt Falſi nominis eruditio? Nonne vides, inquit, alterum illud ſeptum? Vtique inquam. Extra id ſeptum, iuxta veſtibulum ſtat mulier quædam, quæ valde munda & compoſita eſſe videtur. Eam vulgus & vani homines Eruditionem vocant: cum ea non ſit, ſed Falſi nominis eruditio. Ad hanc igitur ij qui ſeruandi ſunt, & ad Veram eruditionem peruenturi, primū diuertunt. Nunquid ergo alia via nulla eſt, quæ ad Veram eruditionem ducat? Eſt, inquit. Iſti vero homines qui intra ſeptum obambulant, qui ſunt? Falſi nominis eruditionis amatores, inquit, decepti, atque opinantes ſe Veræ eruditionis frui conſuetudine. Quibus ergo nominibus appellantur iſti? Alij Poetæ, inquit, alij Oratores, alij Dialectici, alij Muſici, alij Arithmetici, alij Geometræ, alij Aſtrologi, alij Voluptarij, alij Peripatetici, alij

Critici, cæterique horum non dissimiles. Mulieres vero illæ, quæ circumcursare videntur, primis similes, inter quas esse dicebas Incontinentiam & reliquas illius socias, quænam sunt? Illæ ipsæ, inquit, sunt. Nunquid ergo & huc ingrediuntur? Et huc medius fidius, sed raro: nec ita frequenter, vt in primum septum. Nũquid ergo & Opiniones? Næ, inquit. nam & in his etiamnum potio ab Impostura propinata, & Ignorantia manet: atque etiam mehercule vna cum ea, Amentia. Neque vero ab eis vel Opiniones vel cætera vitia recedent, donec repudiata 11 Falsi nominis eruditione, veram ingressi viam, Purgatricem illarum rerum vim biberint, & mala omnia quibus vrgentur, vt Opiniones & Ignorantiam, & reliquam omnem Vitiositatem eiecerint: tum demum enim seruabuntur. Dum vero hic manserint apud Falsi nominis eruditionem, nunquam liberabuntur: nec vllum malum, istarum quidem disciplinarum subsidio, profligabunt. 12 Quæ ergo via est, quæ ad Veram eruditionem ferat? Videsne, inquit, editum illum locum, qui a nemine incoli ac desertus esse videtur? Video. Ergo

Κριτικοί, καὶ ὅσοι ἄλλοι τούτοις εἰσὶ παραπλήσιοι· αἱ δὲ γυναῖκες ἐκεῖναι αἱ δοκοῦσαι περιτρέχειν ὅμοιαι ταῖς πρώταις, ἐν αἷς ἔφης εἶναι τὴν Ἀκρασίαν, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ μετ' αὐτῶν, τίνες εἰσίν, αὗται ἐκεῖναί εἰσιν, ἔφη. πότερον οὖν καὶ ὧδε εἰσπορεύονται, νὴ Δία καὶ ὧδε· σπανίως δέ, καὶ οὐχὶ ὥσπερ ἐν τῷ πρώτῳ περιβόλῳ. πότερον οὖν καὶ αἱ Δόξαι; ναί, ἔφη. ἔτι μὲν γὰρ καὶ ἐν τούτοις τὸ πόμα, ὃ ἔπιον παρὰ τῆς Ἀπάτης, καὶ ἡ Ἄγνοια μένει νὴ Δία, καὶ μετ' αὐτῆς γε ἡ Ἀφροσύνη· καὶ οὐ μὴ ἀπέλθῃ ἀπ' αὐτῶν οὔθ' ἡ Δόξα, οὔθ' ἡ λοιπὴ Κακία, μέχρις ἂν ἀπογνόντες τῆς Ψευδοπαιδείας, εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἀληθινὴν ὁδόν, καὶ πίωσι τὴν τούτου καθαρτικὴν δύναμιν· καὶ ἐκβάλωσι τὰ κακὰ πάνθ' ὅσα ἔχουσι, καὶ τὰς Δόξας, καὶ τὴν Ἄγνοιαν, καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν Κακίαν. τότε αὖ οὕτω σωθήσονται. ὧδε δὲ μένοντες παρὰ τῇ Ψευδοπαιδείᾳ, οὐδέποτε ἀπολυθήσονται, οὐδὲ ἐλλείψει αὐτοὺς κακὸν οὐδὲν ἕνεκα τούτων τῶν μαθημάτων. ποία οὖν αὕτη ὁδός ἐστιν, ἡ φέρουσα ἐπὶ τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν; ὁρᾷς, ἔφη, ἄνω τόπον τινὰ ἐκεῖνον, ὅπου οὐδεὶς ἐπικατοικεῖ, ἀλλ' ἔρημος δοκεῖ εἶναι; ὁρῶ. οὐκοῦν

θύραν τινὰ μικράν, καὶ ὁδόν τινα [πρὸ, vel πρὸς τῆς θύρας.] πρὸς τῆς θύρας, ἥτις οὐ πολὺ ὀχλεῖται, ἀλλὰ πάνυ ὀλίγοι πορεύονται, ὥσπερ δυσπροσόδου τινὸς καὶ τραχείας καὶ πετρώδους εἶναι δοκούσης; καὶ μάλα, ἔφην. οὐκοῦν καὶ βουνός τις ὑψηλὸς δοκεῖ εἶναι, καὶ ἀνάβασις στενὴ πάνυ, καὶ κρημνοὺς ἔχουσα ἔνθεν κἀκεῖθεν βαθεῖς; ὁρῶ. αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ ὁδὸς, ἔφη, ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, καὶ μάλα γε χαλεπὴ προσιδεῖν. οὐκοῦν καὶ ἄνω γε περὶ τὸν βουνὸν ὁρᾷς πέτραν μεγάλην, καὶ ὑψηλὴν, κύκλῳ ἀπόκρημνον; ὁρῶ, ἔφην. ὁρᾷς οὖν καὶ γυναῖκας δύο ἑστηκυίας ἐπὶ τῆς πέτρας, λιπαρὰς, καὶ εὐεκτούσας τῷ σώματι, καὶ ὡς ἐκτετάκασι τὰς χεῖρας προθύμως; ὁρῶ. ἀλλὰ τίνες καλοῦνται ἔφην, αὗται; ἡ μὲν Ἐγκράτεια καλεῖται, ἔφη· ἡ δὲ, Καρτερία. εἰσὶ δὲ ἀδελφαί. τί οὖν τὰς χεῖρας ἐκτετάκασιν οὕτω προθύμως; παρακαλοῦσιν, ἔφη, τοὺς παραγινομένους ἐπὶ τὸν τόπον, θαῤῥεῖν, καὶ μὴ ἀποδειλιᾶν, λέγουσαι, ὅτι βραχὺ ἔτι δεῖ καρτερῆσαι αὐτοὺς, εἶτα ἥξουσιν εἰς ὁδὸν καλήν. ὅταν οὖν παραγένωνται ἐπὶ τὴν πέτραν, πῶς ἀναβαίνουσιν; ὁρῶ γὰρ ὁδὸν φέρουσαν οὐδεμίαν ἐπ' αὐτήν. αὗται ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ πρὸς καταβαίνουσι, καὶ ἕλκουσιν αὐ-

& ianuam paruam, & viam quandam ante ianuam, parum frequentem, & a perpaucis tritam, vt quę & pręceps & aſpera & prærupta eſſe videatur? Omnino, inquam. Ibi & tumulus excelſus cernitur, & anguſtus aditus, vtrinq; in profundum præceps? Video. Hæc igitur, inquit, via eſt, quæ ad Veram eruditionem ducit. Et quidem aſpectu, inquam, valde ardua. Ergo & ſuperne iuxta tumulū magnam rupem vides, & altam, vndique præruptam? Video, inquam. Vides ergo & duas mulieres ſucciplenas, & robuſto corpore in rupe ſtantes, quæ manus alacriter extendunt? Video, inquam. ſed quæ eis nomina ſunt? Vna, inquit, Continentia vocatur: altera Tolerantia. Sunt autē ſorores. Cur vero manus adeo alacriter extendunt? Hortantur, inquit, viatores ad eum locum progreſſos, vt bonis ſint animis, nec per ignauiam deſperent. Fore enim, vt poſt parui temporis difficultates, in amœnam viam perueniant. Vbi autem ad rupem acceſſerint: quo pacto aſcendunt? nullam enim, quæ eo ferat, viam proſpicio. Ipſę a præcipitio ad eos non nihil deſcendunt, eoſque ſurſum ad ſeſe attrahunt. Poſtea

iubent

iubent eos requiescere: & paulo post eis dant Robur & Fiduciam, ac pollicentur se eos ad Veram eruditionē perducturas: ac demonstrāt, quam ea via sit amœna & plana & expedita, & omnis expers mali, vt vides. Ita certe quidem apparet. Videsne porro, inquit, ante lucum illum, locum quendam, qui & amœnus videtur, & prati instar, multaque luce illustris? Vtiq;. Videsne in prati medio etiam aliud septum, & aliam portam? Est ita. Sed quomodo vocatur locus ille? Beatorum domicilium, inquit. Hic enim degunt Virtutes omnes, & Beatitudo. Amœnus dubio procul is locus est. Vides ergo, inquit, iuxta portam stare matronam formosam, constanti vultu, ætate media, & iam ad senectutem declinante, veste simplici, & ascititij cultus experte. Insistit autem saxo non globoso, sed quadrato atque immobili. Ei adsunt aliæ quædā duæ, filiæ eius, vt videtur. Ita quidem videtur. Harum igitur media, Eruditio est, inquit: altera, Veritas: altera, Suadela. Cur autem quadrato saxo insistit? Indicio, inquit, est, & viatoribus viam ad eam esse

τοὺς ἄνω πρὸς ἑαυτάς. εἶτα κελεύουσιν αὐτοὺς διαναπαύσασθαι, καὶ μετὰ μικρὸν διδόασιν Ἰσχὺν καὶ Θάρσος, καὶ ἐπαγγέλλονται αὐτοὺς καταστῆσαι πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, καὶ δεικνύουσιν αὐτοῖς τὴν ὁδὸν, ὡς ἔστι καλή τε, καὶ ὁμαλὴ, καὶ εὐπόρευτος, καὶ καθαρὰ παντὸς κακοῦ, ὥσπερ ὁρᾷς. ἐμφαίνει νὴ Δία. ὁρᾷς οὖν, ἔφη, καὶ ἔμπροσθεν τοῦ ἄλσους ἐκείνου τόπον τινὰ, ὃς δοκεῖ καλός τε εἶναι, καὶ λειμωνοειδὴς, καὶ φωτὶ πολλῷ καταλαμπόμενος; καὶ μάλα. κατανοεῖς οὖν καὶ ἐν μέσῳ τοῦ λειμῶνος περίβολον ἕτερον, καὶ πύλην ἑτέραν; ἔστιν οὕτως. ἀλλὰ τίς καλεῖται ὁ τόπος οὗτος; Εὐδαιμόνων οἰκητήριον, ἔφη. ὧδε γὰρ διατρίβουσιν αἱ Ἀρεταὶ πᾶσαι, καὶ ἡ Εὐδαιμονία. εἶεν, ἔφην ἐγὼ, ὡς καλὸν τὸν τόπον εἶναι. οὐκοῦν παρὰ τὴν πύλην ὁρᾷς, ἔφη ὅτι γυνή τίς ἐστι καλὴ, καὶ καθεστηκυῖα τὸ πρόσωπον, μέση δὲ καὶ κεκριμένη ἤδη τῇ ἡλικίᾳ, στολὴν δ' ἔχουσα ἁπλῆν καὶ [ἀκαλλώπιστον.] καλλωπισμόν; ἕστηκε δὲ οὐκ ἐπὶ στρογγύλου λίθου, ἀλλ' ἐπὶ τε τετραγώνου, ἀσφαλῶς κειμένου. καὶ μετὰ ταύτης ἄλλαι δύο εἰσὶ, θυγατέρες τινὲς δοκοῦσιν εἶναι. ἐμφαίνει οὕτως ἔχειν. τούτων τοίνυν ἡ μὲν ἐν τῷ μέσῳ, Παιδεία ἐστίν. ἡ δὲ, Ἀλήθεια. ἡ δὲ, Πειθώ. τί δὲ ἕστηκεν ἐπὶ λίθου τετραγώνου αὕτη; σημεῖον, ἔφη, ὅτι ἀσφαλής τε καὶ βεβαία ἡ πρὸς αὐτὴν

ὁδὸς ἐστὶ τοῖς ἀφικνουμένοις, καὶ τῶν διδομένων ἀσφαλὴς ἡ δόσις τοῖς λαμβάνουσι. καὶ τίνα ἐστίν, ἃ δίδωσιν αὕτη; Θάρσος, καὶ Ἀφοβία, ἔφη ἐκεῖνος. ταῦτα δὲ τίνα ἐστίν; ἐπιστήμη, ἔφη, τοῦ μηδὲν ἄν ποτε δεινὸν παθεῖν ἐν τῷ βίῳ. ἡράκλεις ὡς καλά, ἔφην, τὰ δῶρα. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ἔξω τοῦ περιβόλου ἕστηκεν οὕτως; ὅπως τοὺς παραγινομένους, ἔφη, θεραπεύῃ, καὶ ποτίζῃ τὴν Καθαρτικὴν δύναμιν, εἶθ᾽ ὅταν καθαρθῶσιν, οὕτως αὐτοὺς εἰσάγῃ πρὸς τὰς Ἀρετάς. πῶς τοῦτο, ἔφην ἐγώ; οὐ γὰρ συνίημι. ἀλλὰ συνήσεις, ἔφη. ὡς ἂν εἴ τις φιλοτίμως κάμνων ἐτύγχανε, πρὸς τὸν ἰατρὸν ἂν δή που γινόμενος, πρότερον καθαρτικοῖς ἐξέβαλε πάντα τὰ νοσοποιοῦντα. εἶτα οὕτως ἂν αὐτὸν ὁ ἰατρὸς εἰς ἀνάληψιν καὶ ὑγίειαν [κατέστησεν] καθέστηκεν. εἰ [δὲ] μὴ ἐπείθετο οἷς ἐπέταττεν, εὐλόγως ἂν δήπου ἀπωσθεὶς ἐξώλετο ὑπὸ τῆς νόσου. ταῦτα συνίημι, ἔφην ἐγώ. τὸν αὐτὸν τοίνυν τρόπον, ἔφη, καὶ πρὸς τὴν Παιδείαν ὅταν τις παραγίγνηται, θεραπεύει αὐτόν, καὶ ποτίζει τῇ ἑαυτῆς δυνάμει, ὅπως ἐκκαθάρῃ πρῶτον, καὶ ἐκβάλῃ τὰ κακὰ πάντα, ὅσα ἔχων ἦλθε. ποῖα ταῦτα; τὴν Ἄγνοιαν, καὶ τὸν πλάνον, ὃν ἐπεπώκει παρὰ τῆς Ἀπάτης, καὶ τὴν Ἀλαζονείαν, καὶ τὴν Ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, καὶ

tutam ac firmam: & accipiētibus, munerum eius fructū securum. Ecquæ sunt eius munera? Fiducia, Securitas, Vacuitas a perturbationibus, inquit ille. Quamnam ista vim habent? Eam, vt sciant, nihil vnquā in vita sibi mali euenturum. Dij boni, inquam, quā præclara munera. Sed cur sic extra septū astat? Vt hospites, inquit, sanet, eisq; Vim purgatricem propinet. Vbi vero purgati fuerint: tum demum eos ad Virtutes adducit. Quomodo istud? inquā. neq; enim intelligo. Sed intelliges, inquit. Fit enim hic perinde, vt si quis graui affectus morbo ad medicū perducatur: is vero purgationibus in primis omnes morbi causas eiicit, ac tum demū vires cōfirmat, sanitatēq; restituit. Sin æger medico non paruisset: merito eiectus a morbo interiisset. Hæc inquam, intelligo. Ad eum ergo, inquit, modum ad Eruditionem vbi quis peruenerit, ea curat illum, suamque illi vim propinat, vt ante omnia expurget & eiiciat mala quæ secum attulerat omnia. Quænam ista? Ignorantiam, & Errorem apud Imposturam haustum, & Arrogantiam, & Cupiditatem, & Incontinentiam, & Iracundiam,

Iracundiam, & Auaritiam, cæteraque omnia quæ in primo Septo ingurgitarat. Postquam autem purgatus fuerit, quo eum mittit? Intro, inquit, ad Scientiam, & cæteras Virtutes. Quasnam istas? Non vides, inquit, intra portam cœtum matronarum, quæ & formosæ & modestæ videntur, atque etiam ficti nihil habent, minimeque comtæ sunt, vt cæteræ? Video. Sed quæ sunt earum nomina? Prima quidem, Scientia dicitur: reliquæ vero eius sorores, Fortitudo, Iustitia, Vitæ integritas, Temperantia, Modestia, Liberalitas, Continentia, Clementia. O pulcerrimas, inquam. Quanta in spe siti sumus? Si quidem intellexeritis, inquit, & vsu vitæ confirmaueritis ea quæ auditis. Enimuero, inquam, summo studio elaborabimus. Itaque salui eritis, inquit. Hæ vero cum eum susceperint, quo deducunt? Ad matrem suam, inquit. Ea vero quæ est? Beatitudo, inquit. Cuiusmodi vero est? Videsne viam illam, quæ ducit ad fastigium illud, quæ arx est septorum omnium? In vestibulo

τὸν Θυμὸν, καὶ τὴν Φιλαργυρίαν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ὧν [ἐνεπλήσθη] ἀνεπλήσθη ἐν τῷ πρώτῳ περιβόλῳ. ὅταν οὖν καθαρθῇ, ποῦ αὐτὸν ἀποστέλλει; ἔνδον, ἔφη, πρὸς τὴν Επιστήμην, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας Αρετάς. ποίας ταύτας; οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ἔσω τῆς πύλης χορὸν γυναικῶν, [αἳ] ὡς εὐειδεῖς δοκοῦσιν εἶναι, καὶ εὔτακτοι, καὶ στολὴν ἀπερίεργον καὶ ἁπλῆν ἔχουσιν, ἔτι ὡς ἄπλαστοί εἰσι, καὶ οὐδαμῶς κεκαλλωπισμέναι ὥσπερ αἱ ἄλλαι; ὁρῶ, ἔφην. ἀλλὰ τίνες αὗται καλοῦνται; ἡ μὲν πρώτη Επιστήμη, ἔφη, καλεῖται. αἱ δὲ ἄλλαι ταύτης ἀδελφαὶ, Ανδρεία, καὶ Δικαιοσύνη, Καλοκαγαθία, Σωφροσύνη, Εὐταξία, Ελευθερία, Εγκράτεια, Πρᾳότης. ὦ κάλλισται, ἔφην ἔγωγε, ὡς ἐν μεγάλῃ ἐλπίδι ἐσμέν. ἐὰν συνῆτε, ἔφη, καὶ ἕξιν περιποιήσησθ᾽ ὧν ἀκούετε. ἀλλὰ προσέξομεν ὡς μάλιστα, ἔφην ἔγωγε. τοιγαροῦν, ἔφη, σωθήσεσθε. ὅταν οὖν παραλάβωσι αὐτὸν αὗται, ποῦ ἀπάγουσι; πρὸς τὴν μητέρα, ἔφη. αὕτη δὲ τίς ἐστιν; Εὐδαιμονία, ἔφη. ποία δὲ ἐστιν αὕτη; ὁρᾷς τὴν ὁδὸν ἐκείνην, τὴν φέρουσαν ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο, ὅ ἐστιν ἀκρόπολις τῶν περιβόλων πάντων; ὁρῶ. οὐκοῦν ἐπὶ τοῦ προπυλαίου γυνὴ

καθεστηκυῖα δ᾽ εἰδής τις κάθηται
ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, κεκοσμημένη
ἐλευθέρως, καὶ ἀπερίεργως, καὶ
ἐστεφανωμένη στεφάνῳ εὐανθεῖ
πάνυ καλῶς; ἐμφαίνει οὕτως ἔ-
χειν. αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ Εὐ-
δαιμονία, ἔφη. ὅταν οὖν ἐνθάδε τις
παραγένηται, τί ποιεῖ; στεφανοῖ
αὐτὸν, ἔφη, τῇ ἑαυτῆς δυνάμει
ἡ Εὐδαιμονία, καὶ αἱ ἄλλαι
πᾶσαι Ἀρεταί, ὥσπερ τοὺς νε-
νικηκότας τοὺς μεγίστους ἀγῶνας.
καὶ ποίους ἀγῶνας νενίκηκεν αὐ-
τός, ἔφην ἐγώ; τοὺς μεγίστους, ἔφη·
καὶ τὰ μέγιστα θηρία, ἃ πρότε-
ρον αὐτὸν κατήσθιε, καὶ ἐκόλα-
ζε, καὶ ἐποίει δοῦλον, ταῦτα
πάντα νενίκηκε, καὶ ἀπέρριψεν
ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ κεκράτηκεν ἑαυτοῦ,
ὥστε ἐκεῖνα νῦν τούτῳ δουλεύουσι,
καθάπερ οὗτος ἐκείνοις πρότε-
ρον. ποῖα λέγεις ταῦτα τὰ θη-
ρία; πάνυ γὰρ ἐπιθυμῶ ἀκοῦσαι.
πρῶτον μὲν, ἔφη, τὴν Ἄγνοιαν,
καὶ τὸν Πλάνον. ἢ οὐ δοκεῖ σοι θη-
ρία ταῦτα εἶναι, καὶ πονηρά γε,
ἔφην ἐγώ. εἶτα τὴν Λύπην, καὶ
τὸν Ὀδυρμὸν, καὶ τὴν Φιλαρ-
γυρίαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, καὶ
τὴν λοιπὴν ἅπασαν κακίαν.
πάντων τούτων κρατεῖ, καὶ οὐ
κρατεῖται, ὥσπερ τὸ πρότερον.
ὢ καλῶν ἔργων, ἔφην ἐγὼ, καὶ
καλλίστης νίκης. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο ἔτι
μοι εἰπὲ, τίς ἡ δύναμις τοῦ στε-
φάνου, ᾧ ἔφης στεφανοῦσθαι αὐτὸν;
εὐδαιμονικὴ, ὦ νεανίσκε. ὁ γὰρ
στεφανωθεὶς ταύτῃ τῇ δυνάμει,

igitur Matrona constanti æ-
tate & formosa, in alto solio
sedet, ornata liberaliter, &
citra luxum, corona florida
peregregie ornata. Ita sane
videtur. Ea igitur Beatitudo
est, inquit. Cum autem huc
aliquis peruenerit, quid illa
agit? Coronat eum, inquit,
sua vi, cæteræque virtutes
omnes, vt eos qui maximis
sint certaminibus defuncti.
Quibus autem certamini-
bus is est defunctus? inquā.
Tum ille: Maximis, inquit:
& maximas beluas, 14 quæ
prius ipsum deuorabant, &
cruciabant, & seruitute pre-
mebant, superauit omnes,
& a se profligauit, ipse sui iu-
ris factus: adeo vt illæ iam
ei ita seruiant, quemadmo-
dum ipse dudum illis ser-
uiebat. Quasnam dicis be-
luas? per quam enim audire
cupio. Primum, inquit, I-
gnorantiam & Errorem. An
vero eas esse beluas non cē-
ses? Et quidem maleficas,
inquam. Deinde Dolorem,
Luctum, Auaritiam, Intem-
perantiam, & omnia gene-
ra vitiorum. His omnibus
imperat, non paret, vt prius.
O præclara, inquam, facino-
ra, victoriamque pulcerri-
mam. Verum illud etiam
mihi dicito: quæ vis est il-
lius coronæ, qua cum ornari dicebas? Beatifica, ô adolescēs.

Nam

Nam qui ea vi coronatur, fit beatus, & malorum expers: nec in aliis spem felicitatis habet repositam, sed in semetipso. O præclaram victoriam. Vbi autem coronatus est, quid facit, quoue abiit? 15 Virtutes eũ deducunt eo, vnde ante venerat: & ostendunt ei illos qui ibi agunt, vt male & misere viuant, & vt vitæ naufragium faciant, & errent: & quasi victi ab hostibus ducantur, alii ab Incontinentia, alii ab Arrogantia, alii ab Auaricia, alii Vanæ gloriæ studio, alii ab aliis malis. Quibus e difficultatibus, quibus constricti tenentur ipsi eluctari non possunt, vt seruentur, & huc perueniant: sed per omnem ætatem turbantur. Quod eo illis accidit, quod viam hanc inuenire nõ possunt: quippe obliti mandatum quod Genius dederat. Recte mihi dicere videris. Sed rursus illud dubito, cur Virtutes eum locum illi monstrent, vnde prius huc venerat? Non satis norat, neque intelligebat, inquit, quicquam eorum quæ ibi geruntur: sed dubitabat, & ob ignorantiam & Errorẽ, quem imbibeiat, ea quæ bona non sunt, bona esse putabat: & mala, quæ mala non sunt. Quare male viuebat, vt

εὐδαίμων γίνεται, καὶ μακάριος, καὶ οὐκ ἔχει ἐν ἑτέροις τὰς ἐλπίδας τῆς εὐδαιμονίας. ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ. ὡς καλὸν τὸ νίκημα λέγεις. ὅταν δὲ στεφανωθῇ, τί ποιεῖ, ἢ ποῖ βαδίζει; ἄγουσιν αὐτὸν ὑπολαβοῦσαι αἱ Ἀρεταὶ πρὸς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅθεν ἦλθε πρότερον, καὶ δεικνύουσιν αὐτῷ τοὺς ἐκεῖ διατρίβοντας, ὡς κακῶς καὶ ἀθλίως ζῶσι, καὶ ὡς ναυαγοῦσιν ἐν τῷ βίῳ, καὶ πλανῶνται καὶ ἄγονται καταικεκρατημένοι, ὥσπερ ὑπὸ πολεμίων· οἱ μὲν ὑπ' Ἀκρασίας, οἱ δὲ ὑπ' Ἀλαζονείας, οἱ δὲ ὑπὸ Φυλαργυρίας, ἕτεροι δὲ ὑπὸ Κενοδοξίας, οἱ δὲ ὑφ' ἑτέρων κακῶν, ἐξ ὧν οὐ δύνανται ἐκλῦσαι ἑαυτοὺς τῶν δεινῶν, οἷς δέδενται, ὥστε σωθῆναι, καὶ ἀφικέσθαι ὧδε· ἀλλὰ ταράττονται διὰ παντὸς τοῦ βίου. τοῦτο δὲ πάσχουσι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὴν ἐνθάδε ὁδὸν εὑρεῖν· ἐπελάθοντο γὰρ τὸ παρὰ τοῦ δαιμονίου πρόσταγμα. ὀρθῶς μοι δοκεῖς λέγειν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο πάλιν ἀπορῶ, διὰ τί δεικνύουσιν αὐτῷ τὸν τόπον ἐκεῖνον αἱ Ἀρεταί, ὅθεν ἥκει τὸ πρότερον; οὐκ ἀκριβῶς ᾔδει, οὐδὲ ἠπίστατο, ἔφη, οὐδὲν τῶν ἐκεῖ, ἀλλ' ἐνεδοίαζε, καὶ διὰ τὴν Ἄγνοιαν καὶ τὸν Πλάνον, ὃν δὴ ἐπεπώκει, τὰ μὴ ὄντα ἀγαθὰ ἐνόμιζεν ἀγαθὰ εἶναι, καὶ τὰ μὴ ὄντα κακὰ κακά. διὸ καὶ ἔζη κακῶς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι οἱ ἐκεῖ διατρίβοντ-

τες. νῦν δὲ ἀπειληφὼς τὴν ἐπιστήμην τῶν συμφερόντων, αὐτός τε καλῶς ζῇ, καὶ τούτους θεωρεῖ ὡς κακῶς πράσσουσιν. ἐπειδὰν οὖν θεωρήσῃ ταῦτα, τί ποιεῖ, ἢ ποῖ βαδίζει; ὅπου ἂν βούληται, ἔφη· πανταχοῦ γὰρ ἐστὶν αὐτῷ ἀσφάλεια, ὥσπερ τὸ Κωρύκιον ἄντρον ἔχοντι. καὶ πανταχοῦ οὗ ἂν ἀφίκηται, πάντα καλῶς βιώσεται μετὰ πάσης ἀσφαλείας. ὑποδέξονται γὰρ αὐτὸν ἀσμένως πάντες, καθάπερ τὸν ἰατρὸν οἱ κάμνοντες. πότερον οὖν κἀκείνας τὰς γυναῖκας, ἃς ἔφης θηρία εἶναι, οὐκ ἔτι φοβεῖται, μή τι πάθῃ ὑπ' αὐτῶν; οὐδέν, οὐ μὴ ἐνοχληθήσεται οὔτε ὑπὸ Ὀδύνης, οὔτε ὑπὸ Λύπης, οὔτε ὑπ' Ἀκρασίας, οὔτε ὑπὸ Φιλαργυρίας, οὔτε ὑπὸ Πενίας, οὔτε ὑπ' ἄλλου κακοῦ οὐδενός. ἁπάντων γὰρ κυριεύει, καὶ ἐπάνω πάντων ἐστὶ τῶν πρότερον αὐτὸν λυπούντων· καθάπερ οἱ ἐχιόδηκτοι. τὰ γὰρ θηρία δήπου πάντας τοὺς ἄλλους κακοποιοῦντα μέχρι θανάτου, ἐκείνους οὐ λυπεῖ, διὰ τὸ ἔχειν ἀντιφάρμακον αὐτοὺς τοῦτο. καὶ τοῦτον οὐδὲν λυπεῖ, διὰ τὸ ἔχειν ἀντιφάρμακον. καλῶς ἐμοὶ δοκεῖς λέγειν. ἀλλ' ἔτι τοῦτό μοι εἰπέ, τίνες εἰσὶν οὗτοι οἱ δοκοῦντες ἐκεῖθεν ἀπὸ τοῦ βουνοῦ παραγίνεσθαι; καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐστεφανωμένοι, ἔμφασιν ποιοῦσιν

cæteri qui ibi degunt. Nunc vero conducibilium rerum ſcientiam conſecutus, cum ipſe bene viuit, tum illorum miſerias perſpicit. Hæc autem contemplatus quid agit, aut quo vadit? Quocunque voluerit, inquit. Vbique enim in tuto eſt, non ſecus ac ſi Corycium antrum teneret. Et quocunque peruenerit, omnino honeſte viuet, ab omni periculo remotiſſimus. Omnes enim eum libenter ſuſcipient, vt ægroti medicum. Nunquid ergo illas quoque mulieres, quas dicebas eſſe beluas, timere deſiit, nihil ab eis exſpectans mali? Nihil. Neque enim vel Afflictionem, vel Moleſtiam ſentiet: neque vel ab Incontinentia, vel Auaritia, vel a Paupertate, vel ab vllo alio malo vexabitur. Omnibus enim dominatur, omnibus eſt ſuperior iis a quibus ante exagitabatur, quemadmodum morſi a vipera. nam ſerpentes qui omnes alios ad necem vſque perſequuntur, illos non lædunt, eo quod hoc veneni remedium habent. Ita & hunc nihil lædit, eo quod remedium habet. Recte mihi dicere videris. Sed illud etiam mihi explica, quinam ij ſint, qui inde a tumulo aduentant? quorum alij coronati, ſpeciem

hilaritatis

hilaritatis præ se ferunt: qui vero coronis carent, desperabundi, cum cruribus & capitibus attritis esse, tum a mulieribus quibusdam detineri videntur? Qui coronas gestant, inquit, incolumes ad Eruditionem pervenerunt, eaque se potitos esse lætantur. Qui autem coronis carent, partim ab Eruditione repudiati recedunt, male ac misere affecti: partim ignauia debilitati, cum ad Tolerantiam ascendissent, retro redeuntes, nullo certo itinere oberrant. Mulieres vero eos assectantes, quæ sunt? Ærumnæ, inquit, & Molestiæ, & Desperationes, & Ignominiæ, & Ignorationes. Si ita est, vt dicis, mala omnia eos assectantur. Vtique profecto mala omnia. Cum vero isti in primum septum ad Luxuriam & Incontinentiam redierunt, non semetipsos accusant: sed statim & Eruditioni, & id iter ingressis maledicũt, vt ærumnosis & miseris atque infelicibus, qui ea vita, quã ipsi agant, relicta, male viuãt, nec perfruãtur ipsorũ bonis. Quę vero bona esse dicũt? Luxum & Incontinentiã, vt summatim dicã. Nam pecudũ more gulę seruire, maximorũ bonorum esse fructum opinãtur.

εὐφροσύνης τινός. οἱ δὲ ἀστεφάνωτοι, οἱ μὲν ἀπεγνωσμένοι, καὶ τὰς κνήμας καὶ τὰς κεφαλὰς δοκοῦσι τετρῖφθαι, κατέχονται δ᾽ ὑπὸ γυναικῶν τινων; οἱ μὲν ἐστεφανωμένοι, σεσωσμένοι εἰσὶ πρὸς τὴν Παιδείαν, καὶ εὐφραίνονται τετυχηκότες αὐτῆς. οἱ δὲ ἀστεφάνωτοι, οἱ μὲν ἀπεγνωσμένοι ὑπὸ τῆς Παιδείας ἀνακάμπτουσι, κακῶς καὶ ἀθλίως διακείμενοι. οἱ δὲ ἀποδεδειλιακότες, καὶ ἀναβεβηκότες πρὸς τὴν Καρτερίαν, πάλιν ἀνακάμπτουσι, καὶ πλανῶνται ἀνοδίᾳ. αἱ δὲ γυναῖκες αἱ μετ᾽ αὐτῶν ἀκολουθοῦσαι, τίνες εἰσὶν αὗται; Λῦπαι, ἔφη, καὶ Ὀδύναι, καὶ Ἀθυμίαι, καὶ Ἀδοξίαι, καὶ Ἄγνοιαι. πάντα κακὰ λέγεις αὐτοῖς ἀκολουθεῖν. νὴ Δία πάντα, ἔφη, ἀκολουθοῦσιν. ὅταν δὲ οὗτοι παραγένωνται εἰς τὸν πρῶτον περίβολον πρὸς τὴν Ἡδυπάθειαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, [οὐχ ἑαυτούς.] οὐχὶ αὐτοὺς αἰτιῶνται, ἀλλ᾽ εὐθὺς κακῶς λέγουσι καὶ τὴν Παιδείαν, καὶ τοὺς ἐκεῖσε βαδίζοντας, ὡς ταλαίπωροι καὶ ἄθλιοι εἰσι, καὶ κακοδαίμονες, οἱ τὸν βίον τὸν παρ᾽ αὐτοῖς ἀπολιπόντες, κακῶς ζῶσι, καὶ οὐκ ἀπολαύουσι τῶν παρ᾽ αὐτοῖς ἀγαθῶν. ποῖα δὲ λέγουσιν ἀγαθὰ εἶναι; τὴν Ἀσωτίαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, ὡς εἴποι ἄν τις ἐπὶ κεφαλαίου. τὸ γὰρ εὐωχεῖσθαι βοσκημάτων τρόπον, ἀπόλαυσιν μεγίστων ἀγαθῶν ἡγοῦνται εἶναι.

αἱ δὲ ἕτεραι γυναῖκες αἱ ἐκεῖθεν παραγινόμεναι, ἱλαραί τε καὶ γελῶσαι, τίνες καλοῦνται; Δόξαι, ἔφη. καὶ ἀγαγοῦσαι πρὸς τὴν Παιδείαν τοὺς εἰσελθόντας πρὸς τὰς Ἀρετάς, ἀνακάμπτουσιν, ὅπως ἑτέρους ἀγάγωσι· καὶ ἀναγγείλωσιν, ὅτι εὐδαίμονες ἤδη γεγόνασιν, οὓς τότε ἀπήγαγον. πότερον οὖν, ἔφην ἐγώ, αὗται εἴσω πρὸς τὰς Ἀρετὰς εἰσπορεύονται; ἔφη, οὔ. οὐ γὰρ θέμις Δόξαν εἰσπορεύεσθαι πρὸς τὴν Ἐπιστήμην, ἀλλὰ τῇ Παιδείᾳ παραδιδόασιν αὐτούς. εἶτα ὅταν ἡ Παιδεία παραλάβῃ, ἀνακάμπτουσιν αὗται πάλιν ἄλλους ἄξουσαι. ὥσπερ αἱ νῆες τὰ φορτία ἐξελόμεναι πάλιν ἀνακάμπτουσιν, καὶ ἄλλων τινῶν γεμίζονται. ταῦτα μὲν δὴ καλῶς μοι δοκεῖς, ἔφην, ἐξηγεῖσθαι. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο οὐδέπω ἡμῖν δεδήλωκας, τί προστάττει τὸ Δαιμόνιον τοῖς εἰσπορευομένοις εἰς τὸν βίον ποιεῖν; Θαρρεῖν; ἔφη. διὸ καὶ ὑμεῖς θαρρεῖτε· πάντα γὰρ ἐξηγήσομαι, καὶ οὐδὲν παραλείψω. καλῶς λέγεις, ἔφην ἐγώ. ἐκτείνας οὖν τὴν χεῖρα πάλιν, ὁρᾶτε, ἔφη, τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ἣ δοκεῖ τυφλή τις εἶναι, καὶ ἐπὶ λίθου στρογγύλου ἑστάναι, ἣν καὶ ἄρτι ὑμῖν εἶπον ὅτι Τύχη καλεῖται; ὁρῶμεν. ταύτῃ κελεύει, ἔφη, μὴ πιστεύειν, καὶ βέβαιον μηδὲν πιστεύειν, μηδὲ ἀσφαλὲς ἔχειν ὅ, τι ἂν παρ᾽ αὐτῆς λάβῃ τις, μηδὲ ὡς ἴδια

Alteræ vero mulieres illinc profectæ hilares,& ridentes, quibus nominibus appellātur? 17 Opiniones, inquit. & perductis ad Eruditionē iis qui ad Virtutes sunt ingressi, redeunt, vt alios adducant: atque renuncient, eos quos illo adduxerint, iam beatos esse factos. Vtrū igitur, inquam, istæ ad virtutes ingrediuntur? Non, inquit: neque enim fas est Opinionem intrare ad Scientiam: sed Eruditioni tradunt illos. Quos cum eruditio susceperit, redeūt istæ, rursus alios adductura: veluti naues, expositis sarcinis reductæ, aliis rebus onerantur. Ista quidem mihi recte explicare videris. 18 Sed illud nondum declarasti, quid Genius in vitam introeuntibus præcipiat? Vt bonis animis sint, inquit. Quare bonis animis este & vos. Enarrabo enim omnia, neq; quicquam prætermittam. Recte dicis inquā. 19 Rursus igitur extenta manu: Videtis, inquit, mulierem istam, quæ cæca esse videtur, & rotundo saxo insistere, quam vobis modo dixi Fortunam appellari? Videmus. Huic, inquit, Fidem haberi vetat, aut quicquam firmum putari, tutoue possideri, aut pro suo teneri, quod illi acceptum

ptum referatur. Nihil enim obstare, quo minus ea eripiat, & alteri tradat. Sæpe enim eam hoc facere solere. Ob eam igitur causam monet, ne vincantur illius muneribus: neue gaudeant, cum largiatur: neue doleant, cum eripiat: vtque eam neque laudent, neque vituperent. Neque enim quicquam consulto facere, sed temere atq; inconsiderate, sicut ante vobis dixi. Quare Genius monet, ne mirentur, quicquid illa faciat: neue malos mensarios imitentur, qui accepta ab aliis pecunia gaudeant tanquã sua, eademq; repetita indignentur, atque iniuriam sibi factam putent: obliti nimirũ, ea conditione apud se fuisse depositam, vt absque vllo impedimento a creditore reciperetur. Eodem ergo modo iubet Genius, erga eius munera esse affectos: & id Fortunæ esse ingenium meminisse, vt & quæ dederit, eripiat, & subito longe plura largiatur, rursusque auferat ea quæ dederat: nec ea solum, sed ea etiã quæ illi ante habuerint. 20 Quę igitur det, accipi iubet ab ea: iisque acceptis quamprimum accedi ad cõstantem & tutam largitionẽ. Quæ nam illa est?

ἡγεῖσθαι. οὐδὲν γὰρ κωλύει ταῦτα πάλιν ἀφελέσθαι, καὶ ἑτέροις δοῦναι· πολλάκις γὰρ τοῦτο εἴωθε ποιεῖν. καὶ διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν κελεύει πρὸς τὰς [αὐτῆς.] ἑαυτῆς δόσεις [οὐχ.] ἥττους γίγνεσθαι, καὶ μήτε χαίρειν ὅταν διδῷ, μήτε ἀθυμεῖν ὅταν ἀφέληται, καὶ μήτε ψέγειν αὐτήν, μήτε ἐπαινεῖν. οὐδὲν γὰρ ποιεῖ μετὰ λογισμοῦ, ἀλλ' εἰκῇ, καὶ ὡς ἔτυχε πάντα, ὥσπερ πρότερον ὑμῖν ἔλεξα. διὰ τοῦτο οὖν τὸ Δαιμόνιον κελεύει μὴ θαυμάζειν, ὅ, τι ἂν πράττῃ αὕτη μηδὲ γίγνεσθαι ὁμοίους τοῖς κακοῖς τραπεζίταις. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, ὅταν μὲν λάβωσι τὸ ἀργύριον παρὰ τῶν ἀνθρώπων, χαίρουσι, καὶ ἴδιον νομίζουσιν εἶναι· ὅταν δὲ ἀπαιτῶνται, ἀγανακτοῦσι, καὶ δεινὰ οἴονται πεπονθέναι, οὐ μνημονεύοντες ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἔλαβον τὰ θέματα, ἐφ' ᾧ οὐδὲν κωλύειν τὸν θέμενον πάλιν κομίσασθαι. ὡσαύτως τοίνυν κελεύει ἔχειν τὸ Δαιμόνιον, καὶ πρὸς τὴν παρ' αὐτῆς δόσιν. καὶ μνημονεύειν, ὅτι τοιαύτην ἔχει φύσιν ἡ Τύχη, ὥστε ἃ δέδωκεν ἀφελέσθαι, καὶ ταχέως πάλιν δοῦναι πολλαπλάσια. αὖθις δὲ ἀφελέσθαι, ἃ δέδωκεν. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὰ προϋπάρχοντα. ἃ γοῦν διδῷ, κελεύει λαμβάνειν παρ' αὐτῆς, καὶ συντόμως ἀπελθεῖν ἔχοντα πρὸς τὴν βεβαίαν καὶ ἀσφαλῆ δόσιν. ποίαν ταύ-

τήν, ἔφην ἐγώ; ἣν λήψονται παρὰ τῆς Παιδείας, ἣν διασωθῶσιν ἐκεῖ. αὕτη οὖν τίς ἐστιν; ἡ ἀληθὴς Ἐπιστήμη, ἔφη, τῶν συμφερόντων, καὶ ἀσφαλὴς δόσις, καὶ βεβαία, καὶ ἀμετάπτωτος. φεύγειν οὖν κελεύει συντόμως πρὸς ταύτην. καὶ ὅταν ἔλθωσι πρὸς τὰς γυναῖκας ἐκείνας ἃς καὶ πρότερον εἶπον, ὅτι Ἀκρασία καὶ Ἡδυπάθεια καλοῦνται, καὶ ἐντεῦθεν κελεύει συντόμως ἀπαλλάττεσθαι, καὶ μὴ πιστεύειν μηδὲ ταύταις μηδέν, ἕως ἂν πρὸς τὴν Ψευδοπαιδείαν ἀφίκωνται. κελεύει οὖν αὐτοῖς χρόνον τινὰ ἐνδιατρίψαι, καὶ λαβεῖν ὅ, τι ἂν βούλωνται παρ' αὐτῆς, ὥσπερ ἐφόδιον· εἶτα ἐντεῦθεν ἀπιέναι πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν συντόμως. ταῦτ' ἐστιν, ἃ προστάσσει τὸ Δαιμόνιον. ὅστις τούτων παρ' αὐτὰ τι ποιεῖ ἢ παρακούει, ἀπόλλυται κακὸς κακῶς. ὁ μὲν δὴ μῦθος, ὦ ξένοι, ὁ ἐν τῷ πίνακι, τοιοῦτος ἡμῖν ἐστιν. εἰ δὲ δεῖ τι προσπυθέσθαι περὶ ἑκάστου τούτων, οὐδεὶς φθόνος· ἐγὼ γὰρ ὑμῖν φράσω. καλῶς λέγεις, ἔφην ἐγώ. ἀλλὰ τί κελεύει αὐτοὺς τὸ Δαιμόνιον λαβεῖν παρὰ τῆς Ψευδοπαιδείας; ταῦθ' ἃ δοκεῖ εὔχρηστα εἶναι. ταῦτ' οὖν τίνα ἐστί; γράμματα, ἔφη, καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων, ἃ καὶ Πλάτων φησὶν ὡσανεὶ χαλινοῦ τινος δύναμιν ἔχειν τοῖς νέοις, ἵνα μὴ

inquam. Quam ab eruditione ſunt accepturi, ſi eo peruenerint incolumes. Ea vero quæ eſt? Vera ſcientia, inquit, rerum vtilium, largitioq; conſtans, tuta & immutabilis. Quare celeriter ad hanc iubet confugi: cumque ad mulieres illas, quas ante dixi Incontinentiam & Luxuriam 21 appellari, peruenerint, etiam ab iis ſtatim diſcedi, ac ne his quidem fidem haberi vllam: 22 donec ad falſi nominis Eruditionem progreſſi fuerint. Apud hanc vero ad tempus eos commorari iubet: & quicquid voluerint, ab ea pro viatico accipere. Poſt celeriter inde ad Veram Eruditionem contendere. Hæc ſunt mandata Genij: quæ qui aut non obſeruat, aut non recte accipit, malus male perit. Ac fabula quidem, hoſpites, quam tabula continet, huiuſmodi eſt. Si quid vero amplius de horum vnoquoque percontari placet, licebit. Ego enim vobis dicam. Recte, inquam, dicis. Quid ergo eos Genius a Falſi nominis Eruditione iubet accipere? Ea quæ vſui eſſe videntur. Quænam illa ſunt? Literæ, inquit, & cæteræ diſciplinæ: quas & Plato adoleſcentibus fræni eſſe inſtar ait, ne

aliis rebus distrahantur. 23 Num vero necesse est istas accipere eũ, qui ad Veram eruditionem peruenire velit, an non? Nulla id quidē necessitas cogit. Nam commodæ illę quidē sunt, sed ad incremēta virtutis nihil cōferũt. Itane eas nihil cōferre ad id dicis, vt viri meliores euadamus? Licet enim vel sine his fieri meliores, inquit. Neq; tamen inutiles sunt etiam istæ. Vt enim aliquādo per interpretem ea quę dicuntur cognoscimus, & tamen non incommodũ fuerit, nos ipsos illius linguæ accuratiorē habere cognitionē, quamuis aliquid per interpretem perceperimus: sic disciplinis istis carere, nihil est quod vetet. Non ergo meliore cōditione sunt cæteris istis Mathematici, nec facilius possũt fieri meliores? Quo pacto, inquit, prę̄starēt cęteris, cum eos de reb. bonis & malis non minus sentire perperā constet, quam cæteros mortales, & omni adhuc vitiorũ genere cōstrictos teneri? Nihil enim vetat nosse literas, & tenere disciplinas omnes: & æq; tamē esse ebriosum, intēperātē, auarũ, iniuriũ, proditorē, deniq; amentē. Multos certe quidē tales videre licet. Quę ergo, inquit, istorum quasi prerogatiua est ob istas disciplinas, vt in viros euadāt meliores?

εἰς ἕτερα περισπῶνται. πότερον δὲ ἀνάγκη ταῦτα λαβεῖν, εἰ μέλλοι τις ἥξειν πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, ἢ οὔ; ἀνάγκη μὲν οὐδεμία, ἔφη. χρήσιμα μέντοι ἐστί. πρὸς δὲ τὸ βελτίους γενέσθαι οὐδὲν συμβάλλεται ταῦτα. οὐδὲν ἄρα λέγεις ταῦτα χρήσιμα εἶναι, πρὸς τὸ βελτίους γενέσθαι ἄνδρας; ἐστὶ γὰρ καὶ ἄνευ τούτων βελτίους γενέσθαι. ὅμως δὲ οὐκ ἄχρηστα κἀκεῖνά ἐστιν. ὡς γὰρ δι' ἑρμηνέως συμβαλλόμεθα τὰ λεγόμενά ποτε, ὅμως μέντοι γε οὐκ ἄχρηστον ἦν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν φωνὴν ἀκριβέστερον ἔχειν, ἀλλὰ συνήκαμεν· οὕτω ἄνευ τούτων τῶν μαθημάτων οὐδὲν κωλύει [καλοὺς κἀγαθοὺς.] γενέσθαι. πότερον οὐδὲν προέχουσιν οὗτοι οἱ μαθηματικοί, πρὸς τὸ βελτίους γενέσθαι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; πῶς μέλλουσι προέχειν, ἐπειδὰν φαίνωνται ἠπατημένοι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, καὶ ἔτι κατεχόμενοι ὑπὸ πάσης κακίας. οὐδὲν γὰρ κωλύει εἰδέναι μὲν γράμματα, καὶ κατέχειν τὰ μαθήματα πάντα, ὁμοίως δὲ μέθυσον καὶ ἀκρατῆ εἶναι, καὶ φυλάργυρον, καὶ ἄδικον, καὶ προδότην, καὶ τὸ πέρας ἄφρονα. ἀμέλει πολλοὺς τοιούτους ἔστιν ἰδεῖν. πῶς οὖν οὗτοι προέχουσιν, ἔφη, εἰς τὸ βελτίους ἄνδρας γενέσθαι, ἕνεκα τούτων τῶν μαθημάτων; οὐδαμῶς φαίνεται ἐκ τούτου τοῦ λόγου.

ἀλλὰ τί ἐστιν [ἔφη.] ἔφην ἐγώ, τὸ αἴτιον; ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ περιβόλῳ διατρίβουσιν, ὥσπερ ἐγγίζοντες πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν. καὶ τί τοῦτο ὠφελεῖ αὐτούς, ἔφη; ὅταν πολλάκις ἐστὶν ἰδεῖν παραγινομένους ἐκ τοῦ πρώτου περιβόλου ἀπὸ τῆς Ἀκρασίας, καὶ τῆς ἄλλης κακίας εἰς τὸν τρίτον περίβολον, πρὸς τὴν Παιδείαν τὴν ἀληθινήν, οἳ τούτους τοὺς μαθηματικοὺς παραλλάττουσιν. ὥστε πῶς ἔτι περιέχουσιν, ἄρα ἢ ἀκινητότεροι, ἢ δυσμαθέστεροι εἰσι. πῶς, ἔφην, τοῦτο ἐγώ; ὅτι οἱ ἐν τῷ δευτέρῳ περιβόλῳ εἰ μηδὲν ἄλλο, προσποιοῦνται γε ἐπίστασθαι ἃ οὐκ οἴδασιν. ἕως δ' ἂν ἔχωσι ταύτην τὴν δόξαν, ἀκινήτους αὐτοὺς ἀνάγκη εἶναι, πρὸς τὸ ὁρμᾶν πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν. εἶτα τὸ ἕτερον οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ αἱ Δόξαι ἐκ τοῦ πρώτου περιβόλου εἰσπορεύονται πρὸς αὐτοὺς ὁμοίως· ὥστε οὐδὲν οὗτοι ἐκείνων βελτίους εἰσίν, ἐὰν μὴ καὶ τούτοις συνῇ Μεταμέλεια, καὶ πεισθῶσιν ὅτι οὐ Παιδείαν ἔχουσιν, ἀλλὰ Ψευδοπαιδείαν, δι' ἣν ἀπατῶνται. οὕτω δὲ διακείμενοι, οὐκ ἄν ποτε σωθεῖεν. καὶ ὑμεῖς τοίνυν, ὦ ξένοι, ἔφη [ἐὰν μὴ] οὕτω ποιῆτε, καὶ ἐνδιατρίβητε τοῖς λεγομένοις, μέχρις ἂν ἕξιν λαβεῖν.

Nulla omnino eſſe videtur, ſiquidē ita ſe res habet. Sed quæ cauſa eſt inquam, cur in ſecundo verſentur ſepto, tanquam Veræ eruditioni vicini? Et quem, inquit, inde capiunt fructum? cum ſæpe videre liceat aliquos e primo ſepto ab incontinentia cæteriſque vitiis in tertium ſeptum peruenire ad veram Eruditionem, qui iſtos diſciplinarum ſectatores prætereunt. Quis ergo iam dicat, eos pręſtare cęteris? Aut igitur ſegniores ſunt, aut minus dociles. Quomodo iſtud? inquam. Quia qui in ſecundo ſepto ſunt, vt nihil aliud, illud certe peccant, quod ea ſe ſcire profitentur, quæ neſciunt. Qua opinione dū imbuti ſunt, ſegniores eos eſſe neceſſe eſt ad veram eruditionem expetendam. Deinde alterum illud non vides, vt Opiniones etiam e primo ſepto adhucad eos commeent? Quare nihilo cæteris hi meliores ſunt, niſi cum ipſis etiam Pœnitentia ſe coniunxerit: perſuaſumque habuerint, non Vera, ſed Falſi nominis eruditione ſe eſſe præditos, à qua in errores inducantur, eoq; ſtatu rerum ſalui atq; incolumes eſſe nequeant. Et vos igitur hoſpites, inquit, niſi ita feceritis, & in iis quæ diximus, diu multūq; verſati fueritis, donec habitū acquiratis.

Nam

(nam ſæpius eadem reuoluenda ſunt, nec intermittenda, ſed cætera præ his ſuperuacanea putanda) nullus vobis eorum vſus erit, quæ auditis. Faciemus. Sed hoc declara, cur 24 bona nõ ſint, ea quæ homines a fortuna accipiunt? vt vita, vt ſanitas, diuitiæ, gloria, liberi, victoria, cæteraque his ſimilia? contraq; ea quæ his aduerſantur, cur mala nõ ſint? Omnino enim admirabilis & incredibilis iſta nobis videtur oratio. Age ergo da, inquit, operam, vt ad ea quę rogaro, id reſpondeas, quod tibi videtur. Ita faciam, inquam. Vtrum igitur etiam ei qui male viuit, bonum eſt viuere? 25 Nõ videtur mihi, ſed malum. Quo pacto ergo, inquit, bonũ eſt viuere, ſi illi malũ eſt? Quia vt male viuentibus, malum mihi videtur viuere: ita bene, bonũ. Et malũ igitur eſſe dicis viuere, & bonũ? Ego vero. Caue abſurde loquaris. Neque enim fieri poteſt, vt res eadẽ & mala & bona ſit. Sic enim & vtilis erit, & noxia, ſimulque ſemper & expetenda & fugienda. Abſurdum id quidem. Sed ſi is qui male viuit, malum habet: quo pacto ipſa vita mala erit? Atqui non idem eſt, inquit, viuere, & male viuere. An non & tibi videtur?

ἀλλὰ περὶ τῶν αὐτῶν πολλάκις δεῖ ἐπισκοπεῖν, καὶ μὴ διαλείπειν, τὰ δὲ ἄλλα πάρεργα ἡγήσασθαι· εἰ δὲ μή, οὐδὲν ὄφελος ἔσται ὧν νῦν ἀκούετε. ποιήσομεν. τοῦτο δὲ ἐξήγησαι, πῶς οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ, ὅσα λαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι παρὰ τῆς Τύχης; οἷον τὸ ζῆν, τὸ ὑγιαίνειν, τὸ πλουτεῖν, τὸ εὐδοξεῖν, τὸ τέκνα ἔχειν, τὸ νικᾶν, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα τούτοις παραπλήσια; ἢ πάλιν τὰ ἐναντία πῶς οὐκ ἔστι κακά; πάνυ γὰρ ἡμῖν παράδοξον καὶ ἄπιστον δοκεῖ τὸ λεγόμενον. ἄγε τοίνυν πειρῶ, ἔφη, ἀποκρίνασθαι τὸ φαινόμενον, περὶ ὧν ἄν σε ἐρωτῶ. ἀλλὰ ποιήσω τοῦτο, ἔφην ἐγώ. πότερον οὖν κἂν κακῶς τις ζῇ, ἀγαθὸν ἐκείνῳ; οὔ μοι δοκεῖ, ἀλλὰ κακόν, ἔφην ἐγώ. πῶς οὖν ἀγαθόν ἐστι τὸ ζῆν, ἔφη, εἴπερ τοῦτο ἐστὶ κακὸν, ὅτι τοῖς μὲν κακῶς ζῶσι κακόν μοι δοκεῖ εἶναι, τοῖς δὲ καλῶς ἀγαθόν. καὶ κακὸν ἄρα λέγεις τὸ ζῆν καὶ ἀγαθὸν εἶναι; ἔγωγε. μὴ οὖν ἀπιθάνως λέγε. ἀδύνατον γὰρ, τὸ αὐτὸ πρᾶγμα καὶ κακὸν καὶ ἀγαθὸν εἶναι. οὕτω μὲν γὰρ καὶ ὠφέλιμον καὶ βλαβερὸν ἂν εἴη, καὶ αἱρετὸν καὶ φευκτὸν ἅμα ἀεί. ἀπίθανον μέν. ἀλλὰ πῶς, εἰ τὸ κακῶς ζῆν, ᾧ ἂν ὑπάρχοι, κακόν τι ὑπάρχει αὐτῷ, κακὸν αὐτὸ τὸ ζῆν ἐστιν; ἀλλ' οὐ τὸ αὐτό, ἔφη, ὑπάρχει τὸ ζῆν τῷ κακῶς ζῆν. ἢ οὐ σοι φαίνεται;

ἀμέλει οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ τὸ αὐτὸ
εἶναι. τὸ τοίνυν ζῆν οὐ κακόν ἐ-
στιν· ἐπεὶ εἰ ἦν κακὸν, τοῖς ζῶσι
καλῶς κακὸν δὴ ὑπῆρχεν, ἐπεὶ
τὸ ζῆν αὐτοῖς ὑπῆρχεν, ὅπερ ἐ-
στὶ κακόν· ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέ-
γειν. ἐπεὶ τοίνυν ἀμφοτέροις
συμβαίνει τὸ ζῆν, καὶ τοῖς κακῶς
ζῶσι, καὶ τοῖς καλῶς οὐκ ἂν εἴη οὔ-
τε ἀγαθὸν [εἶναι] τὸ ζῆν, οὔτε κα-
κόν. ὥσπερ οὐδὲ τὸ τέμνειν, καὶ
καίειν, ἐν τοῖς ἀρρωστοῦσίν ἐστι νο-
σερὸν καὶ ὑγιεινόν. οὐκοῦν οὕτω καὶ
ἐπὶ τοῦ ζῆν ἐστὶ ταῦτα. σὺ τοίνυν οὕ-
τω θεώρησον, πότερον ἂν βούλοιο
ζῆν κακῶς, ἢ ἀποθανεῖν καλῶς καὶ
ἀνδρείως; ἀποθανεῖν ἔγωγε κα-
λῶς. οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἀποθανεῖν κα-
κόν ἐστιν, εἴπερ αἱρετώτερόν ἐστι
πολλάκις τὸ ἀποθανεῖν τοῦ ζῆν. ἐστὶ
ταῦτα. οὐκοῦν ὁ αὐτὸς λόγος καὶ
περὶ τοῦ ὑγιαίνειν, καὶ νοσεῖν, πολ-
λάκις γὰρ οὐ συμφέρει ὑγιαίνειν,
ἀλλὰ τοὐναντίον, ὅταν ἡ περίστα-
σις τοιαύτη. ἀληθῆ λέγεις. ἄγε
δὴ, σκεψώμεθα καὶ περὶ τοῦ πλου-
τεῖν οὕτως, εἴγε θεωρεῖν ἐστιν ὡς
πολλάκις ἐστὶν ἰδεῖν ὑπάρχοντά
τινι πλοῦτον, κακῶς δὲ ζῶντα τοῦ-
τον καὶ ἀθλίως. νὴ Δία πολλούς γε.
οὐκοῦν οὐδὲν τούτοις ὁ πλοῦτος
βοηθεῖ εἰς τὸ ζῆν καλῶς. οὐ φαί-
νεται, αὐτοὶ γὰρ φαῦλοί εἰσιν.
οὐκοῦν τὸ σπουδαίους εἶναι, οὐχ ὁ
πλοῦτος ποιεῖ, ἀλλὰ ἡ Παιδεία.
εἰκός γε. ἐκ τούτου ἄρα τοῦ λόγου
ποῦ ὁ πλοῦτος ἀγαθόν ἐστιν, εἴπερ

Profecto nec mihi videtur
esse idem. Viuere igitur non
est malum. Malum enim si
esset, etiam bene viuentibus
vtique esset malum. vitam
enim haberent, quæ malum
esset. Vera mihi videris dice-
re. Quia ergo fit, vt vita v-
trisque suppetat, tam male
quam bene viuentibus: vi-
uere neq; malũ fuerit, neq;
bonũ, sicut neq; secare & v-
rere. Nã ægrotantib. quidẽ
ea salubria sunt, sanis vero
noxia. Eodem igitur modo
& vita se habet. Proinde sic
tu rem considera: Mallesne
male viuere, an mortẽ bene
oppetere, ac fortiter? Ego
vero honeste mori. Ergo ne-
que mori est malũ. Siquidẽ
oppetere mortẽ sępe magis
est expetendũ, quam viue-
re. Sunt ista. Eadẽ ergo est &
sanitatis ratio, & morbi ũ.
Sępe enim valere non pro-
dest, si casus aliquis ita tule-
rit. Vera dicis. Age vero, &
Diuitias eodẽ modo cõside-
remus: si modo illud consi-
derare est, ꝙ sępe videre li-
cet, eũdẽ & habere diuitias,
& male misereq; viuere. Me-
hercule multos. Nihil ergo
eis diuitię cõferunt ad bene
beateque viuendũ? Non vi-
detur, cum ipsi mali sint. Vi-
ros ergo bonos non diuitiæ, sed Eruditio facit. Probabile
quidem est. Hac ergo ratione Diuitiæ qui bonum sunt,
cum

cum poſſeſſores ſuos in eo non adiuuent, vt fiant meliores? Ita videtur. Ergo nõnullis ne expedit quidem eſſe diuites, cum diuitiis vti neſciant. Mea quidem opinione. Quo pacto ergo id quiſquam bonum iudicabit, quod ſæpe nullo modo ſuppetere prodeſt? Si quis ergo diuitiis bene & perite vti ſcierit, bene viuet: ſin minus, male. Veriſſima dicere mihi videris. Ad ſummam, quia hæc aut in pretio ſunt, vt bona: aut in contemtu, vt mala: idipſum eſt quod homines perturbet & lædat, cum ſcilicet ea mortales magnifaciunt, ſeque per ea ſola Felicitatis fore compotes opinantur: eorumque cauſa ordine faciunt omnia, etſi maxime impia eſſe videantur. Hæc vero eis accidunt, quia quid bonum ſit ignorant.

F I N I S.

οὐ βοηθεῖ τοῖς ἔχουσιν αὐτό, εἰς τὸ βελτίους εἶναι; φαίνεται. οὕτως οὐδὲ συμφέρει ἄρα ἐνίοις πλουτεῖν, ὅταν μὴ ἐπίστανται τῷ πλούτῳ χρῆσθαι. δοκεῖ μοι. πῶς οὖν τοῦτο ἄν τις κρίνει ἀγαθὸν εἶναι, ὃ πολλάκις οὐ συμφέρει ὑπάρχειν οὐδαμῶς; οὐκοῦν εἰ μέν τις ἐπίσταται πλούτῳ χρῆσθαι καλῶς καὶ ἐμπείρως, εὖ βιώσεται· εἰ δὲ μή, κακῶς; ἀληθέστατά μοι δοκεῖς τοῦτο λέγειν. καὶ τὸ σύνολον δὲ τὸ τιμᾶν ταῦτα ὡς ἀγαθὰ ὄντα, ἢ ἀτιμάζειν ὡς κακά, τοῦτό ἐστι τὸ ταράττον τοὺς ἀνθρώπους καὶ βλάπτον, ὅταν τιμῶσί τε αὐτά, καὶ οἴονται διὰ τούτων μόνων εὐδαιμονεῖν, καὶ πάνθ' ἑπομένως πράττουσιν ἕνεκα τούτων, καὶ τὰ ἀσεβέστατα δοκοῦντα εἶναι. ταῦτα δὲ πάσχουσι διὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἄγνοιαν.

ΤΕΛΟΣ.

PLATONICA FABVLA DE SORTITIONE ANIMARVM, CVM Tabula Cebetis belle conueniens: Libro de Republica decimo.

SORTITVS ANIMARVM,

EX ERIS PAMPHYLII NARRAtione, De fine πολιτειῶν ί. Ioachimo Camerario interprete.

Innuit hoc commentum, eligendam esse optimam vitæ rationem, quam & iucundam & facilem redditura sit consuetudo.

Σφᾶς οὖν ἐπειδὴ ἀφικέσθ. εὐθὺς δεῖν ἰέναι πρὸς τὴν λάχεσιν. προφήτην οὖν τινα σφᾶς πρῶτον μὲν ἐν τάξει διαστῆσαι· ἔπειτα λαβόντα ἐκ τῶν τῆς λαχέσεως γονάτων κλήρους τε καὶ βίων παραδείγματα, ἀναβάντα ἐπί τι βῆμα ὑψηλὸν, εἰπεῖν·

Ἀνάγκης θυγατρὸς κόρης λαχέσεως λόγος.

Ψυχαὶ ἐφήμεροι. ἀρχὴ ἄλλης περιόδου θνητοῦ γένους θανατηφόρου; οὐχ ὑμᾶς δαίμων λήξεται, ἀλλ' ὑμεῖς δαίμονα αἱρήσεσθε. πρῶτος δ' ὁ λαχὼν, πρῶτος αἱρείσθω βίον, ᾧ συνέσται ἐξ ἀνάγκης. ἀρετὴ δὲ ἀδέσποτον· ἣν τιμῶν καὶ ἀτιμάζων, πλέον καὶ ἔλαττον αὐτῆς ἕκαστος ἕξει.

CVM ad PARCAS venissent, statim coactos aiebat fuisse ad LACHESIM accedere. Ibi vatem quendam ipsos primum ordine collocasse: deinde acceptis de genibus Lachesis sortibus, atq; vitarum exemplis, conscensoq; editiore loco, hæc locutum esse. ORATIO LACHESIS, QVAE NECESSITATIS FILIA EST. Animæ caducæ, initiū alterius ambitus mortalis & mortiferi generis: nō vos sortitur GENIVS, sed vos Geniū eligetis. Ac cuius primo sors exierit, is primus sumat vitam, quam deget postea necessario. VIRTVS autē nullo dominatu premitur. Quā vt quisq; coluerit, aut spreuerit, ita illa magis minusve potietur. Cuiusq; autē futura ꝓpria culpa

culpa eſt : at Deus culpa carebit. Hæc loquutum, diſſipaſſe ſortes inter omnes: cepiſſe autem eum quenque, quæ ante ſe decidiſſet, ſe excepto. nam capere ſibi non cōceſſum fuiſſe. Qui autem cepiſſet, illi ſtatim apparuiſſe, quotus eſſet numero. Poſtea & vitarum exempla propoſuiſſe humi, multo plura quam ipſi eſſent. Fuiſſe autem multiplicia. nam cum omnium animalium vitas in illis, tum vniuerſas humanas fuiſſe. Interq; has, & tyrannidas, alias ſtabiles, alias vero minus durabiles, inque egeſtates & exilia & mendicitates deſinētes. Interque & probatorum virorum vitas, quaſdam forma & pulcritudine, & præterea robore atq; certaminum laude: quaſdam genere, & maiorum virtute, ſimilique laude probatorum. Eodemque modo & mulierum vitas fuiſſe. Ordinē autem animæ nullum: propterea quod alienā vitā capeſſentē, aliā illam reddi neceſſe ſit. Cætera vero inter ſe, diuitiis alia & egeſtate, alia morbis & ſanitate, quędā & mediocritate quadā prædita eſſe. Hoc, mi Glauco, maximum periculū hominibus obiicitur. Huiuſq; cauſa in primis ſtudēdū, vt aliis omnib. diſciplinis neglectis, hāc vnā diſciplinā

αἰτία ἑλομένου, θεὸς ἀναίτιος. ταῦτα εἰπόντα, ῥίψαι ἐπὶ πάντας τοὺς κλήρους. τὸν δὲ παρ' αὐτὸν πεσόντα, ἕκαστον ἀναιρεῖσθαι πλὴν οὗ, ἓ δὲ οὐκ ἐᾶν. τῷ δὲ ἀνελομένῳ δῆλον εἶναι ὁπόστος εἰλήχει. μετὰ δὲ τοῦτο αὖθις τὰ τῶν βίων παραδείγματα, εἰς τὸ πρόσθεν σφῶν θεῖναι ἐπὶ τὴν γῆν πολὺ πλείω τῶν παρόντων. εἶναι δὲ παντοδαπά. ζῴων τε γὰρ πάντων βίους, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἀνθρωπίνους ἅπαντας. τυραννίδας τε γὰρ ἐν αὐτοῖς εἶναι τὰς μὲν διατελεῖς, τὰς δὲ καὶ μεταξὺ διαφθειρομένας, καὶ εἰς πενίας τε καὶ φυγὰς, καὶ εἰς πτωχείας τελευτώσας. εἶναι δὲ καὶ δοκίμων ἀνδρῶν βίους, τοὺς μὲν ἐπὶ εἴδεσι, καὶ κατὰ κάλλη, καὶ τὴν ἄλλην ἰσχύν τε καὶ ἀγωνίαν· τοὺς δ' ἐπὶ γένεσι, καὶ προγόνων ἀρεταῖς, καὶ ἀδοκίμων κατὰ ταῦτα. ὡσαύτως δὲ καὶ γυναικῶν. ψυχῆς δὲ τάξιν οὐκ ἐνεῖναι διὰ τὸ ἀναγκαίως ἔχειν, ἄλλον ἑλομένην βίον, ἀλλοίαν γίνεσθαι. τὰ δ' ἄλλα, ἀλλήλοις τε καὶ πλούτοις καὶ πενίαις, τὰ δὲ νόσοις, τὰ δὲ ὑγιείαις μεμίχθαι, τὰ δὲ καὶ μέσον τούτων. ἔνθα δὴ, ὡς ἔοικεν, ὦ φίλε Γλαύκων, ὁ πᾶς κίνδυνος ἀνθρώπῳ, καὶ διὰ ταῦτα μάλιστα ἐπιμελητέον, ὅπως ἕκαστος ἡμῶν τῶν ἄλλων μαθημάτων ἀμελήσας, τούτου τοῦ μαθήματος καὶ ζητη-

τὶς καὶ μαθητὴς ἔσται, ἐάν ποθεν οἷός τ' ᾖ μαθεῖν καὶ ἐξευρεῖν, τίς αὐτὸν ποιήσει δυνατὸν καὶ ἐπιστήμονα, βίον καὶ χρηστὸν καὶ πονηρὸν διαγινώσκοντα, τὸν βελτίω ἐκ τῶν δυνατῶν ἀεὶ πανταχοῦ αἱρεῖσθαι, ἀναλογιζόμενον πάντα τὰ νῦν δὴ ῥηθέντα, καὶ ξυντιθέμενα ἀλλήλοις, καὶ διαιρούμενα πρὸς ἀρετὴν βίου πῶς ἔχει, καὶ εἰδέναι τί κάλλος πενίᾳ ἢ πλούτῳ [κραθέν, ἢ κεραθέν.] κραθέν, καὶ μετὰ ποίας τινὸς ψυχῆς ἕξεως κακὸν ἢ ἀγαθὸν ἐργάζεται· καὶ τί εὐγένειαι καὶ δυσγένειαι. καὶ ἰδιωτεῖαι, καὶ ἀρχαί. καὶ ἰσχύες. καὶ ἀσθένειαι, καὶ εὐμαθίαι, καὶ δυσμαθίαι, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν φύσει περὶ ψυχὴν ὄντων καὶ τῶν ἐπικτήτων, τί ξυγκεραννύμενα πρὸς ἄλληλα ἐργάζεται; ὥστε ἐξ ἁπάντων αὐτῶν δυνατὸν εἶναι συλλογισάμενον αἱρεῖσθαι. πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν ἀποβλέποντα, τόν τε χείρω καὶ τὸν ἀμείνω βίον. χείρω μὲν καλοῦντα, ὃς αὐτὴν ἐκεῖσε ἄξει εἰς τὸ ἀδικωτέραν γίγνεσθαι· ἀμείνω δὲ, ὅστις εἰς τὸ δικαιοτέραν· τὰ δὲ ἄλλα πάντα χαίρειν ἐᾷν. ἑωράκαμεν γὰρ, ὅτι ζῶντί τε καὶ τελευτήσαντι αὕτη κρατίστη αἵρεσις. Ἀδαμαντίνως δεῖ δὴ ταύτην τὴν δόξαν ἔχοντα, εἰς ἅδου ἰέναι, ὅπως ἂν ᾖ καὶ ἐκεῖ ἀνέκπληκτος ὑπὸ πλούτων τε καὶ τῶν τοιούτων κακῶν, καὶ μὴ

exquiramus atq; discamus. vt liceat aliquādo discere atque inuenire, quisnam vnūquenq; ad hoc instruere valeat, quo possimus vitā bonam a praua distinguentes, meliorē semper, quoad fieri poterit, eligere: repetentes animo, omnia quę dudum disputata sunt, eaq; conferētes & diuidentes in cōsideratione perfectæ virtute vitæ. Ne ignoremus, ecquid forma, egestate diuitiisve tēperata, cumq; quali quodā animæ habitu, mali bonive causa exsistat. Item, nobilitates & ignobilitates, tū priuata vita & honorata, viresq; & debilitas, ingeniositas itē & tarditas animi, omniaq; hęc quę natura ipsa animę attribuit: nec nō ascititia quoq; cōmista inter se, quidnam efficiant. Vt de omnibus cōparatione facta, respectu naturę animę possimus meliorem a deteriore vita discernere: eam quidem appellātes deteriorem, quæ hanc illo abductura sit, vbi improbior fiat: melior, quę vbi reddatur ꝓbior. Cætera vniuersa valere iubebimus. Vidimus enim hanc esse electionem optimam & viuenti & morienti. Quare in hac adamantina quadam persuasione ad inferos descendendū est, vt anima illic etiā neq; a diuitiis, neq; ab aliis huiusmodi malis percellatur. Neue

delapsa

delapſa in tyrannides, & actiones ſimiles, cū deſignet multa & indigna facinora, tum vero maiora ipſa perferat. Verum vt norit eā ſemper vitam eligere, quæ media ſit quędam: & in vtramque partem excedentia fugere, non in hac modo vita, quoad licebit, ſed & in tota illa ſecutura. In hoc enim ſumma hominis eſt felicitas. Ac tum quidem illarum rerum nūtius narrabat, vatem & hæc dixiſſe: Etiā qui vltimo loco forte eliget, ei, ſi prudenter elegerit, & attente vixerit, propoſita vita eſt non recuſanda, neq; mala. Nec princeps in electione negligens, neq; vltimus triſtis eſſe debebit. Hæc illo locuto, aiebat, eum cui prima ſors obtigiſſet, ſtatim accedentē, maximā omniū tyrannidē elegiſſe: atq; ita quidē elegiſſe, vt peramētiā & guloſitatē nequaquā ſatis omnia contēplaretur: neq; animaduerteret, includi fatū vorando rū liberum, & mala quoq; alia. Poſtea vero quā otioſe perſpexerit, tū ſeipſū plāxiſſe, & deploraſſe electionē, oblitū eorum quæ vates prædixiſſet: neq; ſe, vt mali auctorē accuſauiſſe, ſed fortunā & deos, ac quēuis poti⁹ quā ſeipſū. fuiſſe autē vnū de cœleſtib. hūc aduenis, qui ante in bene cōſtituta Republica vixiſſet, virtutis particeps, more quidem, non philoſophia.

ἐμπεσὼν εἰς τυραννίδας καὶ ἄλλας τοιαύτας πράξεις, πολλὰ μὲν ἐργάσηται. καὶ ἀνήκεστα κακά, ἔτι δὲ αὐτὸς μείζω πάθῃ. ἀλλὰ γνῷ τὸν μέσον ἀεὶ [τῶν τοιούτων βίων.] τὸν τοιοῦτον βίον αἱρεῖσθαι, καὶ φεύγειν τὰ ὑπερβάλλοντα ἑκατέρωσε, καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ κατὰ τὸ δυνατὸν, καὶ ἐν παντὶ τῷ ἔπειτα· οὕτω γὰρ εὐδαιμονέστατος γίγνεται ἄνθρωπος. καὶ δὴ οὖν καὶ τότε ὁ ἐκεῖθεν ἄγγελος ἤγγελλε. τὸν μὲν προφήτην οὕτως εἰπεῖν· καὶ τελευταίῳ ἐπιόντι, σὺν νῷ ἑλομένῳ, συντόνως ζῶντι, κεῖται βίος ἀγαπητὸς οὐ κακός. μήτε ὁ ἄρχων αἱρέσεως ἀμελείτω, μήτε ὁ τελευτῶν ἀθυμείτω. εἰπόντος δὲ ταῦτα, τὸν πρῶτον λαχόντα ἔφη εὐθὺς ἐπιόντα, τὴν μεγίστην τυραννίδα ἑλέσθαι, καὶ ὑπὸ ἀφροσύνης τε καὶ λαιμαργίας, οὐ πάντα ἱκανῶς ἀνασκεψάμενον ἑλέσθαι· ἀλλ᾽ αὐτὸν λαθεῖν ἐνοῦσαν εἱμαρμένην παίδων αὑτοῦ βρώσεις, καὶ ἄλλα κακά. ἐπειδὴ δὲ κατὰ σχολὴν σκέψασθαι, κόπτεσθαί τε καὶ ὀδύρεσθαι τὴν αἵρεσιν, οὐκ ἐμμένοντα τοῖς προρρηθεῖσιν ὑπὸ τοῦ προφήτου. οὐ γὰρ ἑαυτὸν αἰτιᾶσθαι τῶν κακῶν, ἀλλὰ τύχην τε καὶ [δαίμονα] δαίμονας, καὶ πάντα μᾶλλον ἀνθ᾽ ἑαυτοῦ. εἶναι δὲ αὐτὸν τῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡκόντων, ἐν τεταγμένῃ πολιτείᾳ ἐν τῷ προτέρῳ βίῳ βεβιωκότα, ἔθει ἄνευ φιλοσοφίας, ἀρετῆς μετειληφότα.

ὡς δὲ καὶ εἰπεῖν, οὐκ ἐλάττους εἶναι ἐν τοῖς τοιούτοις ἁλισκομένους τοὺς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἥκοντας, ἅτε πόνων ἀγυμνάστους. τῶν δὲ ἐκ τῆς γῆς τοὺς πολλοὺς, ἅτε αὐτούς τε πεπονηκότας, ἄλλους τε ἑωρακότας, οὐκ ἐξ ἐπιδρομῆς τὰς αἱρέσεις ποιεῖσθαι; διὸ δὴ καὶ μεταβολὴν τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν, ταῖς πολλαῖς τῶν ψυχῶν γίγνεσθαι, καὶ διὰ τὴν τοῦ κλήρου τύχην. ἐπεὶ, εἴ τις ἀεὶ ὁπότε εἰς τὸν ἐνθάδε βίον ἀφικνοῖτο, ὑγιῶς φιλοσοφοῖ, καὶ ὁ κλῆρος αὐτῷ τῆς αἱρέσεως μὴ τελευταῖος πίπτοι, κινδυνεύει ἐκ τῶν ἐκεῖθεν ἀπαγγελλομένων, οὐ μόνον ἐνθάδε εὐδαιμονεῖν ἂν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνθένδε ἐκεῖσε, καὶ δεῦρο πάλιν πορείαν, οὐκ ἂν χθονίαν καὶ τραχεῖαν πορεύεσθαι, ἀλλὰ λείαν τε καὶ οὐρανίαν. ταύτην γὰρ δὴ ἔφη τὴν θέαν ἀξίαν εἶναι ἰδεῖν, ὡς ἕκασται αἱ ψυχαὶ ᾑροῦντο τοὺς βίους. ἐλεεινήν τε γὰρ ἰδεῖν εἶναι, καὶ γελοίαν καὶ θαυμασίαν. κατὰ συνήθειαν γὰρ τοῦ προτέρου βίου τὰ πολλὰ αἱρεῖσθαι. ἰδεῖν μὲν γὰρ ψυχὴν, ἔφη, τὴν ποτὲ ὀρφέως γενομένην, κύκνου βίον αἱρουμένην, μίσει τοῦ γυναικείου γένους, διὰ τὸν ὑπ᾽ ἐκείνων θάνατον οὐκ ἐθέλουσαν ἐν γυναικὶ γεννηθεῖσαν γενέσθαι. ἰδεῖν δὲ τὴν θαμύρου, ἀηδόνος ἑλομένην. ἰδεῖν δὲ καὶ κύκνον μετα-

Ac ferme plures esse qui decipiantur in his, illos cœlestes aduenas, quippe inexercitatos laboribus. Plerosque autem terrenos, quippe qui & ipsi in laboribus versati sint, & versari alios viderint, impetu quodam non eligere. Itaque multas animas & malorum & bonorum mutationem reperire, in hac etiam sortis fortuna. Nam si quis in hanc vitam ingressus, rite philosophetur, & postea sors electionis non postrema illi obuenerit: is plane videtur, secundum hanc narrationem, non hic modo felix futurus, sed etiam hinc illo, & rursum huc, iter non terrestre,, neque asperum, sed læue & cœleste facturus esse. Atque illud dignum visu fuisse memorabat spectaculum, quo quæque animæ modo vitas eligerent, cum esset & miserabile, & ridiculum, & admirandum. Electionem enim plerasque fecisse de prioris vitæ consuetudine. Vidisse enim se animam quæ Orphei olim esset, oloris eligentem vitam, odio muliebris sexus: quod nollet, interfectus quondam a mulieribus, mulieris partu in lucem edi. Vidisse & Thamyræ, lusciniæ eligentem vitam. Vidisse & olorem, mutata

tata voluntate, humanā eligentem vitam. Itemq; alia similiter animalia, Musica nimirum. Quandam etiam forte oblata animā, leonis elegisse vitā: eamq; fuisse Aiacis Telamonii, qui in memoria iudicii armorum homo fieri nollet. Post hanc proximam Agamemnonis, quæ & ipsa humanū ob miserias suas odisset genus, cō mutasse priorem vitam cū aquilina. Inter medios autē illos fortē obtigisse Atalantæ: eamq; conspicatam magnos honores viri, qui athleta esse deberet, præterire nō potuisse, sed arripuisse. Post hæc vidisse Epei F. Panopei animā, abeuntē in sexū mulieris artificiosę. Lōge vero in vltimis vidisse ridiculi illius Thersitæ animā, quæ simiū indueret. Forte autem Vlyssis animę obuenisse omniū postremā fortē, eam que abiisse ad electionē: ac memoria laborū veterū ambitione liberatā, quæsiuisse diu oberrantē hominis priuati & incuriosi vitā: vixq; inuenisse iacentē alicubi, & ab aliis neglectā: dixisseque hac visa, idē facturā se fuisse, etiāsi primā fortē esset nacta: & libēter illā accepisse:

βάλλοντα εἰς ἀνθρωπίνου βίου αἵρεσιν, καὶ ἄλλα ζῷα μουσικὰ ὡσαύτως, ὡς τὸ εἰκός. τὴν δὲ λαχοῦσαν ψυχὴν, ἑλέσθαι λέοντος βίον· εἶναι δὲ τὴν αἴαντος τοῦ τελαμωνίου, φεύγουσαν ἄνθρωπον γενέσθαι, μεμνημένην τῆς τῶν ὅπλων κρίσεως. τὴν δ' ἐπὶ τούτῳ, ἀγαμέμνονος· ἔχθρᾳ δὲ καὶ ταύτην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διὰ τὰ πάθη, ἀετοῦ διαλλάξαι βίον. ἐν μέσοις δὲ λαχοῦσαν τὴν ἀταλάντης ψυχὴν, καθιδοῦσαν μεγάλας τιμὰς ἀθλητοῦ ἀνδρὸς, οὐ δύνασθαι παρελθεῖν, ἀλλὰ λαβεῖν. μετὰ δὲ ταύτην ἰδεῖν τὴν ἐπειοῦ τοῦ πανοπέως, εἰς τεχνικῆς γυναικὸς ἰοῦσαν φύσιν. πόρρω δ' ἐν ὑστάτοις ἰδεῖν τὴν τοῦ γελωτοποιοῦ θερσίτου, πίθηκον ἐνδυομένην. κατὰ τύχην δὲ τὴν ὀδυσσέως λαχοῦσαν, πασῶν ὑστάτην αἱρησομένην ἰέναι, μνήμῃ δὲ τῶν προτέρων πόνων φιλοτιμίας λελωφηκεῖαν, ζητεῖν περιϊοῦσαν χρόνον πολὺν, βίον ἀνδρὸς ἰδιώτου ἀπράγμονος, καὶ μόλις εὑρεῖν κείμενόν που· καὶ παρημελημένον ὑπὸ τῶν ἄλλων, καὶ εἰπεῖν ἰδοῦσαν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἂν ἔπραξε καὶ πρώτη λαχοῦσα, καὶ ἀσμένην ἑλέσθαι, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων δὴ θηρίων ὡσαύτως εἰς ἀνθρώπους ἰέναι, καὶ εἰς ἄλληλα· τὰ μὲν ἄδικα, εἰς τὰ ἄγρια· τὰ δὲ δίκαια, εἰς τὰ ἥμερα μεταβάλλοντα, καὶ πάσας μίξεις μίγνυσθαι.

Sed & de aliis bestiis similiter in homines, & in sese abiisse: im probas in feroces, probas in mites, fuisseq; mistiones mul-

ἐπειδὴ δ' οὖν πάσας τὰς ψυχὰς τοὺς βίους ᾑρῆσθαι, ὥσπερ ἔλαχον, ἐν τάξει προσιέναι πρὸς τὴν Λάχεσιν· ἐκείνην δ' ἑκάστῳ ὃν εἵλετο δαίμονα, τοῦτον φύλακα ξυμπέμπειν τοῦ βίου, καὶ ἀποπληρωτὴν τῶν αἱρεθέντων. ὃν πρῶτον μὲν ἄγειν [αὐτὸν] αὐτὴν πρὸς τὴν Κλωθὼ, ὑπὸ τὴν ἐκείνης χεῖρά τε καὶ ἐπιστροφὴν τῆς τοῦ ἀτράκτου δίνης, κυροῦντα ἣν λαχὼν εἵλετο μοῖραν. ταύτης δ' ἐφαψάμενον, αὖθις ἐπὶ τὴν τῆς Ἀτρόπου ἄγειν νῆσιν, ἀμετάστροφα τὰ ἐπικλωσθέντα ποιοῦντα. ἐντεῦθεν δὴ ἀμεταστρεπτὶ ὑπὸ τὸν τῆς Ἀνάγκης ἰέναι θρόνον. καὶ δι' ἐκείνου διεξελθόντα, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄλλοι διῆλθον, πορεύεσθαι ἅπαντας εἰς τὸ τῆς λήθης πεδίον, διὰ καύματός τε καὶ πνίγους δεινοῦ. καὶ γὰρ εἶναι αὐτὸ κενὸν δένδρων τε, καὶ ὅσα γῆ φύει. σκηνᾶσθαι οὖν σφᾶς ἤδη ἑσπέρας γιγνομένης παρὰ τὸν Ἀμέλητα ποταμὸν, οὗ τὸ ὕδωρ ἀγγεῖον οὐδὲν στέγει. μέτρον μὲν οὖν τι τοῦ ὕδατος πᾶσιν ἀναγκαῖον εἶναι πιεῖν. τοὺς δὲ φρονήσει μὴ σωζομένους, πλέον πίνειν τοῦ μέτρου. τὸν δὲ ἀεὶ πιόντα, πάντων ἐπιλανθάνεσθαι. ἐπειδὴ δὲ κοιμηθῆναι, καὶ μέσας νύκτας γενέσθαι, βροντήν τε καὶ σεισμὸν γενέσθαι, καὶ ἐντεῦθεν ἐξαπίνης ἄλλον ἄλλῃ φέρεσθαι. ἄνω εἰς τὴν γένεσιν ᾄττοντας, ὥσπερ ἀστέρας.

tiplices. Iam vero vitis captis, cum legissent singulæ sortito, accessisse animas ordine ad LACHESIM: eamque singulis electum GENIVM addidisse, vitæ custodem, & electionis consummatorem. Quem duxisse quanq; primum ad CLOTHO, subter illius manum & turbinis fusi conuersionem, electũ post sortẽ fatum cõfirmantem. Deq; huius cõtactu deinde animã ad ATROPI duxisse filum, vt fierent irrecõuersa ea quę Clotho sanxisset. Hinc abiisse recta sub NECESSITATIS SOLIVM: perq; illud transgresso hoc, itemq; aliis, vniuersos per feruorem & æstũ horribilẽ deuenisse in Obliuionis campum, plane nudum ab arboribus, atq; aliis quæ de terra nascũtur. Tẽtoria igitur posuisse, cum iam vespera esset, ad fluuium INCVRIVM: cuius nullũ vas aquam continet. certam autem illius mensuram ebibere, necesse omnibus esse. at eos, quos prudentia nõ conseruarit, bibere etiam amplius. Sed vt quisque biberit, obliuisci mox omnium. Cum vero iam obdormiissent, & noctis mediæ tempus esset, tonitru exstitisse, & terræmotum. Indeque repente alium alio sublatum, discurrentes ad generationem velut stellas.

Se autem bibere illā aquam fuiſſe prohibitum. verum qua ratione, quove modo in corpus redierit, plane neſcire: ſed repente oculis apertis, vidiſſe mane in rogum ſe impoſitum. Hæc fabula, ô Glauco, conſeruata eſt, & non periit. Noſque facile conſeruarit, ſi illi parere voluerimus: ſique & Obliuionis fluuium rite tranſierimus, neque animam polluerimus. Quare mihi quæſo, credamus: & in perſuaſione non modo immortalem eſſe animam, ſed nihil etiam eſſe neque mali neque boni, quod illa non ſuſtinere poſſit, ſurſum ducentem viam ſemper teneamus: iuſtitiæque vna cum prudentia omnibus modis ſtudeamus, vt & ipſi, & dij adeo nos ament: vtque cum hic in hac vita remanentes, tum vbi iam quaſi victores præmia illius conſecuti erimus, perfecto & huius & illius millenum annotum ſpatii curſu, beati ſimus.

αὐτὸς δὲ, τοῦ μὲν ὕδατος κωλυθῆναι πιεῖν. ὅπη μέντοι καὶ ὅπως εἰς τὸ σῶμα ἀφίκοιτο, οὐδὲν εἰδέναι, ἀλλ᾽ ἐξαίφνης ἀναβλέψας ἰδεῖν ἕωθεν αὐτὸν ἤδη κείμενον ἐπὶ τῇ πυρᾷ. καὶ οὕτως, ὦ Γλαύκων, μῦθος ἐσώθη, καὶ οὐκ ἀπώλετο καὶ ἡμᾶς ἂν σώσειεν, ἂν πειθώμεθα αὐτῷ, καὶ τὸν τῆς λήθης ποταμὸν εὖ διαβησόμεθα, καὶ τὴν ψυχὴν οὐ μιανθησόμεθα. ἀλλ᾽ ἂν ἐμοὶ πειθώμεθα, νομίζοντες ἀθάνατον τὴν ψυχὴν καὶ δυνατὴν, πάντα μὲν κακὰ ἀνέχεσθαι, πάντα δὲ ἀγαθὰ τῆς ἄνω ὁδοῦ ἀεὶ ἑξόμεθα, καὶ δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως παντὶ τρόπῳ ἐπιτηδεύσομεν· ἵνα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς φίλοι ὦμεν, καὶ τοῖς θεοῖς, αὐτοῦ τε μένοντες ἐνθάδε, καὶ ἐπειδὰν τὰ ἆθλα αὐτῆς κομιζώμεθα ὥσπερ οἱ νικηφόροι, περιαγειρόμενοι, καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν τῇ χιλιετεῖ πορείᾳ [ἣν] διεληλύθαμεν εὖ πράττωμεν.

XENOPHON

ἀπομνημονευμάτων, Lib. 2.

HÆC G. BVDÆVS AD HVNC MODVM INTERPRETATVS

est, in libello De studio instituendo.

Φησὶ Πρόδικος, Ἡρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παίδων εἰς ἥβην ὡρμᾶτο, ἐν ᾗ οἱ νέοι ἤδη αὐτοκράτορες γιγνόμενοι δηλοῦσιν, εἴτε τὴν δι' ἀρετῆς ὁδὸν τρέψονται ἐπὶ τὸν βίον, εἴτε τὴν διὰ κακίας, ἐξελθόντα εἰς ἡσυχίαν, καθῆσθαι, ἀποροῦντα ὁποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται. καὶ φανῆναι αὐτῷ δύο γυναῖκας προσιέναι μεγάλας· τὴν μὲν ἑτέραν εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν καὶ ἐλευθέριον φύσει, κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνῃ, ἐσθῆτι δὲ λευκῇ. τὴν δ' ἑτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ [ἁπαλότητα.] ἁπαλότητα, κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα, ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι. τὸ δὲ σχῆμα, ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι· τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα· ἐσθῆτα δέ, ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ὥρα διαλάμποι. κατασκοπεῖσθαι δ' ἅμα ἑαυτήν. ἐπισκοπεῖν δέ, καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται· πολ-

HErculem Prodicus ille doctus scripsit, cũ primum pubesceret (quod tẽpus a natura, ad eligendum quam quisque viam viuendi sit ingressurus, datũ est) exiisse in solitudinẽ, atq; ibi sedentẽ, diu multũq; dubitasse, cũ duas cerneret vias, vnã Voluptatis, alterã Virtutis, vtrã ingredi melius esset? Interim autẽ ipsi fœminas duas apparuisse statura grandes: alteram aspectu decenti, liberalique ingenio, ornatu corporis nitido, pudorem in aspectu præferentem, & modestiam in gestu, veste candida indutam: alteram corpulentioris habitudinis, & simpliciter educatam, ornatu exquisito cultam: sic arte coloratam, vt & candorẽ cutis & ruborem maiores veris ementirẽtur: in motu corporis atq; habitu ita affectã, vt procerior appareret, quã ferebat natiua magnitudo: oculis etiã expassis: tum ea veste indutam, quæ maximum corporis decorem efficeret: interim seipsam oculis circumactis perlustrantem, identidemque aspectantẽ, ecquis in se oculos conuerteret,

atque

atq; vmbrã suã obseruantẽ. Quę cũ iã ꝓpius Herculem accessisset, illã alterã supra dictã pariter ꝓgredi instituisse: verũ hãc anteuertere illi volentẽ, cursu ad Herculem venisse, atq; his verbis loqui cœpisse: Video te Hercules addubitantẽ, q̃ viã tandẽ ineas vitę, qui si me amica atque auctore vti tibi persuaseris, ego te in viã iucundissimã simul & facilimã ducã, & oblectabiliũ quidẽ rerum omniũ impertiã tibi gustũ: grauiũ autẽ reiũ omniũ ad extremũ vsq; faciã te expertẽ. Iam primũ bellorũ negotiorũq; cura vacabis, in eaq; demũ cogitatione tute versabere, considerandũ in primis vt habeas, quid cibi, q̃d potus inuenias ꝙ tibi gratissimũ sit, quid oculos tuos oblectet, quid tactũ, quid olfactũ, tibi sit iucũdissimum: quib. amorib. genio tuo indulgere, quonã modo mollissime dormire, qua ratione omnib. perfrui voluptatib. nulloq; negotio possis. Caue vero in mentẽ tibi veniat, periculũ esse ac metuẽdum tibi, ne quando in desideriũ incidas earũ rerum, vnde hæc quæ dixi suppeditari solẽt. Veto te hæc vereri. Nequaquam enim ad vitã te ducã laboris ac ærumnæ tolerantẽ aut animo aut corpore, vt inde suauitates huiuscemodi suppetere tibi possint. Et quidẽ cũ alienis fruere laborib. cũ ab re nulla temperabis, vnde capturæ quippiã accedere posse videatur.

λάκις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιὰν ἀποβλέπειν. ὡς δ᾽ ἐγένοντο πλησιέστερον τοῦ ἡρακλέους, τὴν μὲν πρόσθεν ῥηθεῖσαν ἰέναι τὸν αὐτὸν τρόπον. τὴν δ᾽ ἑτέραν φθάσαι, βουλομένην προσδραμεῖν τῷ ἡρακλεῖ, καὶ εἰπεῖν· ὁρῶ σε, ὦ ἡράκλεις, ἀποροῦντα ποίαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπῃ. ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιησάμενος, ἐπὶ τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥᾴστην ὁδὸν ἄξω σε, καὶ τῶν μὲν τερπνῶν οὐδενὸς ἄγευστος ἔσῃ, τῶν δὲ χαλεπῶν ἄπειρος διαβιώσῃ. πρῶτον μὲν γὰρ, οὐ πολέμων, οὐδὲ πραγμάτων φροντιεῖς, ἀλλὰ σκοπούμενος διέσῃ, τί ἂν κεχαρισμένον, ἢ σιτίον ἢ ποτὸν εὕροις, ἢ τί ἂν ἰδὼν τερφθείης, ἢ τίνων ὀσφραινόμενος ἢ ἁπτόμενος ἡσθείης. τίσι δὲ παιδικοῖς ὁμιλῶν, μάλιστ᾽ ἂν εὐφρανθείης; καὶ πῶς ἂν μαλακώτατα καθεύδοις, καὶ πῶς ἂν ἀπονώτατα τούτων πάντων τυγχάνοις. ἐὰν δέ ποτε γένηταί τις ὑποψία [σπάνιος.] σπανίας ἀφ᾽ ὧν ἔσται ταῦτα, οὐ φόβος, μή σε ἀγάγω ἐπὶ τὸν πονοῦντα καὶ ταλαιπωροῦντα τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ ταῦτα πορίζεσθαι, ἀλλ᾽ οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζονται, τούτοις σὺ χρήσῃ, οὐδενὸς ἀπεχόμενος, ὅθεν ἂν δυνατὸν ᾖ τι κερδαίνειν.

πανταχόθεν γὰρ ὠφελεῖσθαι τοῖς ἐμοὶ ξυνοῦσιν, ἐξουσίαν ἔγωγε παρέχω. καὶ ὁ ἡρακλῆς ἀκούσας ταῦτα, ὦ γύναι, ἔφη, ὄνομα δέ σοι τί ἐστιν; ἡ δέ, οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι, ἔφη, καλοῦσί με Εὐδαιμονίαν. οἱ δὲ μισοῦντές με ὑποκοριζόμενοι, ὀνομάζουσί με Κακίαν. καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἑτέρα γυνὴ προσελθοῦσα εἶπεν· καὶ ἐγὼ ἥκω πρὸς σέ, ὦ ἡράκλεις, [ἢ δυνατοὺς τοῦτο] εἰ δυνατοὺς γονήσαντάς σε, καὶ τὴν φύσιν τὴν σὴν ἐν τῇ [παιδίᾳ] παιδείᾳ καταμαθοῦσα, ἐξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν τράποιο, σφόδρ' ἄν σε τῶν καλῶν τε καὶ σεμνῶν ἐργάτην ἀγαθὸν γενέσθαι. καὶ ἐμὲ ἔτι πολὺ ἐντιμωτέραν καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς διαπρεπεστέραν φανῆναι. οὐκ ἐξαπατήσω δέ σε προοιμίοις ἡδονῆς, ἀλλ' ἧπερ οἱ θεοὶ διέθεσαν, τὰ ὄντα διηγήσομαι μετ' ἀληθείας. τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν, οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας θεοὶ διδόασιν ἀνθρώποις. ἀλλ' εἴτε τοὺς θεοὺς ἵλεως εἶναι σοι βούλει, θεραπευτέον τοὺς θεούς; εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον; εἴτε ὑπό τινος πόλεως ἐπιθυμεῖς τιμᾶσθαι, τὴν πόλιν ὠφελητέον, εἴτε ὑπὸ τῆς ἑλλάδος πάσης ἀξιοῖς ἐπ'

Quippe huiusmodi licentiã sectatoribus meis largior, vt cõmoda sua comparent vndiq;, & augeant. Quæ cum Hercules audisset: Quodnã autem mulier, inquit, nomẽ tibi est? Tum illa: Amici (inquit) mei, Felicitatẽ: at qui me oderunt, vim huius vocabuli volẽtes imminuere, me appellant Inertiam. Interea mulier illa altera accedẽs: Ego quoq; ipsa (inquit) ad te Hercules venio, vt quę & parẽtes tuos nouerim, & tuum ingenium ad percipiendam institutionẽ meam: speroq;, si viã ad me ferentẽ tute ingrediare, futurum te sane strenuũ actorẽ honestarum rerũ atq; grauiũ, indeq; honoratiorẽ me ipsã visum iri, atq; bonã in partem insigniorem. Cæterum nequaquam exspectes, vt fucum tibi faciam exordiorum concinnitate voluptuaria. nam vt dii statuerunt, ita rerum veritatem simpliciter commemorabo. Atqui eorum quæ bona & honesta sunt, nihil dij citra laborem ipsi, & curam, hominibus dare solent: quos quidem ipsos si tibi propitios esse cupis, dij tibi colendi sunt ipsi. Si ab amicis amari, amici quoque beneficiis emerendi sunt. Sin in ciuitate aliqua honorem tibi haberi, vtilem te præbere ciuitati illi oportet. Quod si per vniuersam Græciam animus fert admirationem

admirationem tui ciere, ipsa tibi Græcia quodam est afficienda beneficio. Porro autem, si terram abunde tibi fruges fundere vis, ipsa tibi terra excolēda est. Et si a negotiatione pecuaria facere rem atq; augere instituisti, ipsa tibi pecora diligenter accuranda sunt. Sin impetum cœpisti bellicis ex rebus fastigium tuum attollendi amicis tuis in libertatem asserendis, inimicis seruituti mancipandis, cum ita tibi visum fuerit: vtique faciendum tibi est vt artes militares ediscas ab iis, qui eas docere idonei sunt, & apti: earumque vsum cum didiceris, vt exercitatione confirmes: Postremo si in animo tibi est athleticam corporis firmitatem comparare, corpus est tibi seruituti animi assuefaciendū, laboribusq; & sudore exercendū. Cuius sermonē Inertia excipiens, apud Prodicū: Animaduertis (inquit) ô Hercules, quā molestā tibi viā, & quā longā ad gaudia, mulier ista tibi exposuerit? At ego vero & prona te via, & breui ad felicitatē perductura sum. Tū Virtus: O misera tu (inquit) quid boni tandē habes? imo vero ecquid omnino ipsa suauitatis nosti? num tu harum parandarum ergo agere quicquam sustines, quæ ne iucundorum quidem desiderium cupiditatemq; exspectes? desiderio vero anteuertēs, expleri omnib. iis solita sis? antequā esuris, cibū sumēs: priusquā sitis, bibens: & vt suauiter epuleris, eduliorum artifices

ἀρετῇ θαυμάζεσθαι, τὴν Ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν· εἴτε τὴν γῆν θεραπευτέον· εἴτε δὲ ἀπὸ βοσκημάτων οἴει δεῖν πλουτίζεσθαι, τῶν βοσκημάτων ἐπιμελητέον· εἴτε διὰ πολέμου ὁρμᾷς αὔξεσθαι, καὶ βούλει δύνασθαι τούς τε φίλους ἐλευθεροῦν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς χειροῦσθαι, τὰς πολεμικὰς τέχνας παρὰ τῶν ἐπισταμένων μαθητέον, καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι ἀσκητέον. εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι, τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα, καὶ γυμναστέον σὺν πόνοις καὶ ἱδρῶτι. καὶ ἡ Κακία ὑπολαβοῦσα εἶπεν, ὥς φησι Πρόδικος· ἐννοεῖς ὦ Ἡράκλεις, ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνή σοι αὕτη διηγεῖται; ἐγὼ δὲ ῥᾳδίαν καὶ βραχεῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε. καὶ ἡ Ἀρετὴ εἶπεν· ὦ τλῆμον, τί δέ σου ἀγαθὸν ἔχεις; ἢ τί ἡδὺ οἶσθα, μηδὲν τούτων ἕνεκα πράττειν ἐθέλουσα; ἥτις οὐδὲ τὴν τῶν ἡδέων ἐπιθυμίαν ἀναμένουσ', ἀλλὰ πρὶν ἐπιθυμῆσαι, πάντων ἐμπίπλασαι· πρὶν μὲν πεινῆν ἐσθίουσα, πρὶν δὲ διψῆν πίνουσα, ἵνα μὲν ἡδέως φάγῃς, ὀψοποιοὺς

μηχανωμένη. ἵνα δὲ ἡδέως πίνῃς, οἴνους τε πολυτελεῖς παρασκευάζῃ, καὶ τοῦ θέρους χιόνα περιθέουσα ζητεῖς. ἵνα δὲ καθυπνώσῃς ἡδέως, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς μαλακὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας καὶ τὰ ὑπόβαθρα ταῖς κλίναις παρασκευάζεις; οὐ γὰρ διὰ τὸ πονεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὅ, τι ποιεῖς, ὕπνου ἐπιθυμεῖς. τὰ δ' ἀφροδίσια, πρὸ τοῦ δεῖσθαι ἀναγκάζεις, πάντα μηχανωμένη, καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι χρωμένη· οὕτω γὰρ παιδεύεις τοὺς ἑαυτῆς φίλους, τῆς μὲν νυκτὸς ὑβρίζουσα, τῆς δ' ἡμέρας τὸ χρησιμώτατον κατακοιμίζουσα. ἀθάνατος δὲ οὖσα ἐκ θεῶν μὲν ἀπέῤῥιψαι, ὑπὸ δὲ ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάζῃ. τοῦ δὲ πάντων ἡδίστου ἀκούσματος ἐπαίνου ἑαυτῆς ἀνήκοος εἶ, καὶ τοῦ πάντων ἡδίστου θεάματος ἀθέατος. οὐδὲν γὰρ πώποτε σεαυτῆς ἔργον καλὸν τεθέασαι. τίς δ' αὖ σοι λεγούσῃ τι πιστεύσειε; τίς δ' αὖ δεομένῃ τινὸς ἐπαρκέσειεν; ἢ τίς ἂν εὖ φρονῶν τοῦ σοῦ θιάσου τολμήσειεν εἶναι; οἱ νέοι μὲν ὄντες, τοῖς σώμασιν ἀδύνατοι εἰσί. πρεσβύτεροι δὲ γινόμενοι, ταῖς ψυχαῖς ἀνόητοι. ἀπόνως μὲν

exquiris: vt bibas item suauiter, vina pretiosa coemens: æstate (si diis placet) vndique niuem expetens: iam vero iucunde vt sopiare, non molles modo lectos sternendos tibi locas, sed lecticas etiam ipsas molliculas, earumque scamna facienda tibi mollia curas: nimirum quæ non somni laborisque vicissitudine institueris vti, sed idcirco dormire, quia nihil aliud habeas potius quod facias: tum venerem ignauam exquisitis machinamentis cieas, suapte vi immotam. En quæ tui discere ex te amici cupiant, vt per lasciuiam noctes, diei optimam partem per soporem exigant. Quocirca immortalis cum esses, ex deorum curia eiecta es: a mortalibus quoque despecta, qui probitate censentur. denique orbata simul acroamate iucundissimo, laudari te vt nunquam audieris: simul spectaculo sane visendo, nūquam vt opus aliquod tuū spectaris aut pulcrum, aut honestum. [*Hactenus Budaus. Reliqua Bessario conuertit, hoc modo.*] Quis igitur, cum aliquid dicas, crederet tibi? aut cum indigeas, quicquam tibi præstaret? Aut quis suæ compos mentis voluerit inter tuos connumerari, qui in iuuentute quidem corporibus debiles, in senio vero amentes efficiuntur? cum

adolescentiam

adolescentiam cum pigritia in delitiis peragant, in senio autem multis laboribus & infirmitatibus confringantur: quique verecundati super his quæ egerunt, non tamen minus super his quæ agunt grauantur: tanquam qui in iuuentute omnibus voluptatibus affecti, in senectutem sibi omnia molesta seruarunt. Ego vero sum quidem cum diis, adsum vero bonis hominibus: nihilque operis boni, neque diuini, neq; humani, sine me fieri potest: magisque aliis omnibus, & apud deos, & apud homines optimos, honoribus fruor. Etenim desiderata cooperatrix artificibus sum, fida domorũ dominis custos, beneuola famulis patrona, operum quæ pacis sunt bona coadiutrix, bellicorum vero firmissima socia, amicitiæ optima consors. Ad hæc autem, meis necessariis suauis atque prõta cibi potusq; fruitio est: exspectant enim, quousq, alia desiderẽt. Somnus autem voluptuosior illis, quam otiosis euenit: & neque excitati moleste ferunt, neque ab illo detenti, quæ agenda sunt, negligunt. Iuniores autem gaudẽt seniorũ laudibus: seniores vero lætantur iuniorũ honorib. Res quoq; gestas a priscis iucundissime memoria repeten-

λιπαροὶ διὰ νεότητος τρεφόμενοι, ἐπιπόνως δὲ αὐχμηροὶ διὰ γήρως περῶντες, τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχυνόμενοι, τοῖς δὲ πραττομένοις βαρυνόμενοι, τὰ μὲν ἡδέα ἐν τῇ νεότητι διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλεπὰ εἰς τὸ γῆρας ἀποθέμενοι. ἐγὼ δὲ σύνειμι μὲν θεοῖς, σύνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς. ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῖον, οὔτε ἀνθρώπινον χωρὶς ἐμοῦ γίγνεται; τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις οἷς προσήκει· ἀγαπητὴ μὲν γὰρ συνεργὸς τεχνίταις, πιστὴ δὲ φύλαξ οἴκων δεσπόταις. εὐμενὴς δὲ παραστάτις οἰκέταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων, βεβαία δὲ τῶν ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, ἀρίστη δὲ φιλίας κοινωνός. ἔστι δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φίλοις, ἡδεῖα μὲν καὶ ἀπράγμων σίτων καὶ ποτῶν ἀπόλαυσις. ἀνέχονται γὰρ ἕως ἂν ἐπιθυμήσωσιν αὐτῶν. ὕπνος δ᾽ αὐτοῖς πάρεστιν ἡδίων, ἢ τοῖς ἀμόχθοις· καὶ οὔτε ἀπολιπόντες αὐτὸν ἄχθονται, οὔτε διὰ τοῦτον μεθιᾶσι τὰ δέοντα πράττειν. καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσι· οἱ δὲ γεραίτεροι, ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται, καὶ ἡδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται. εὖ δὲ

τὰς παρούσας ἡδόντως πράττοντες. δι᾽ ἐμὲ φίλοι μὲν θεοῖς ὄντες ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμιοι δὲ πατρίσιν. ὅτ᾽ ἂν δ᾽ ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι κεῖνται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν ἀεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι. τοιαῦτά σοι ὦ παῖ τοκέων ἀγαθῶν ἡράκλεις, ἔξεστι διαπονησαμένῳ, τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν κεκτῆσθαι.

do, non minor cum iucunditate res eis præsentes peragunt: quas ob res diis amati, desiderati amicis, honorabiles patriis efficiuntur. Cum vero fatis datus finis peruenerit, non obliuioni traditi sine honoribus iacent: sed memoria hominum commendati, in æternum florent. Hæc, ô Hercules, inquit, bonorum parentum fili, sudoribus licet exercendo beatissimam felicitatem habere.

F I N I S.

HIERO-

HIERONYMI WOLFII

ANNOTATIONES IN ENCHIRIDION EPICTETI.

ANNOTATIO
In Caput I.

PRAETER Angeli Politiani, & Thomæ Naogeorgi, doctissimorum virorum conuersiones, in Opusculi huius interpretatione quinque codicibus Græcis sum vsus: duobus Basileæ, totidemque Venetiis, sed nec eodem tempore, nec in eadem officina editis: & vno Argentinensi. quorum neque distinctio capitum est eadem, & lectio nonnullis in locis variat. quæ (si quid momenti habere visa fuerint) annotare visum est, vt quid in conuertendo sim secutus, non ignoretur. Declarabimus etiam paulo accuratius ea vocabula, quæ vt in hoc Opusculo subinde recurrunt, ita totius doctrinæ Stoicæ fundamenta continent. Sumus autem ea distinctione capitum vsi, quæ lectoris & meditationi & memoriæ commodatura videbatur.

ἐφ' ἡμῖν ἐστιν ὑπόληψις. *In nostra potestate est opinio.*] Negat hoc Homerus, quum, Cicerone interprete, scribit:

Tales sunt hominum mentes,
quali pater ipse
Iuppiter auctiferas lustrarit
lampade terras.

Homeri versus sic habent:

Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγησι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Sed hunc scrupulum Simplicius eximit.

οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ, τὸ σῶμα, ἡ κτῆσις, δόξαι, ἀρχαί. *In nostra potestate non sunt, corpus, possessio.*] Nemo negabit opinor, non esse nostri arbitrij, vt perpetuo valeat, nec vllo incommodo afficiatur corpus. Nam alioqui ægrotaret, mutilaretur, moreretur nemo. Etsi enim quidam apud Plinium sponsionem cum Fortuna fecisse legitur, si vnquam ægrotasset: nihilominus tamen lapsu scalarum interiit.

Masinissam & Cyrum, robustissimos reges, longa ætas exstinxit. Iam si diuitiæ, gloria, imperia, cæteraque nobis in manu essent: quis egeret, male audiret, seruiret? Quis cara vxore, liberis, amicis orbaretur? Hoc igitur extra controuersiam est, non esse ista nostri iuris. Illud vero cui persuaderi potest, cum nostra non sint, ne iacturam illorum molestissime feramus? Ne iis ereptis, vim & iniuriam nobis esse factam opinemur? Tanta est inconstantia & peruersitas. Occurritur autem Epicteto, Natura nobis esse insitum talium rerum amorem: nec posse fieri, quin iis amissis doleamus. At vicissim rogabit Epictetus: Annon illud etiam natura ferat, vt sæpe illa amittamus? an repugnare in eo naturæ, sit viri boni & sapientis? Frustra præsertim, & vltro augere sibi molestias, quæ animi æquitate minuendæ erant? Opponimus scilicet philosophis non firmiores rationes, sed affectus nostros & prauam cõsuetudinem: pro quibus tanquam pro aris & focis, & monumentis maiorum pugnamus: maiorene stultitia dicam, an calamitate? Quod si dies adimit hominibus ægritudinem: recta ratio cur non adimat? Cur exempla vulgi, quam virorum fortium & sapientum sequi malumus? At id quoque Natura fert, vt ipsa assuetudo molestiam leniat. vnde poeta:

χρόνος μαλάξει, νῦν δ' ἔθ' ἡβάσκει κακόν·

Malum viget iam, lenietur tempore.

Esto: sed cur non, vt seruulo Comico, ita & nobis meditata omnia mala nostra sunt, vt ne quid animo sit nouum? Nam & hoc docet Epictetus, & docuerunt olim multi, nec obtemperasse quenquam pœnituit. Annon & diuus Paulus monet, ita esse vtendum mundo, quasi non vtamur? Nec habitandi, sed commorãdi locum hic nobis esse datum? Sed hæc alibi commodius. Illud non alienum fuerit, verba quæ obscuriora videntur, quæque subinde recurrunt in hoc Opusculo, declarare.

ἐφ' ἡμῖν μὲν ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις. *In nostra potestate sunt, opinio, appetitio, desiderium, declinatio.*] ὑπόληψις est opinio, sententia, persuasio, iudicium, id quod de quaq; re sentimus: vt, mortem & morbum esse

malum,

malum, diuitias & voluptates expetendas esse, fugiendum esse flagitium & dedecus, philosophiam mederi animis. ὁρμὴν Cicero alias appetitionem, alias appetitum seu appetitionem animi, alias motum animi interpretatur. Politianus conatum vertit, ὄρεξιν appetitum. ἀφορμὴ huius contrarium est, auersatio, cum animus abhorret a re aliqua. Hinc ὁρμᾷν καὶ ἀφορμᾷν, appetere, inclinare animo ad aliquid: ἀφορμᾷν, auersari, abhorrere. Peculiarem enim hæc verba vsum habent apud Stoicos. Est & ὄρεξις appetitus: sed Cicero βούλησιν, εὔλογον ὄρεξιν exponit, volũtatem quæ quid cum ratione desideret. Quare ὄρεξιν (ne vocabulorũ numerus immi nueretur) desiderium verti. ἔκκλισιν idem, declinationẽ a malis, declinationẽ laboris & periculi, dixit. Simplicius hunc ordinẽ tradit: Cũ quid bonum aut malũ iudicemus, omnino commoueri declinationẽ aut appetitionẽ: subsequi vero ὁρμὴν, quã animi concitationẽ, approbantis aut improbãtis, prosequentis aut auersantis aliquid, definit. αἵρεσις est optio vel appetitio, cum Cicero τὸ αἱρετὸν optabile & rem expetendã vertat. προαίρεσιν Simplicius ἄλλο ἀνθ' ἑνὸς αἱρετὸν esse dicit, cum alia aliis præferuntur. Quo vno verbo cõmode queat exprimi,

Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.

Barbari prælectionẽ, alij delectũ, alij ꝓpositum, alij institutum, alij voluntatẽ, alij consiliũ interpretãtur. Nos, vt quimus, quando vt volumus licet. Omnino difficile est cum Græcis, præsertim Stoicis, certare verborũ copia & proprietate. Quare veniã ab æquis lectoribus impetratam velim, sicubi Epicteto & acerrimis eorum iudiciis nõ satisfecerimus. Sæpe enim, eruditis scriptoribus facile est varia vocabula congerere: sed eadem distinguere, grammatico aut interpreti non perinde promtum. Imo (si, quod sentio, dicendum est) ipsi auctores sæpe riderent & grammaticos & interpretes, qui earum rerum distinguendarum solicita cura tenerentur, quas ipsi aut ostentandæ copiæ, aut rei inculcandæ gratia congessissent.

ὅσα ἡμέτερα ἔργα. *Quæcunque nostræ actiones.*] ἔργον Ciceroni est alias opus, alias res, alias opera, alias difficultas. Ego hic ἔργον intelligo,

non munus officij, τὸ καθῆκον, in qua significatione sæpe capitur: sed ἐνέργειαν, actionem, id quod aut animis agitamus, aut ministerio corporis agimus, siue bonum siue malum: vt cum agimus prudenter, iuste, fortiter, temperate: contra ue libidinose, effœminate, iniuste, temere: cum philosophamur, irascimur, cupimus, deambulamus, lauamus, scribimus, legimus, & id genus alia, quæ homo suapte natura, suoq; arbitratu facere potest aut non facere, nisi morbo aut externa vi impediatur. Quod cũ fit, actiones illæ in potestate nostra esse desinunt, opinor: & opinio tantũ, appetitio & desiderium, horumque contraria declinatio & auersatio, nobis relinquuntur. Cum autem morbi sint, qui animum etiam tentēt, vt phrenitis, melancholia, veternus, apoplexia, epilepsia, vulnera capitis, cerebri læsiones, similesque pestes: etiam illa, nisi fallor, euanescunt, quæ sola in nostra potestate esse affirmat Epictetus. Sed loqui Stoicos de natura integra, & non impedita, probabile est, quę tamen quandiu talis permansura sit, cōstare nemini profecto potest. Consideret ergo quisque secum, veriusne ista dicantur, an magnificentius? Animi tamen bona dotibus corporis, & fortunæ muneribus præstare, ac diuturniora esse, extra controuersiam esse arbitror. Quicquid tamen egeris, nunquam id consequeris, vt a Fortunæ tyrannide sis immunis: hoc est, vt Deus ea tibi non auferre possit, quę largitus est. Valeat ergo Thrasonica illa vox, & inter Stoicas hyperbolas numeretur, προκατείλημμαί σε, ὦ τύχη, καὶ πᾶσαν ἀφῄρημαί σου τὴν παρείσδυσιν: hoc est, Anteuerti tibi Fortuna, & quasi vallo firmissimo opposito, omnes tibi aditus, omnes cuniculos interclusi. Prudentius ille, qui distichon illud per se insolens, picturæ hominis mortui ascripsit: cui, si in CHRISTO seruatore obdormierit, vere conuenit:

ἐλπὶς καὶ τύχη μέγα χαίρετε· τὸν λιμέν' εὗρον·
οὐδὲν ἐμοὶ χ' ὑμῖν· παίζετε τοὺς μετ' ἐμέ·

Inueni portum, Spes & Fortuna valete:
Nil mihi vobiscum: ludite nunc alios.

Neque enim spe sua frustrabitur, neque timebit quicquam, mortuus in Domino, ab

no, ab omnib. fortunæ iniuriis & ludibriis immunis, atque in portu tutiſſimo ſecurus & beatus conquieſcet.

In Caput 4.

Τηλικούτων οὖν ἐφιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ οὐδὲ μετρίως κεκινημένον, ἅπτεσθαι αὐτῶν: *In tantarum igitur appetitione rerum, ſic eas ſuſcipiendas eſſe memento, vt prorſus omni vacet animi perturbatione.*] Rectius Simplicij Commentarius: τηλικούτων οὖν ἐφιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ μετρίως κεκινημένον ἅπτεσθαι αὐτῶν: Quum igitur tātas res appetas, ſiceas ſuſcipiendas eſſe memento, vt ſis non mediocriter incitatus. Quam lectionem & Politianus eſt ſequutus. De pluribus locutus eſt: ergo τηλικούτων. Serio ſuſcipiendū monet philoſophiæ ſtudium. ergo οὐδὲ redundat, quod quatuor reliqui codices habent: a quibus deceptus, verterā: Vt prorſus omni vacet animi perturbatione. quæ ſententia etſi cum ἀπαθείᾳ Stoicorum cōuenit, philoſophiæ tyroni tamen haudquaquam conuenit, quem incredibili cupiditate ſapientiæ inflammatum eſſe vult, adeo vt illud ex Euangelio deſumtum ei dici poſſit:

ἕν μαργαρίτην τίμιον,
ἀπόδος ἅπαντα, λάμβανε·
Vnam margaritam pretioſam omnibus opibus tuis emito.

ἐὰν δὲ καὶ ταῦτ' ἐθέλῃς: *Sin & has volueris.*] Scilicet, τὰ ἐκ φιλοσοφίας περιγινόμενα: Ea quæ Philoſophia præſtat.

καὶ ἄρχειν καὶ πλουτεῖν: *Et imperare & eſſe diues.*] Politianus addit, Domeſticos dirigere. Legit fortaſſe, τοὺς οἰκείους εὐθύνειν. quod perperam ſcriptum fuiſſe reor, pro εὐθηνεῖν, neceſſarios tuos florere. Volumus autem in primis nobis bene eſſe, mox etiam noſtris & aliis. Diſcrimen τοῦ εὐθύνω καὶ εὐθηνέω, vel pueris notum eſt.

τυχὸν οὐδ' αὐτῶν τούτων τεύξῃ: *Fortaſſis nec hæc ipſa aſſequeris.*] τῶν ἀρχῶν τε καὶ τοῦ πλούτου: Nec magiſtratus nec opes aſſequeris.

διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐφίεσθαι: *Eo quod priora quoque deſiderat.*] Ea ſcilicet, quæ philoſophia confert, libertatem, tranquillitatem animi, ſecuritatem. Significat animum in duas partes diſtractum, nec fortunæ mu-

neribus, nec philosophię bonis potiri: quod altera cura impediat alteram, nec tantam esse patiatur, quanta sit opus. Sed hoc intelligatur de philosophiæ tyrocinio. Nam præcepta rebus gerendis prælucent, & illustrantur vsu vitæ, & crebris virtutis actionibus, si probe intellecta & animis infixa fuerint. Philosophandum est igitur ab ineunte ætate, animo aliis curis libero, vt quæ tum cognita perceptaq; fuerint, ad parandas & tuendas opes, ad magistratus adipiscendos & gerendos, ad omnes denique vitæ casus ferendos accommodentur. τὰ πρότερα, priora dicit: vel τὰ προειρημένα ea quæ ante exposuit, quæque rectum iudicium sequuntur: non autem τὰ πρὶν φιλοσοφῆσαι, ea quæ desideraris ante philosophiā, vt voluptates, honores, diuitias: vel τὰ σπουδαιότερα, præstantiora. Nam tranquillitas animi, verumque iudicium, vtique diuitiis & honoribus præstant.

ἐκείνων ἀποτεύξῃ: *Illis excides.*] τῶν προτέρων, prioribus & potioribus: Carebis animi tranquillitate, si auarus & ambitiosus fueris.

In Caput 5.

Πάσῃ φαντασίᾳ τραχείᾳ: *Cuius viso aspero.*] τὸ τραχείᾳ nonnulli codices non habent, & meo iudicio rectius omittitur: etsi φάρμακον ζωφὸν adhibet Simplicius. Sūt enim φαντασίαι non tantum τραχεῖαι, asperæ: sed etiam λεῖαι, hoc est, leues & blandæ. Sed quia verba hæc minus exercitatis obscura videntur, exemplo declaranda sunt. φαντασίαν (quod visum, aut visionem Latini dicūt) appellat eas cogitationes, quæ ex rebus obiectis oriuntur: vt si adolescenti studioso & pauperi formosa & diues mulier despondeatur, phantasia hæc statim in eo excitatur, rem esse præclaram, paucis sui loci atque ordinis talem offerri occasionem: non igitur esse negligendam. species pręclara est, incautumque facile decipit. Sed si idē paulo cordatior, secum reputet, Mulieres formosas atq; diuites, lasciuas, superbas, fastidiosas, imperiosas esse: opes non sine magna solicitudine conseruari: se despectui & derisui fore affinibus, aut certe inuisum: si morem gerere velit vxori, aut læsurum valetudinem, aut alia grauiora toleraturum: neglecturum esse studia literarum: mulierculæ denique non tam amantis,

quam prætextū libidinum suarum quærentis, fore mācipium: fortassis intelliget, id quod Epictetus dicit, dotatā & formosam mulierem non summū esse bonum, sed plane φαντασίαν & falsam speciem: Hesiodiæ Pandorę instar, pyxidem malis omnibus refertam, secum afferentem. Idem esto iudicium de phantasiis imperij, honoris, aliarumq; rerū, quæ sæpius inani specie blandiri, quam reuera beare solent. Eadem fere ratio est rerum tristium & aduersarum, vt putantur, quæ sæpe in recessu multum boni habent, quod prima fronte nequaquam pollicētur: vt paupertas sobrios, modestos, industrios plerūque facit: opulentia luxuriosos, arrogantes, ignauos.

In Caput 6.

ὅτι ὀρέξεως μὲν ἐπαγγελία: *Appetitionis pollicitationem esse.*] Est prosopopœia quędam Cupiditatis cum homine colloquentis. Rudibus apertior esset oratio, si ita locutus esset: Cum aliquid appetis, fore speras vt id consequaris, & voti compos fias, & reliqua.

παραπίπτων.] περιπίπτων legendū videtur, idem quod ἐμπίπτων. vnde περίπτωσις, & περιπίπτειν τύχῃ.

τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐπί σοι: *Quæ natura eorū quæ in tua potestate sunt, aduersantur.*] His aduersantur vtique, falsa opinio, prauus & corruptus appetitus, omnes animi perturbationes, quas in hominis esse potestate volunt Stoici: non ita fortassis, vt nō exsistant (id enim Dei cuiusdam potius quam hominis fuerit) sed vt rationi obediant.

In Caput 7.

Μετάθες ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν: *Transfer ea quæ natura illorū repugnant, quæ in nostra potestate sunt.*] Videntur & hæc rudioribus obscura quæ dilucidiora essent, si scripsisset: Auersare falsas opiniones, stultas & prauas cupiditates, turpitudinem & dedecus. Hęc enim vt fugere, ita etiam effugere poteris.

Καὶ μεθ' ὑπεξαιρέσεως.] Politianus, cum supputatione: Naogeorgus, cum exceptione. Sed quia Simplicius interpretatur, μετὰ τοῦ ἐνδιδόναι τι ὀλίγον, καὶ μὴ εἰς ἄκρον ἐπιτείνειν, cedendo & laxando paululum, nō ad summum intendendo: ego verti, cum imminutionē. Etsi hæc tria, κούφως leuiter, ἀνειμένως remisse, μεθ' ὑπεξαιρέσεως cum imminutione, synonyma

fortaſſe ſunt. ὑπεξαίρεσις certe ſignificare id poteſt, cum paulatim aliquid affectui ſubtrahitur. Si quis autem intelligere mauult, cum exceptione vel conditione: ſenſus erit, vt opinor. Ea conditione res vel appete vel auerſare, ſi expetendæ fugiendæue ſint. Vult enim Epictetus, tirones philoſophiæ interdum Academico more ἐπέχειν καὶ διασκέπτεσθαι, cohibere aſſenſum, & amplius deliberare: & in ea ἐποχῇ, ἐλλείπειν μᾶλλον ἢ πλεονάζειν: hoc eſt, potius citra reſiſtere, quam vltra progredi, vt monet Iſocrates.

In Caput 8.

αὖ χύτραν στέργης: Si ollam diligis.] Etſi Epictetus, vt contemtor diuitiarum, vilium rerum exempla profert, vt balnei, vt lactucarum, & aliorum id genus: tamen Simplicius aptius, vt opinor, verbum habet, *αὖ χύτραν σείῃς, ὅτι χύτραν σείεις*: Si ollam tractas, aut agitas, te ollam tractare: hoc eſt, rem fragilem, & agitationis atque alliſionis impatientem, vt & vitrum. Vnde Mimographus: Fortuna vitrea eſt: quæ cum ſplendet, frangitur. Fortaſſis alluſit ad doliū Diogenis.

In Caput 9.

τοὺς ἀπορρέοντας.] deſtillantes. Alij ἀπορραινοντας, ſeſe perfundentes, eodem ſenſu.

ἐγχρουομένους.] id eſt, ἐνοχλουμένους, quibus negotium faceſſitur. Alij ἐκκρουομένους, id eſt, ὠθουμένους, eos qui premuntur, aut loco pelluntur.

In Caput 10.

Τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα, decreta de rebus.] Et huic paradoxo medetur, vt poteſt, Simplicius. Conſiſtere certe nullo modo poteſt, niſi aut grauiora mala nos vitare, aut maiora bona cōſequi putauerimus. Nam alioqui iſta vnica, miſera illa quidem, & neſcio quam efficax in caſibus acerbiſſimis conſolatio relinquitur, quæ apud Homerum exſtat:

ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
ζώειν ἀχνυμένους καὶ ἀτέρπεα θυμὸν ἔχοντας.
Sic voluere dii, miſeris mortalibus auum
Eſſet vt & mœſtum, & dura illatabile cura.

φίον θάνατος οὐδὲν δεινόν: In morte nihil eſt mali.] Si aut anima cum corpore exſtinguitur, aut in locum meliorem transfertur. Sed ſi pœnæ ſcelerum dandæ ſunt: periculoſæ

riculosæ plenum opus aleæ, ni veræ pietatis clypeo sis munitus.

ἀπαιδεύτου ἐστίν. Ineruditi est.] id est, eius qui non consideret, quæ sui, quæ alieni iuris sint: qui omnia suo arbitratu fieri postulat. id quod fieri neque potest, neque fortasse debet.

τὸ ἑαυτῷ, Seipsum.] Agnoscit enim culpam suam: simulque in id intentus est, ne denuo ad eundem lapidem impingat: hoc est, ne alienarum rerum ius sibi arroget. Nā id quod antecedit, ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς: verba (ἄλλοις & αὐτῷ) suam habent emphasin. Dilucidius alio loco dicit, Per alium te non magis in calamitatē esse posse, quam in vitio: hoc est, eum solum esse calamitosum, qui male sentiat & viuat: nō eū qui negligatur, aut male tractetur ab aliis.

In Caput 11.

ἡ χρῆσις τῶν φαντασιῶν: Vsus visorum.] Obscuriora videntur hæc, minus assuetis. Sed perinde est ac si diceret: In omnibus rebus non appetitum aut popularem opinionem, sed rationis iudicium sequi nos oportere. Visis enim recte vti, quid est aliud, quam de rebus omnibus recte iudicare, & rationi parere, non affectui?

In Cap. 12.

Μήποτε καλοῦντος ἐκλείπῃς. Ne forte eo vocante deficias.] Politianus attexit, Inque id vinctus coniiciaris. Qui enim volens non sequitur, necessitate hoc patietur. Quæ appendix nec in excusis codicibus habetur, & est superuacanea. Loquitur enim non de externa vi, sed de imbecillitate virium: quę quo maior sit ingrauescente ætate, eo paucioribus rebus animum esse occupandum: quod & iis vacare, & parere philosophiæ sit difficilimum. Homo cœlebs (si cætera paria sint) & in vita paucioribus esse contentus, & æquiore animo discedere e vitā potest. Maritum & patrem, tam viuentem quam morientem, magis solicitant vxor, liberi, familia, quam ipsius salus. In hanc sententiam scribit Cicero, trāquillitatē animi atq; securitatē eo faciliorē esse philosophis, quo minus pateant multa in eorū vita, quæ Fortuna feriat, & quo minus multis rebus egeant: & quia, si quid aduersi eueniat, tam grauiter cadere non possint. Nauem, siue philosophiam, siue vitæ institutum intelligo: gubernatorē vero, Deū:

cui qui vocanti non pareat, aut pro mancipio tractetur, aut plane deseratur.

In Caput 23.

Μὴ ζήτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι, ὡς θέλεις· ἀλλὰ θέλε τὰ γινόμενα, ὡς γίνεται, καὶ εὖ ποιήσεις.] Argentinensis codex paulo aliter, ἀλλὰ θέλειν, ὡς τὰ γινόμενα γίνεται. vt sit, ζήτει θέλειν, id stude vt velis: quasi dicat, Voluntatem tuā facilius mutabis, quam naturam rerum. καὶ εὖ ποιήσεις, verti, Si sapis. quod si displicet, repone, & recte facies. Est enim idem quod καλῶς ποιεῖν, approbandi formula hoc loco. εὖ ποιῶ σε, bene de te mereor: & εὖ πράττω, facile agito, bene mecum agitur: non sunt huius loci.

Χώλανσις ποδός ἐστιν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὔ. Claudicatio pedis est impedimentum, non instituti.] At dices, instituto conficiendi itineris (præsertim si iumentum aut vehiculum desit) obstat claudicatio. Respondebit Epictetus: Si præceptis meis parueris, non institues iter, quod conficere non possis. Sic quo plura & maiora fuerint impedimenta corporis, eo magis appetitum contrahes, paucioraque suscipies. At istud ipsum, inquis, est instituti impedimentum, eoque molestissimum. Negat Epictetus esse impedimentum, nihil temere & frustra appetere: sed id philosophi proprium esse munus affirmat. Illud certe vel stultus intelligit, præstare appetitum rationi obedientem præbere, quam irritis cupiditatibus æstuare. At est factu difficile. Sic Deo visum, cui, nisi vltro feceris, parebis inuitus. Illud tamen Epictetus (vt ea quę sequuntur, docent) non vetat, quo minus commodis tuis, quatenus & natura postulet, & honeste possis, consulas.

ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, σὸν δὲ οὔ: Id alterius cuiuspiam rei, non tui esse impedimentum.] Si concederet, pedem esse partem corporis (neque vero negat) corpus vero hominis partem esse (quod negare videtur) impedito pede, corpus: corpore impedito, homo ipse, ex parte saltem, impediretur. Quod si corpus instrumentum est hominis (qua de re plura ex Simplicio afferemus) negari certe non poterit, quin mutilato instrumento, imperfectior & incommodior futura sit actio. Male pugnabis gladio, cui vel capulus vel mucro defuerit. Sed hæc differantur.

In

In Caput 14.

οὐ συναρπάσουσιν αἱ φαντασίαι, *Visis non obtemperabis.*] Hoc est, neque voluptati, neque dolori succumbes: sed prauas cupiditates atque affectiones, sapientiæ virtutumque præsidio superabis.

In Caput 16.

Κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἄλυπον καὶ ἄφοβον γενόμενον: *Præstat enim emori fame, vbi doloris & timoris expers euaseris.*] Quæri non iniuria possit, tantane constantia cadat in fragilitatem humanam, vt Saguntina (quod aiunt) fame non afficiatur? Deinde quod de puero dicit, nisi ita intelligatur, vt tum demum eius cura abiiciatur, cum neque verbis neque verberibus quicquam profeceris: videbitur plena inhumanitatis oratio, & Timone μισανθρώπῳ quam homine philosopho dignior, qui & ipse aliquid studij atque operæ ad consociationem ciuilem afferre debet. Equidem existimo ὑπερβολὰς esse, nimiæ solicitudinis reprimendæ causa vsurpatas. Quod si cauillari libeat, hypotheticam esse dices propositionem, ἄλυπον καὶ ἄφοβον γενόμενον, vbi & dolorem & metum propulsaris. tum enim nec fame dolebis, nec mortem metues. sed quando id fiet? Paucissima certe in omnibus historiis exstant exempla: & quæ exstant, vt Socratis, Anaxarchi, Diogenis, Demonactis, Lælij, Catonis, & aliorum, dubitari potest an sint Græcorum ingeniis ornata vehementius, & supra veri fidem amplificata.

In Caput 17.

ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστὶν αὐτῷ καλῶς, *Non adeo ei bene est.*] Malim ἔστω, vel εἴη, Sit. Sententia est, contemni potius puerum oportere, quam eius siue contumacia siue inscitia commoueri. Absit vt tu commouearis, cum stultus & improbus puer, siue ex inscitia, siue de industria peccauerit.

In Caput 18.

εἰ προκόψαι θέλεις, *Si proficere vis.*] Scilicet, in philosophia, & animi cultura. Eam enim προκοπὴν intelligit, qua tranquillitas animi & libertas augeatur.

ὑπομεῖνον ἕνεκα τῶν ἐκτὸς ἄνους δόξαι: *Ne recusa, propter externa videri amens.*] Qui enim voluptates, opes, honores minus curat, præsertim si illa con-

ſequi liceat: vulgo ſtultus habetur.

κἂν δόξῃς τινὸς εἶναί τισι.] Deeſſe videtur ἄξιος, dignus aliquo: ſed non eſt opus, ſi, vt cæteri codices habent, pro τινὸς, τὶς legatur.

In Caput 19.

θέλεις γὰρ τὴν κακίαν μὴ εἶναι κακίαν: *Id enim poſtulas, vt vitium non ſit vitium.*] Innuit opinor, pueros & omnes mortales natura eſſe vitioſos: nec vitia propulſari, niſi per philoſophiam, cuius non ſatis capax ſit tenera & rudis ætas: quæ vt caſtiganda ſit, non tamen ſit abiicienda.

In Caput 20.

κύριος ἑκάστου ἐστὶν ὁ τῶν ὑπ' ἐκείνου: *Cuiuſque dominus eſt is, qui cupiditatum eius.*] Quam multos ergo Fortuna dominos nobis impoſuit? Quanto plures ipſi nobis imponimus, inſatiabili caducarum rerum cupiditate?

In Caput 21.

Παρατεθέντων σοὶ, *Vbi tibi appoſuerint.*] Simplicius, παρατεθέντων, appoſitis, Sed & alterum ἐλλειπτικῶς ferri poteſt, ſi intelligas, τῶν μαγείρων τὰ σιτία, ſi coqui vel miniſtri fercula tibi appoſuerint.

ἄξιος τῶν θεῶν συμπότης, *Diis dignus compotor.*] ſignificat, Externarum rerum deſpicientiam diuinum eſſe quiddam, & reddere Deo ſimilem.

θεῖοί τε ἦσαν καὶ ἐλέγοντο: *Diuini vt erant, ita & dicebantur.*] Inſolenter vtique & imperite. Quam enim infinito interuallo vel præſtantiſſimus homo ab extrema vmbra diuinitatis abeſt?

In Caput 22.

ἄλλον γὰρ οὐ θλίβει.] ὅτι ἄλλου οὐχ ἅπτεται. Alium non angit: quia non tangit. Facile omnes, cum valemus, recta conſilia ægrotis damus. Tu ſi hic ſis, aliter ſentias. Alterius vulnera & cędem ſpectare ſine dolore corporis poſſumus, ſed ipſi non ſine acerbiſſimo doloris ſenſu vulneramur & cædimur. Byzantinum incendium, peſtis, terræmotus, ſeditio, bellum, te Romæ degentem non angit, quia non tangit. At vero,

Et tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Sed hæc eorum querela eſt ſcilicet, quibus perſuaderi non poteſt, corpus, opes, vxores, liberos, non eſſe ipſorum, ſed iuris alieni. Secus Hiob, qui opibus & liberis amiſſis

amiſſis laudauit Deum, qui ea quæ dediſſet, abſtuliſſet.

ῥῆχει μὲν τοι λόγου, μὴ ὄκνει συμπεριφέρεσθαι αὐτῷ: Verbotenus illi te accommodare ne dubita.] Sententia eſt, ne dubites illius affectui & verbis & ſuſpiriis ſubſeruire, ac dolorem præ te ferre. Remittit hic aliquid Epictetus de Stoica ſeueritate καὶ ἀπαθείᾳ, vel potius ἀσυμπαθείᾳ, qua vehementer offenduntur ij qui in malis ſibi eſſe videntur: nec ſimulationem improbat.

In Caput 23.

οἷον ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος; Qualem voluerit magiſter.] Hoc eſt, ὁ ποιητὴς, εἴτε κωμῳδοποιὸς, εἴτε τραγικός: poeta, ſiue Comicus, ſiue Tragicus. Sic in vita Sophoclis, ἐδίδαξε δὲ δράματα ρκγ, Edidit fabulas centum & viginti tres. Quod ad rem ipſam attinet, idem Epigramma græcum docet:

σκηνὴ πᾶς ὁ βίος, καὶ παίγνιον· ἢ μάθε παίζειν,
τὴν σπουδὴν μεταθεὶς, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας.
Vita quid eſt? iocus & ludus. Vel ludere diſce,
Curis ſepoſitis: vel cruciare miſer.

Nazianzenus idem fere ſignificat, ſed maiore grauitate & pietate, his verſibus, dignis qui memoriæ mandentur:

Θυμὲ βλέψον ἄνω, χθονίων δ' ἐπιλήθεο πάμπαν,
Μηδέ σε νικήσῃ σαρκὸς κακότητα δέμας.
Τυτθὸς μὲν βίος οὗτος. ὁ δ' ὄλβιος, ὡς ἐν ὀνείρῳ
Τέρπεται· ἄλλοις δ' ἄλλος ἔκυρσε τύχη.
Μούνης δὲ ζωῆς καθαρῆς βίος ἔμπεδος αἰεὶ,
Καὶ πολὺς, ὃν ζώειν ἐστὶν ἀρειότερον.
Mens age ſuſpice, terrenas age deſpice ſordes:
Corporis a vitiis neu ſubigare caue.
Quam breuis eſt hæc vita! beatos ſomnia ludunt:
Sors vaga ſic alios, ſic alios que rotat.
Vita diu durat, nullo peritura ſub æuo,
Sancta: labor fructu non caret ille ſuo.

In Caput 24.

Κόραξ ὅταν μὴ αἴσιον κεκράγῃ, Si coruus inauſpicatum crocitarit.] Auguriorum & auſpiciorum loco nos Aſtrologiam habemus: quæ ſi ex annuis reuolutionibus & ſiderum progreſſionibus incommoda & pericula minitabitur, Epicteti conſilio, ſed piis precibus adiunctis, vtamur.

ὠφιληθῶμαι ἀπ' αὐτοῦ, *Fructum ex eo vt capiam.*] Quia.

Omnis commoditas sua fert incommoda secum:

& contra. Extrema vero mala, & omni consolatione maiora, vt ferenda sint, Arrianus docet.

In Caput 25.

ἀνίκητος εἶναι δύνασαι, *Inuictus esse potes.*] Pendet & hoc dictum e diuisione rerum initio facta. Vincuntur, qui res alienas expetunt: hoc est, eas quæ ad corpus pertinent, & fortunæ in manu sunt. Vincunt, qui prauas opiniones & cupiditates oppugnant, modo legitime certent.

In Caput 26.

ὑπὸ τῆς φαντασίας συναρπαχθεὶς, *Imaginatione concitatus.*] Alij συναρπασθεὶς, correptus, impulsus: eodem sensu.

ἐὰν γὰρ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἡ οὐσία τοῦ ἀπαθοῦς ᾖ: *Nam si in rebus nostræ potestati subiectis, vis tranquillitatis consistiterit.*] ἡ οὐσία τοῦ ἀπαθοῦς, idem quod αὐτὴ ἡ ἀπάθεια, quam (Ciceronem secuti) vel indolentiam (etsi ea potius ἀναλγησία est) vel vacuitatem ægritudinis, in qua vita beata posita sit, vel vacuitatem ab angoribus & perturbationibus, appellemus licet. Sententia est, etsi verbis obscurioribus more Stoico prolata: Eum qui bona omnia a seipso petat, animo esse trãquillo: qui tranquillo animo sit, cum nec inuidere, nec æmulari. Cum enim ἀπάθεια perturbationes omnes excludat: inuidiam vtique & æmulationem etiam excludere. Sin hi affectus in aliquo dominentur: ex eo plane colligi, procul eum ab animi tranquillitate abesse, nec philosophiæ præceptis obtemperare. Sed cum apud Arrianum huius quoque libelli, Simplicio si credimus, auctorem, nunquam τὴν οὐσίαν τοῦ ἀπαθοῦς me legisse meminerim: rectius id arbitror, quod ibi crebro habetur, ἡ οὐσία τἀγαθοῦ.

In Caput 28.

Οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις ἐκτὸς, *Neq; quicquam vehementer appetes.*] Syracides, cogitationem mortis & diuini iudicij a peccando deterrere affirmat. Quod si facit: multo magis æquo animo res aduersas ferre, secundasque contemnere docet, ob breuem scilicet earum & dolorem & fructum. Sic Cicero: Omnis (inquit) voluptas

pro nihilo putāda est quod quum præterierit, perinde sit ac si nulla fuisset. Sed in magnis corporis cruciatibus & angoribus animi, vna hora toto anno videtur longior & vnus dies multis seculis.

In Caput 29.

σὺ δ' ὀφρυῶ μὲν μὴ χῆς, *Tu vero superciliosus ne esto.*] Vultum cogitabundū, tristem seueritatem ac fastum per supercilium intellige & hunc fuisse philosophorum habitum, e Menandri dicterio apparet: ἐρημικὴν, inquit, εἶναί φασι τὴν ἐρημίαν, οἱ τὰς ὀφρῦς αἴροντες: Meditationi aptam esse aiunt solitudinem, ij qui supercilia erigunt.

In Caput 30.

ἐὰν ποτέ σοι γένοιτο ἔξω στραφῆναι: *Si quando tibi acciderit foras verti.*] Gloriolæ cupiditatē & ostentationis studium, qui affectus tardissime in bonis & doctis etiam viris senescit, vetat. Vult, philosophum sese intra conscientię suæ limites, tanquam cochleam intra testam continere, eamque amplissimum virtuti suæ theatrum proponere, statuere ac iudicare.

εἰ δὲ καὶ δοκεῖν βούλει, τὸ εἶναι, σαυτῷ φαίνου: *Sin etiam videri vis, quia es, ipsi tibi videre.*] Politianus τὸ εἶναι omisit: nec est sane necessarium, ni quis interpretari velit, Quia es, vel, essendo (si dicere liceat) tibi ipse videre philosophus.

τὴν ἔνστασιν ἀπώλεσας, *Te de statione tua deiectum esse.*] ἔνστασις apud Dialecticos quid sit, notum est. Hic a pugilibus translatio sumta est, qui de gradu deiecti, vincuntur. Licet ἔνστασιν, institutum vertere: id scilicet, in quo homo animo, voluntāte ac studio sic insistit, vt pugil aut miles in suo gradu, non cessurus aduersario, ἔνστασις philosophi est, alte spectantem, & ad illam sedem & ęternam domum contuentem, neque sermonibus vulgi dare sese, nec in præmiis humanis spem ponere rerum suarum. Suis illum illecebris oportet ipsa virtus trahat ad verum decus, vt ait Cicero. In hanc sententiam D. quoque Basilius præclare monet: οὐκ εἶναί ὁ μᾶλλον φευκτέον εἴη τοῦ σωφρονοῦντι, τὸ πρὸς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου. ὥστε κἂν

πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, κἂν ἀδοξεῖν καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δέῃ, μηδὲν αἱρεῖσθαι τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων παρακινεῖν. Hoc est, Nihil æque cauendum esse cordato viro, atque illud, ne vitæ suę rationem ad popularem opinionem accommodet, & quid vulgus sentiat, circumspectet. Rectam enim rationem vitæ ducem esse statuendam: & ita sequendam, vt etsi omnibus mortalibus refragandum, si existimatio, si vita in discrimen adducenda sit pro honestatis defensione: tamen de recta sententia nullo modo depellatur. Verum hic vigilandum, ne falsis opinionibus decepti, & rei cuiusque natura non satis expensa, pro constantibus rigidi, pertinaces, præfracti euadamus, & & in nugis tragœdias agamus, & nobis & aliis graues ac molesti.

In Caput 31.

οὐ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον: Non potes in malo esse propter alium.] Pendet hæc sententia ex dogmate Stoico: Solum honestum esse bonum, solum vitium esse malum. Contemtus & neglectus mei, si ego officio fungor, non meum vitium, ergo neque meum malum est: sed eorum & vitium & malum, qui ex peruerso iudicio & voluntate praua me immerentem contemnunt, negligunt, male tractant, afficiunt.

δεικνύετε τὴν ὁδόν, Viam ostendite.] Significat, non nisi malis artibus parari opes & dignitates: eaque de causa viro bono illas aspernandas esse. neque enim de iis loquitur, qui se honore indignos præbent, ipsique in causa sunt vt contemnantur.

ἀργύριον, ἢ φίλον πιστόν: Pecuniam an amicum fidelem.] Hoc tempore pecuniã plerique malunt. neque enim pauperis amici vllum esse vsum censent. Sic dotatæ puellæ pudicis & bene educatis præferuntur, sic quæ forte sunt tales, talesque permanent. Quare procis ignoscendum fortassis est, qui tam incerta pudicitiæ & probitatis alea, diuitum vxorum quam pauperum intemperias ferre ac tolerare malunt.

Καὶ γὰρ οὔτε· οὐδὲ γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν σκυτέα, οὐδὲ ὅπλα διὰ τὸν χαλκέα: Neque enim calceos habet per sutorem, neque arma per fabrũ.] Sic in omnibus editionibus legitur. Naogeorgus sensum

ſum ſecutus, vertit: Nonne habet calceos per ſutorem? nonne & arma per fabrum? quaſi legiſſet, ἐχὶ γὰ, quod mihi ſane haud diſplicet. Verũ e Simplicio apparet inuerſum eſſe verborum ordinem, & ſic legendum: ἐδὲ γὰ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν χαλκέα, ἐδὲ ὅπλα διὰ τὸν σκυτέα: Neque enim calceos habet a fabro ærario, neque arma a ſutore. Senſus eſt: Non magis a philoſopho porticus & balnea, & ciuitatem Romanam poſtulandam, quam arma a ſutore, aut a fabro ferrario calceos: cum philoſophi munus ſit, ciues ad virtutem inſtituere: vt ſutoris, conficere calceos: & fabri, arma.

ἐδὲν αὖ αὐτῷ ὤφελες, Nihilne ei prodeſſes.] Malim, vt Simplicius, ὠφέλεις, vel potius ὠφελῇς.

In Caput 32.

εἰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτα, Si quidem bona iſta ſunt.] Plerique complexionem iſtam inuertũt, ἀντιςρέφοντες: Quia bona ſunt, ea ſibi negata eſſe dolent: quia mala, ea eueniſſe aliis gaudent.

εἰ μὴ περιέμενος ταῦτα, Si non numeratis his.] Id eſt, ἀναλώσας ἢ καταβαλών. vnde οἱ ἐλεύθεροι περὶ ἀργὶ χρημάτων dicuntur apud Ariſtotelem.

τὸ μὴ ἀνασχέσθαι αὐτῷ ἐπὶ τῆς εἰσόδου, Quod non ſuſtinueris vel toleraris eum in atrio.] Videntur faſtus diuitum & ambitioſæ ſalutationes intelligi, homini ſimplici & literato moleſtiſſimæ: item τὸ φοιτᾶν, παραπέμπειν, ἐπαινεῖν, ſalutationes, deductiones, laudationes. Fortaſſis autem delicati diuites in medio incedentes, paraſitis ſuis vtrinque inniti ſoliti fuerunt. Nam & hunc ſenſum verbum ἀνασχέσθαι omnino admittit.

In caput 33.

ὅταν τὸ γείτονος ἄλλο παιδάριον.] Malim, ἢ ἄλλε παιδάριον: vel, κατεάξῃ τὸ ποτήριον, ἢ ἄλλο τι: Si vicini, vel alterius: aut, fregerit poculum, vel quid aliud.

ὅτι καὶ τὸ τῷ ἄλλε, Cum alterius.] ἀλλὰ τὸ μὲν οἰκεῖον πιέζει, ἀλλότριον δ' ἐ μέλει: Sua quemque premunt, aliena non curantur. Naturæ humanæ ſiue prauitas ſiue imbecillitas non fert, quicquid Epictetus de natura voluntate dicat, quicquid ſacræ literæ de impe-

rio Dei prædicent, vt alieni boni aut mali æque excitatus in nobis ſenſus ſit, atque noſtri proprii. Illud quidem natura nos docet, cum omnes eadem conditione ſimus: neque communem fortunam (vt ait Cicero) recuſandam, neque peculiarem optandam, & modice ferenda eſſe omnia: niſi indignando atque affli&tando nos conduplicare mala atque exaſperare libeat.

In Caput 34.

ὕτως ὐδὲ κακῦ φύσις ἐν τῷ κόσμῳ γίγνεται, *Sic neque mali natura in mundo exſiſtit.*] Obſcurus & dubius locus, de quo plura ex Simpl. adducemus, qui hæc verba ſic accipit, vt quicquã eſſe mali in mundo, aut ſi ſit, a Deo eſſe, negare videatur. Ego ſimpliciter ἀπὸ κοινῦ repetiiſſem, ſic neque mali natura exſiſtit in mundo aberrandi cauſa. hoc eſt, neceſſe eſt homines in mala incidere. Proinde præparandus ad ea prudenter & fortiter ferẽda eſt animus. Naogeorgus (quem honoris cauſa nomino) cum Simplicio cõſentit, noſque noſtrapte culpa & malos, & in malis eſſe affirmat. Accipiunt illi ἐν τῷ κόσμῳ, quaſi eſſet ὑπὸ τῦ θεῦ: & bonum ſcopo, malum aberrationi a ſcopo comparant. Recte omnino τἀγαθὸν γὰρ πάντα ἐφίεται: Bonum enim ab omnibus appetitur: & Deus optimus mala non facit: & mala fortaſſe non ſunt quæ nos in malis numeramus. Sed an hoc ſenſerit Epictetus, ipſe viderit. Prorſus enim hic ex eius verbis elici ſenſus nõ poteſt.

εἰ μὲν τὸ σῶμά σου τις ἐπέτρεπε τῷ ἀπαντήσαντι, *Si quis corpus tuum obuio cuique permiſiſſet.*] A minori ad maius argumentatur, hoc modo: Cum iis iraſcereris, qui corporis tui violandi cuiuis poteſtatem darent (cuiuſmodi eſt proſcriptorum cõditio) quanto magis tibi iraſci debes, qui cuiuis animi tui lædendi poteſtatem dare ſoleas: cum tui arbitrij ſit, lædi prorſus a nemine?

ἑκάστου ἔργου σκόπει τὰ καθηγούμενα, *Rei cuiuſque anteceſſiones conſidera.*] Vult nos (vt monet Homerus) νοεῖν ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω, nec ea, quæ ante pedes modo ſunt videre, ſed etiam illa quæ futura ſunt proſpicere. Cuiuſmodi ſit: Si quis docere adoleſcentiam inſtituat, & id tantum conſideret, quam pium, quam tranquillum & vtile

vtile Reipub. munus ſit, nō abhorrebit ab eo vitæ genere. Sed priuſquam id munus ſuſceperit, anteceſſiſſe oportet magno ſtudio partam eruditionem, & aptam ingeniis rudibus docendi rationem: oportet paucis eſſe cōtentum, non recuſare moleſtias & labores, non moueri labore irrito, contemnere ingratos & ſuperbos. Sine tali præparatione ad docendum qui acceſſerit, vbi negligentiam magiſtratus, incuriam parentum, hypodidaſcalorum inſcitiam & pigritiam, diſcipulorum ſtuporem & ceſſationem, plurimorum obtrectationes, & eorum, a quibus adiuuandus erat, aduerſationes expertus fuerit, ſi ſe fruſtra fatigando nihil niſi odium quærere intellexerit, quod optima quæque ingenia immatura ætate alio transferantur, caudicibus & ſtipitibus tantum relictis: & pudebit & pœnitebit temeritatis, qui quid ipſe vellet & poſſet, tantum cōſiderarit: non iis etiam cogitatis impedimentis, quæ aliorum ſtultitia & improbitate poſſent obiici.

ἀναφανέντων τινῶν αἰσχρῶν, Turpibus aliquibus exortis.] Turpis eſt plerunque & ridiculus temeritatis exitus: vt & ipſa turpis eſt per ſeſe. Poſſit fortaſſis pro αἰσχρῶν legi δυσχερῶν, moleſtiis ſubortis. etſi verbum αἰσχυνθήσῃ, τῷ αἰσχρῶν bene cōuenit. ſaluo tamen aliorum iudicio.

In Caput 35.

ἀναγκοτροφεῖν, Veſcendum vel inuito.] Plinius libro decimooctauo: Athletarum (inquit) capacitas, iumentorū ſimilis. Et Galenus in exhortatione ad artes diſcendas οἱ ἀθλητικοὶ (inquit) τροφὰς προσφέρουσιν σὺν ἀνάγκῃ πολλάκις, ἄχρι μέσων νυκτῶν ἐκτείνοντες τὴν ἐδωδήν: Pugiles ſæpe coacti edunt, cœna in medias vſque noctes producta.

γυμνάζεσθαι πρὸς ἀνάγκην.] Id eſt, ἀκουσίως καὶ ἀναγκαίως, inuitos & neceſſario: ſicut dicimus πρὸς βίαν, de iis quę coacti facimus.

μὴ οἶνον, ὡς ἔτυχεν, Non vinum, vt contigit.] non ſuo arbitratu, ſed præfinito, & ex præſcripto.

τῷ ἐπιστάτῃ.] magiſtro, laniſtæ: quē παιδοτρίβην alias appellant, ab exercēdis pueris, & γυμνασιάρχην.

χεῖρα βαλεῖν.] Argētinenſis codex habet βλαβεῖν; ſed βλαβῆναι rectius legi videtur, quam ἀποβαλεῖν, aut λα-

ϐεῖν. Quod si χεῖρας ϐαλεῖν proiniicere manus aduersario, & χεῖρας λαϐεῖν prehendere intelligas (est enim quinquercionum, & impellere & attrahere aduersariũ) vt sententia per se absurda non sit: huic tamen loco nõ conueniet, in quo de infelici luctæ euentu agitur.

πολλὴν ἁφὴν καταπιεῖν, *Multam haphen deglutire.*] Hoc quid sit, declarat Ouidius libro nono Metamorphoseωn:

Ille cauis hausto spargit me puluere palmis,
Inque vicem fulua tactu flauescit arena.

ἁφὴ tactus, παρὰ τὸ ἅπτεσθαι a tangendo, hic arenam seu puluerem significat. puluis enim a pugnantibus iactari solet, qui Græce ἁφὴ dicitur Budæ ad l. athletas. ff. de iis, qui notantur infamia Hinc Prouerb. citra puluerem.

In Caput 36.

ἄνθρωπε πρῶτον ἐπίσκεψαι, *Homo primum considera.*] Vt palæstriæ & luctæ, sic philosophiæ non quemlibet esse idoneum significat: vtrique opus esse patientia & corporis & animi. Quibus bonis qui destituatur, vmbratilis potius & pugil & philosophus futurus sit, quam verus. Deterret igitur, vt apparet, homines molles & delicatos a philosophia: aut potius ad eiiciendam ex animo istam mollitiem adhortatur, & excitat. Vt enim scopum istum a philosophia propositum non attingamus:

Est aliquo prodire tenus, si nõ datur vltra

Præstat partem aliquam stultitiæ & vitiositatis abiicere, quam integram vtramque retinere. Proponitur ἀπάθεια, boni consulamus μετριοπάθειαν. Præstat moderate irasci, quam furere, si iræ plane resistere non possis. Hoc idem de aliis quoque affectibus intelligatur.

ὁμοίως δυσαρεστεῖν, *Æque fastidire.*] Refero ad fastidium morosorum hominum, in cibo & potu præsertim δὶς ἀριστᾶν, bis prandere, videtur ineptum: nisi per alterum prandium, ientaculum intelligatur, κατ᾽ ἀκυρολογίαν. Plato certe epistola septima, negat quenquam posse fieri sapientem, virtutisque compotem, δίς τε τῆς ἡμέρας ἐμπιπλάμενον ζῶντα, καὶ μηδέποτε κοιμώμενον μόνον νύκτωρ, qui more Italico & Siculo, bis eodem die impleatur, & noctu nunquam solus dormiat. Quod autem antece-

antecedit, δοκεῖ ὅτι ζῶζα ποιῶν: pronomen ζῶζα, sensum ambiguum facit. Sed referendum est ad philosophiam, non ad quinquerciones, quorum exempli gratia mentio incidit. Igitur ζῶζα ποιῶν, ζα τῶν φιλοσόφων, ἤτοι φιλοσοφῶν: ea quæ philosophorum sunt, siue, si philosopheris.

ὁμοίως. [ὥσπερ νυῦ, æque vt nunc: Philosophia (inquit) aliam vitã affert, alios mores postulat.

ὑπὸ παιδαρίων καταφρονηθῆναι, *A puero contemni.*] Philosophi vtique contemni vulgo solent, pugiles vero sunt admirationi.

ἀντικαταλλάξασθαι τούτων ἀπάθειαν, *Redimere animi tranquillitatem.*] Qui turbulentis affectibus, vt ira, metu, cupiditate vehementi, sæpe agitatus, tranquilli animi qualemcunque gustum semel duntaxat ceperit: eum haud dubie quouis pretio redimendum putabit. Sed subinde oggannit praua consuetudo, animi tranquillitatem negatam esse homini: neque frustra affectandum, quod contingere nequeat, in nullis præsertim, aut rarissimis exemplis, iisque imperfectis, & ideæ philosophicæ nequaquam respondentibus. Proficeremus tamen aliquid, si conaremur, & neruos intenderemus. Id quod in iis cernimus, quos non philosophia, sed fortuna durius & diutius exercuit, quã multa illi ferunt æquis & constantibus animis, quæ alij nullo modo posse ferri existimant? Sed fit illud consuetudine & stupore quodam: philosophica vero æquanimitas ratione moderatrice gloriatur.

ἕνα δεῖ σε ἄνθρωπον, *Vnũ te oportet esse hominem.*] Verissimum pręceptũ, ac potius oraculum: cui me ab incunte ætate non paruisse quantopere pœniteat, dici non potest. Fui modo scholasticus, modo scriba, modo aulicus, modo pædagogus, modo Bibliothecæ præfectus, modo scholæ gubernator: idque eo vsque, vt nunc quid sim, pene ipse ignorem. Mirabiliter distrahit varietas, & crebræ mutationes, ingenium. Quod si mihi in vno Philosophiæ studio ab ineunte ætate elaborare licuisset, cui me fuisse natũ arbitror: fortasse profecissemus aliquid. Verum ita cum iis agitur, qui nec ipsi sapiunt, & bonorum doctorumque con-

filiis in adolescentia d. sti-tuuntur. Magis tamen reprehendendi sunt, qui recte monentibus non obtemperant: & discendi occasione vel non vtuntur per socordiam, vel abutuntur ad luxum, nequitiam & omnis generis malitiam.

In Caput 37.

τοῖς χέσεσι παραμετρεῖται.] Affectiones adhibētur tanquam norma quædam ad officia metienda. Alias *ἀφορίζεται*, reperiuntur. *χέσεις* appellat *τὰ πρός τι*, ea quæ cum aliquo conferuntur. quare affectiones, quam habitus, vertere malui.

ἠδικήθης, ἀλλὰ πρὸς πατέρα.] Videtur interrogatiue legendum *ᾠκειώθης*, cōiunctus es? & addenda negatio, *οὐκ ἀλλὰ πρὸς πατέρα:* Non, sed cum patre. Sed & hic statim occurrit: Si pater pro hoste se gerit, cur ego me ꝓ filio geram? In promtu est responsio: Aliena improbitas non est imitanda. At difficile est amare hostē? Difficilia, quæ pulcra. At ista laude carere malo. Tuo vtique malo. Quem vero fructum ex alienæ improbitatis imitatione capis? Nullum, opinior: atque vtinam non impietatis etiam, aut certe neglecti officij cōdemneris. Animi tranquillitate omnino carebis, morsu cōscientiæ non carebis.

In caput 38.

ὅπου τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές, Vbi vtilitas, ibi pietas.] O admirabilem sententiam, atque adeo in speciem impiam: sed ita tractatam, vt & humani animi simulationem retegat, & religioni vix quicquam possit magis esse consentaneum.

κατὰ τὰ πάτρια, Ritu patrio.] Cum pietas in animo posita sit, de ceremoniis non magnopere putat esse laborandum. Quod si nostro seculo persuaderi posset, tranquillius viueretur. Persuaderi autem posset, si potius e religione viuere, quam de religione disputare studeremus: si veritatis cupidiores essemus quam vanitatis, hoc est, ambitionis, æmulationis, auaritiæ, vltionis, & si quæ sunt aliæ pestes animorum.

ἑκάστῳ, Vnicuique.] Alias *ἑκάστοτε*, quouis tempore.

καθαρῶς, καὶ μὴ ἐπισεσυρμένως.] Intelligere pro *εἰλικρινῶς, καὶ μὴ ὑποκεκριμένως*, ex animo, & non simulate: ni Simplicius scriberet, *τὸ ἐπισεσυρμένον μεταλαμβάνει πρὸς*

ὀλίγον

ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀκαθαρσίας, Id quod attrahitur, ſordibus a ſolo contaminatur. Eo igitur auctore, hoc loco frugalitas luxui, aut mundities ſordibus opponitur.

In Caput 39.

Ὅτι πᾶν τὸ ἀποβησόμενον ἀδιάφορον, *Quicquid euenturum ſit, id eſſe indifferens.*] hoc eſt, neque bonum neque malum per ſe, ſed pro vtentis animo vel bonum vel malũ. Veteres Stoici res corporeas & externas, non bona & mala, vt ceteri mortales, ſed προηγμένα producta, prælata: & ἀποπροηγμένα reiecta, improbata nominatunt, ἀδιαφορίαν Ariſtoni, Pyrrhoni & Heryllo tribuit Cicero, quos rerum aliquẽ delectum reliquiſſe negat. In horum igitur ſentẽtiam inclinaſſe videtur hic Epictetus.

μέμνησο τίνας συμβούλους παρέλαβες, *Memento quales in conſilium adhibueris.*] Neceſſe eſt vatum, augurum, aruſpicum magnam fuiſſe in diuinando ſolertiam. Alioqui enim prædictiones eorum, vir tanta grauitate, pro diuinis reſponſis non habuiſſet.

ἐξέβαλε τοῦ ναοῦ.] Hiſtoria eſt apud Simplicium.

In Caput 40.

ἐπί τι συνὼν.] Id eſt, μόνος καὶ κατ' ἰδίαν: cum ſolus, & ipſe tecum es, hoc eſt, cũ nullis diſtringeris alienis cogitationibus.

In Caput 41.

καιροῦ παρακολουθοῦντος, *Tempore comitante.*] Rectius παρακαλοῦντος, aduocante, hortante.

In Caput 42.

ἐν ἀλλοφύλοις ἀποληφθεὶς τύχοις, *A peregrinis circumuentus.*] τοὺς ἀλλοφύλους τοῖς οἰκείοις opponit: & eos intelligit homines, quos pro auctoritate monere non licet.

In Caput 45.

τὰς ἔξω ἰδιωτικάς.] τὰς ἔξω, ſcilicet τοῦ ἰδίου οἴκου, foris extra tuas ædes. τὰς ἰδιωτικὰς, τὰς ἀφιλοσόφους, conuiuia plebeiorum hominum inerudita, quæ nihil cum philoſophia commune habent, nec commercij quicquam.

In caput 47.

μηδὲ ἐλεγκτικὸς, *Ne ſis obiurgator.*] Chriſtiana caritas, & peccantes argui, & contumaces vitari iubet.

In Caput 49.

ὅτι ἐθαύμασας τὴν θέαν, *Te spectaculum esse admiratū.*] hoc est animo esse leui, & futilium rerum studioso. Horatius:

Nihil admirari, prope res est vna Numici,
Solaq;, quæ possit facere & seruare beatum.

In Caput 51.

Τί ἂν ἐποίησεν ἐν τούτῳ Σωκράτης, *Quid in eo fecisset Socrates?*] Id ex vtriusque dictis & factis colligere licet, quoniam scripta neutrius habemus. Sed nisi eruditione & constantia vtriusque præditus fueris, male tibi vertet inepta imitatio: & fortassis ne illi quidem vbique decorum cōseruarunt.

In Caput 52.

Ὅτι ἐκλειχθήσονταί σοι αἱ θύραι] Sententia satis aperta est. Quid vero si ἐπικλεισθήσονταί σοι legatur? occludentur tibi fores cum impetu, per contemtum scilicet & indignationē. Aut est, hypallage, pro, σὺ ἐκλειχθήσῃ τῶν θυρῶν, eiicieris foribus. Argentinensis codex habet, ὅτι οὐκ ἐκλειχθήσονταί σοι, pro ἀνοιχθήσονται. Et paulo post, pro διαβεβλημένον πρὸς τὰ ἐκτὸς, habet διαπεπληγμένον: alterū percelli, alterum criminari significat. Ego mallem καταβεβλημένον, eius qui proiectus sit ad res externas, qui humi sit abiectus, & rerum externarum mancipium: qui huiusmodi frustrationes æquo ferre animo non didicerit, & contemnere.

In Caput 54.

ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τρόπος. *Lubricus enim modus.*] Malim τόπος, locus.

In Caput 55.

Ἐπίπληξιν τοῦ προσπλθόντα.] προσελθόντα, scilicet εἰς αἰσχρολογίαν.

In Caput 56.

ἀλλ' ἐνδεξάσθω σε τὸ πρᾶγμα, *Exspectet te negotium.*] Argentinensis rectius opinor, ἀλλ' ἐξητάσθω σε τὸ πρᾶγμα, examinetur, expendatur.

In Caput 57.

εἰ μὴ οὐκ ὀρθῶς ποιῇς, *Nam si non recte feceris.*] Cynica impudentia, in propatulo facienda ea quæ naturæ fert necessitas, Epicteto nō probatur. Vult tamen philosophum austeriorem esse, quā Cicero: qui monet, aliorum iudicio permulta nobis & facienda

facienda & non facienda & mutanda & corrigẽda esse. Cui rectius parebit, qui Stoicam animi cõstantiam nondum est assequutus.

In Caput 58.

ὡς τὸ ἡμέρα ἐστὶ, καὶ νύξ ἐστι. Hic locus per se mutilus, in vtraque Basiliensi editione suppletus est. Sed haud abs re mireris, cur pronuntiatum dialecticum ad conuiuij rationem accommodarit? Monere fortassis adolescentes voluit, elaborandum esse potius, vt boni sint ratiocinatores officiorum, quam vt arguti dialectici euadant: & quæ dialecticis rationibus probata fuerint, ea in cibo & potu omnique vita vsurpanda esse: & naturalem appetitum ita moderandum, ne cæco nostri amore impulsi, vel ciuilem consociationem violemus, vel intemperantia nostra dedecus aliquod suscipiamus. Cum autem supra vitam conuiuio compararit, hoc præceptum ad omnes vitæ nostræ actiones accõmodetur: & vbique non priuatæ cupiditatis & vtilitatis, sed æquitatis & societatis ratio habeatur, & voluntas conuiuatoris, hoc est Dei spectetur.

In Caput 61.

κεντητόν.] Siue artificiose dissectos, siue pictos, siue gemmis aut imaginibus interpunctos calceos significare videtur. Byzãtinis, rubri calcei signum Imperij fuerunt: virides, insigne Cęsarum: quibus aliquando aurea aquila intertexebatur. Politianus, Punctabundum vertit. Vetera lexica vertunt, τὸ κεντητὸς punctus, punctis distinctus. Hinc ἀκέντητος stimulo seu aculeo non ictus. Pind. Olymp. de equo δέμας ἀκέντητον ἐν δρόμοισι παρέχων, id est, αὐδὲ κέντροιο θίων, vt Homerus loquitur.

In Caput 64.

καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος ποιεῖ ἢ λέγῃ. *Eum opinatum esse ii ex officio sibi fuisse.*] Idem & Pletho monet, & accusandos nos ipsos esse, qui aliud persuadere, atque alios in nostram sententiam perducere non possimus. At dices, sæpe sciunt iniurij & maledici homines, improba & se indigna esse quę faciant. Respondet Epictetus: Tanto igitur peiores & miseriores sunt ipsi: tu vero neque peior, neque miserior,

Imo eorum improbitas mihi fraudi est, quod existimationem meam lædũt, quod fortunas imminuunt, quod corpus vi aut veneficio affligunt, quod obstant commodis? Respondebit Epictetus, ista non tua esse, sed aliena, & nihil ad te attinere. Qua de re & supra plura dicta sunt: & e Simplicio, Tomo huius operis secundo proferentur.

τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον, Veritatem complexam, siue inuolutam, intricatam, perplexam.) Vt apud Sophoclem in Electra, non ideo mortuus erat Orestes, quod se illius ossa vasculo inclusa afferre Ægystho & aliis persuaserat. Simplicius aliam affert expositionem, quam suo loco videbimus. Nolumus enim huc omnia congerere.

In Caput 66.

σὺ δὲ γε οὔτε κτῆσις εἶ, οὔτε λέξις: Tu vero neque pecunia es, neque dictio.) Dices Esto: sed propter opes, eloquentiam, potentiam, magnifico. Istud ipsum reprehendit Epictetus, qui solam sapientiam & virtutem magnifaciendam censet. Quis vero, nisi homo pessimus & abiectissimus adulator, magnifecit Neronem Cæsarem, quamuis præter opes & imperium, disertum, poetam, musicum? Sani hominis animus abhorret ab iis probandis, quorum nota est vel stultitia, vel improbitas: vtut propter fortunæ munera & prauam consuetudinem honos iis in speciem sit habendus ac deferendus.

In caput 67.

ἄλλας μὲν φαντασίας καταληπτικὰς καταλαμβάνειν, Alia visa certe comprehensa habeas, aliis assentiaris.) Fortasse καταληπτικῶς: etsi Atticismi species aliqua esse potest. Sed quid illi interest inter κατάληψιν & συγκατάθεσιν? Nec enim assentiendum temere est iis, quæ non certo comprehenderis. Fortassis ergo addẽda negatio, οὐ συγκατατίθεσθαι non assentiaris, visis scilicet non certo comprehensis & perceptis. Simplicius & hunc locum aliter interpretatur.

In Caput 71.

πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾶν, Omnem vtilitatem & damnum a seipso exspectare.) Vtilitatem, si recte sentiat, & natu-

ræ congruenter viuat: damnum, si contra.

Nos vero & ponimus & sumimus secures
Arbitrio popularis auræ: vt canit Horatius Poeta inter Lyricos optimus.

In Caput 72.

οὐδένα ψέγει, *Neminem vituperat.*] Scilicet curiositate aliqua rerum alienarum, aut cæco sui amore impulsus. Agrippinum laudat ipse Epictetus: sed cur? vt eius exemplum alij imitentur. Alios reprehendit: quamobrem? vt emendentur. Videtur igitur hæc sententia μετὰ προσδιορισμοῦ τινος intelligenda.

τῶν καθεστώτων, *Eorum quæ recepta sunt, quæ iam adsunt.*] Malim, vt alii codices habent, τῶν καθισταμένων, pro ἀποκαθισταμένων, eorum quæ incipiunt restitui in integrum: vt significetur initium, καὶ τὰ πρῶτα recuperandæ valetudinis.

ὄρεξιν ἅπασαν ἦρκεν ἀφ' ἑαυτοῦ. *Desiderium omne a se remouit.*] Alii ἦρχεν, vel εἴρηκεν, vtique perperam. Sed quia sequitur, Appetitione remissa vtitur: pro εἴρηκεν legendum videtur ἤρτηκεν, ab ἀρτάω: Omne desiderium ex sese aptum habet, vt apud Platonem in Epitaphio, ὅτῳ ἀνδρὶ ἐξ ἑαυτοῦ πάντα ἤρτηται, Cic. in Paradoxis: Nemo nō beatissimus esse potest, qui est totus aptus ex sese, quique in se vno ponit omnia. In Catone interpretatur, bona omnia a se ipso petere. Sententia Epicteti esse videtur: Eum qui proficiat, nihil desiderare, quo frustrari possit. Sed si quis Simplicianam ὀρέξεως & ὁρμῆς distinctionem hic sequi mauult, non impedio.

In Caput 73.

κατανοεῖν τὴν φύσιν, *Naturam cognoscere.*] Eam scilicet, quæ homini diuinitus tributa est: studeo cognoscere, qua conditione me Deus in terris esse ac viuere velit.

In Caput 75.

τὸν διαιροῦντα λόγον, *Rationem diuidentem*: seu, *distinctionem rationis*: aut, si magis placet, *orationem distributricem.*] Eam partitionis rationem intelligo, qua initio dixit, quædam in potestate nostra esse, quædam non esse. Quid vero si τὸν διαιροῦντα λόγον legas? Frequens Stoicis formula, ὅταν ὁ λόγος αἱρῇ.

In Caput 79.

Mirum est, symbolum Epicteti ἀνέχου καὶ ἀπέχου, Sustine & abstine, esse prætermissum. Et Euripideum illud, οἰστέον κ' ἐλπιστέον, Tolerandum & sperandum. Mihi vero precatio illi Euripidea valde probatur:
ὦ Ζεῦ πάτερ τε καὶ σοφὸς κλήζῃ θεὸς
βλέψον πρὸς ἡμᾶς, καὶ μετάστησον κακῶν.

Quam eleganter conuertit vir doctiss. Vincentius Obsopœus:

Iuppiter alme parens, sapiens, iustissimus idem.
Respice nos miseros, atque medere malis.

HIERO-

HIERONYMI WOLFI IN TABVLAM CEBETIS

Annotationes.

CEBETIS Thebani mentio fit in Phædone Platonis. Sed an hæc tabula sit illius, nonnihil dubito: quod præter alia, & Peripatetici hic arguuntur, quorum nomen (nisi lõgissima ętate fuerit vsus Cebes) tum nondum celebre fuisse, probabile est: & Platonis citatur auctoritas, & in Stoicorum sententiam auctor inclinare videtur. Suidas quidẽ, vt & Diogenes Laertius, Cebetis in hanc sententiam meminit: Cebes (inquit) Thebanus philosophus, Socratis discipulus, cuius Dialogi tres circumferũtur, Septima, Phrynicus, Tabula, atque etiam rerum inferarũ narratio, & alia quædam. Græca verba, πίναξ ἐστὶ δὲ τῶν ἐν ᾅδου διήγησις, corrupta videntur: & pro ἐστὶ δὲ, legendum, ἔτι δὲ: id quod à Iusto Velsio, viro doctissimo, est annotatum. Nam tabula hæc, humanæ vitæ, non rerum quæ geruntur apud inferos, descriptionem continet. Legi tamen ἔστι δὲ potest: cum hæc expositio sit non dissimilis ei quæ est de sortitione vitarum, in extremo Platonis lib. 10. de Republica, quæ apud inferos fieri perhibetur. & cum Pythagorea pictura sit: ad μετεμψύχωσιν, ac potius (vt recte Clemens) μετενσωμάτωσιν refertur.

ἀνέκειτο δὲ καὶ πίναξ, Inerat etiam tabula.] Quid vero si ἀνέκειτο legas? dedicata erat. Ab ἀνάκειμαι fit ἀνάθημα, sicut à ἀπόκειμαι ἀπόθεσις: non originis, sed significationis habita ratione.

ἔμπροσθεν τοῦ νεώ.] τὸ ἱερὸν est totum templum: ὁ ναὸς, & Attice νεὼς, videtur hic esse pars templi interior. Suidas, ἱερὸν λέγουσι πᾶν τὸ ἀφιερωμένον τοῖς θεοῖς. Pollux ναὸν καὶ ἱερὸν pro eodem capit, & addit: ἔνθα ἂν καθιδρύονται, σηκὸς, τέμενος vt sit ἱερὸν & ναὸς, locus in quo deos colimus: σηκὸς, & τέμενος, in quo simulacra collocamus. Videtur tamẽ ναὸς παρὰ τὸ ναίειν dici, vt sit ędicula in quã ipse Deus habitet. Si cui vero hæc

distinctio τῦ ἱερῦ καὶ ναῶ, vt Grammaticorum auctoritate non munita, displicet: Cebes primum ἱερὸν, deinde ναὸν, varietatis causa dixit.

τίνες καὶ πότε ἦσαν, Quæ & quando essent.] Quid si πόθεν, vnde? præsertim cum sequatur, ὁ γδ ἐστι πολιτικὸν ἀνάθημα.

ὥσπερ στρατιῶτῶν ἦ.] ἦ, cũ graui.

πυθαγόρειον καὶ παρμενίδειον ἐζηλωκὼς βίον.] Cum Thebanus fuerit Cebes, pbabile est, Thebis hæc quæ narrantur, gesta fingi, aut describi: & per hunc Pythagoreum Lysidem Epaminondæ & Philippi Macedonis præceptorem intelligi. Sed hæc nihil ad rem.

εἰ μὲν περιστῆτε καὶ συνῆτε.] Non περιστῆτε, nisi etiam συνήσητε, per η legatur.

τί ἀγαθὸν.] τί cum acuto, etiam in iis quæ sequuntur, scribendum.

ὡς αὖ εἰσέλθωσιν.] ὡς pro ἐπειδὴ, postquam.

εἰ σώζεσθαι μέλλουσι.] μέλλουσι. pro βάλλονται.

τῷ εἴδει.] εἴδει, ab εἶδος: non εἶθος, aut ἦθος.

ποτήριον.] Non ἦ.

οἱ μὲν πλεῖον, οἱ δὲ ἧττον.] Ianus Pannonius ad animum suum:

Nec te, cum porta Cancri egrederere calentis,
Lethea nimium proluit humor aqua.

τῇ δὲ ἀπάγουσιν αὐτοὺς,] Non αὐτὰς. nam ἔγκλισις & ἐρώτησις acutum in fine postulant, non grauem.

αἱ μὲν εἰς τὸ σώζεσθαι. αἱ δὲ εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι διὰ τὴν ἀπάτην.] Intelligi potest, falsas opiniones, prauas cupiditates, & turpes voluptates deducere ad interitum: contra, veras, rectas & honestas, ad salutem. Sunt enim δόξαι, ἐπιθυμίαι, ἡδοναὶ, τῶν μέσων: hoc est, eiusmodi voces, quæ alias in bonam, alias in malam partem capiuntur, atque adiectiuis nominibus distinguuntur: sicut,

τύχη { ἀγαθὴ, κακή.

Sed quia sequitur διὰ τὴν ἀπάτην: significare videtur, eos qui errore se ingurgitarint, perire: qui vero cũ leuiter degustarint, seruari posse.

ὡς περιάγονται.] Fortassis περιάγονται, vides circũduci: vel, vt circumducantur. etsi περιάγονται pro περιιόντες capere licet.

ὁρῶ τοῦτο.] Non τοῦτον.

ἡ παρ' αὐτῆς δόσις] Fortuna leuis est: cito reposcit quæ dedit. Eademque vitrea est: & cum

& cum ſplendet, frangitur: auctore Mimographo. Sic ille, momento eſt breuior, auraque leuior.

ἐκπλώσεις γὰρ μεγάλας.] ἐκπίπτειν, excidere aliqua re, fruſtrari ſpe ſua, voti non fieri compotem.

ὅταν τις αὐτῇ πιστεύσῃ.] Nō αὐτῇ

ἀφίπτει.] ſcilicet ἡ τύχη. Ea quæ Fortuna temere proiicit.

ἵνα ἐστί.] Non ἐστὶ vt paulo poſt, ἀγαθά.

περὶ μὲν τούτων καὶ αὖθις.] Quæ bona, quæ mala ſint, in fine libelli docet. Sed & Satyricus hunc errorem taxat his verſibus:

Omnibus in terris, quæ ſunt a Gadibus vſque
Auroram & Gangem, pauci dignoſcere poſſunt
Quæ ſint vera bona, atque illis diuerſa: remota
Erroris nebula.
Præſertim ſi ſis ſpatiis excluſus iniquis.

ἀσωτία.] Non ἀσωτεία. Prodigalitas.

παρ' αὐτοῖς μένειν.] Fortaſsis αὐτῆς. aut eſt ἀντίπτωσις.

ἔχοντα οὐδεμίαν.] Malim μηδεμίαν, vt concurſus vocalium vitetur.

Πεισθῇ (non πείθῃ) ὑπ' αὐτῶν εἰς τὴν ἡδυπάθειαν.] Niſi verbum aliquod defuerit, rarior conſtructio videbitur.

ὅταν οὖν πάντα αὐτοῖς ἀπολείπῃ.] Malim αὐτοὺς ἐπιλείπῃ, vt Iſocrates in Parænesi: ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, &c.

ἂν μὴ μετάνοια αὐτῷ ἀπὸ τῆς τύχης συναντήσῃ.] Fortaſsis ἀπὸ τύχης, idem quod κατὰ τύχην, forte fortuna. ἀπὸ τῆς τύχης videtur ſignificare, pœnitentiam a Fortuna interdum obuiam mitti afflictis. Sed ſenſus eodem recidit vtroque modo.

πάλιν πλανᾶται ὑπὸ τῆς ψευδοδοξίας.] ψευδοδοξίας legendum (vt Clemens, Νικᾷ μὲν ἀλήθεια, ψευδοδοξία δὲ καταλύεται) ac potius ψευδοπαιδείας. nam de ea tantum hic agitur. Cum Cebete Plato conſentit Epiſtola ad Ariſtodorum, cuius verba aſcribere viſum eſt: τὸ βέβαιον, καὶ πιστὸν, καὶ ὑγιὲς· τοῦτο ἐγώ φημι

παρ' αὐτοὺς μένειν.] Fortaſsis αὐτοῖς aut eſt ἀντίπτωσις.

ὁρᾷς οὖν, ὡς ὅταν παρέλθοις τὴν πύλην ταύτην ἀνώτερον ἄλλον περίβολον;] Tria ſepta maiora facit, quorum primi & tertii οἰκήματα, hoc eſt exſtructa intra ſepta domicilia etiam περιβόλους vocat. Hæc neque ſine pictura facile intelliguntur, & in ipſa pictura facilime aberratur:

μὴ εἶναι τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν· τὰς δὲ ἄλλας τι, καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας σοφίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητας οἶμαι προσαγορεύων, ὀρθῶς ὀνομάζειν. Hoc est: Constantiam, fidem, integritatem, veram philosophiam esse iudico. Cæteras autem & alio spectantes scientias & artes, elegantiam quandam & venustatem si dixero, recte me dicere arbitrabor. Et alibi: πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται. Hoc est: Omnis scientia quæ remota est a Iustitia, cæterisque virtutibus, calliditas potius quã sapientia est appellanda.

πότερον οὖν καὶ ὧδε] Non οὖ.

ἀπογνόντες τῆς ψευδοπαιδείας.] Desperata ope fallæ doctrinæ: vel ea reiecta: vel auersati eam.

τὴν τούτων καθαρτικήν.) a καθαίρω. non τούτου καταρκτικήν.

πρὸ τῆς θύρας.] Non πρὸς nisi datiuo iungatur, πρὸς τῇ θύρᾳ: vel, πρὸς ταῖς θύραις, eodem fere sensu.

ἀποδειλιᾶν, & παραγένων). εἶεν, ἔφην ἐγὼ, ὡς καλὸν τὸν τόπον εἶναι.] Videtur aliquid deesse, aut ponitur pro συγχωρῶ, ὅτι καλὸς ὁ τόπος ἐστί: Assentior amœnum esse locum.

μέση δὲ καὶ κεκριμένη ἤδη τῇ ἡλικίᾳ.] κεκριμένην ἡλικίαν intelligo, τὴν ἐπὶ τὸ γῆρας μᾶλλον νεύουσαν. & si fortasse legendum κεκλιμένη, vt alludat ad Platonicum illud: Beatum esse, cui vel in senectute contigerit veras habere de rebus opiniones. Tribuit autem Cebes veræ eruditioni iudiciũ de rebus bonis, malis, & mediis: prę quo omnem aliam cognitionem contemnit. Geneuense Lexicon κεκριμένην ἡλικίαν interpretatur ætatem, quæ sit firmo iudicio prædita.

θυγατέρες τινές.] scilicet ἐκείνης. & τὸ τινὲς, πλεονάζειν δοκεῖ.

στολὴν ἔχουσα ἁπλῆν & καλλωπισμόν. [Aut ἁπαλὴν, Veste tenera & ornata: aut, ἁπλῆν καὶ ἀκαλλώπιστον. nam vestis simplex & inornata magis decere videtur Eruditionem. Nisi forte καλλωπισμὸς hic intelligatur τὸ καθαρεῖον, mundities & elegantia.

ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν, ἔξω τοῦ περιβόλου ἕστηκεν οὕτως;] ἡ παιδεία scilicet, quæ τὸ καθαρτικὸν ποτήριον propinat. Verum enim iudicium, quo Eruditio confert, aditus est ad virtutem, & voluntatem excitat.

φιλοτίμους καίμενον.] Durum pro

Pro χαλεπῶς : aut φιλοπόνως, sedulo. Et paulo post pro γνόμενος, videtur legendum γινόμενος : & pro καθέστηκεν, lego vel καθέστακεν per α, vel κατέστησεν per τ. Nam καθέστηκεν, & κατέστη, passiue seu absolute : καθέστακε vero, & κατέστησεν, absolute significat.

εἰ δὲ μὴ ἐπεὶ ἤετο : & mox, ἀπωσθεὶς ἐξώλετο.

καὶ ἔξιν προσποιήσηται ἂν ἀκούετε.

οὐχ ἑαυτοὺς, pro οὐχὶ αὐτοὺς legendum videtur: & si hæc librariorum, vt opinor, vitio subinde commutantur.

ἱλαραί τι, non ἠλαραί τε.

ἡ παιδεία παραλάβῃ ἀναμιμνήσκουσιν αὐτοῖς.

πρὸς ὡς αὐτὸ δόξης οὐχ ἥττους: vel, ἀντιλήπτους.

αὖθις δὲ ἀφελίαξ ἃ δέδωκεν τὸ μόνον redundat.

κωλύει οὖν αὐτῇ χρόνον τινὰ ἐνδιατρίψαι.

παρ' αὐτοῖς τι ποιεῖ.

ὁ μὲν δὴ μῦθος ὦ ξένοι.

ὅμως μέντοι γε οὐκ ἄχρηστον ἦν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν φαύλην ἀκριβεστέραν.

ἴσχει αὖ τι συνήκαμεν.]Fortasse κοινῇ. & paulo post, οὕτως αὐδὲ τούτων τῶν μαθημάτων οὐδὲν καλύσει γνῶναι: videtur καλοὺς κἀγαθοὺς, vel εὐδαίμονας addendum. nisi forte γενέσθαι αὐδὲ τούτων, capiatur pro μὴ ἴσχει ταῦτα, καὶ ἀγνοεῖν. Similitudo autem illa de interprete videtur obscurior. sed hanc tamen eius sententiam esse reor, vt falsi nominis eruditionem interpreti virtutis : eos vero qui citra illam ad virtutem perueniant, orationem virtutis per se intelligentibus & conferat, & præferat alteris

καί τι τοῦτ' ὠφελεῖ αὐτούς; ἔφη, ὅταν.

ἡ δυσμαθέστεροί εἰσι. & mox, ὅτι οἱ ἐν τῷ δευτέρῳ προσβόλῳ, εἰ μηδὲν ἄλλο ἃ προσαποιοῦνται.

καὶ πεθῶσιν, ὅτι οὐ παιδείαν.

δι' ἣν ἀπατῶνται καὶ οὕτω διαχειμένοι.

ἀλλὰ ποιήσω τοῦτο, ἔφην ἐγώ.

ἀδύνατον γὰρ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, Neque enim fieri potest, vt res eadẽ & mala & bona sit.] Scilicet eodem tempore, eodemque respectu. Diuersis autem temporibus & respectibus potest : vt vini moderatus vsus bonus est homini recte valenti, febricitanti vero & immodice ingurgitanti nocet vinum. Stoicis cõcedi facile potest, opinor, eas res quæ hic recensentur, suapte natura & per sese medias atque indifferentes esse: sed pro earũ vsu atq; abusu fieri easdem bonas aut malas, nec ipsi negabunt opinor, nisi con-

tentionis & nouitatis cupidiores fuerint quã veritatis & concordiæ. Neque vero causam habent a communi omnium mortaliũ loquendi ratione discedendi, & pro bonis vitam & sanitatem indifferentia vocandi : nisi vt moueant, iis & recte vtendum, & non nimium tribuendum esse. Quanto simplicius, ciuilius & verius de rebus differit Terentius: Miserum? inquit. Quem minus eredere est? Quid reliqui est quin habeat, quæ quidem in homine dicũtur bona? parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, diuitias. Atq; hæc perinde sunt, vt illius animus qui ea possidet. Qui vti scit; ei bona: illi qui non vtitur recte, mala. Voces ἅμα ἀεὶ, simul semper, a nemine sano concedentur : nec esse quẽquam existimo, qui sic loquatur. sed ἐνίοτε, καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους, interdum, & diuersis tẽporibus alias esse bona, alias mala, concedent opinor omnes.

οὐκ αὖ εἴη ἔτι ἀγαθὸν εἶναι τὸ ζῆν.] Τὸ εἶναι redundare videtur, nisi peculiaris loquendi modus sit: vt apud Aristotelem, κατηγορεῖσθαι ἐν τῷ τί ἦν εἶναι.

καὶ αἱρετὸν καὶ φευκτὸν ἅμα ἀεὶ. Et expetendum & fugiendũ simúl semper.] Neq; simul, neque semper; sed seorsim, & aliquãdo. Vita bono & sapienti viro expetẽda est, stulto & malo non item: vt sectio ægrotanti, valenti nequaquam.

καλῶς καὶ ἀνδρείως legendum.

οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἀποθανεῖν.] Mors non per se expetitur, sed vt aut maius malum vitetur, turpitudo & miseria: aut maius acquiratur bonũ, immortalitas. His autẽ sublatis, vita morti semper anteponetur.

ὅταν ᾖ περίστασις τοιαύτη. Si talis casus inciderit.] Vt si quis abutatur valetudine ad libidinem & iniuriam.

πῶς οὖν ἔτι αὖ τις κρινεῖ ἀγαθὸν εἶναι, ὃ πολλάκις οὐ συμφέρει ὑπάρχειν οὐδαμῶς, Quo pacto quisquam id bonum esse iudicet, quod sæpe nequaquam suppetere expediat? Imo quis malum iudicet id, quo semper vti recte liceat, quoq; carere nunquam bono & prudenti viro sit commodum? Iã quod ante dixit, diuitias non esse bonas, propterea quod bonum non reddant: nonne eodem argumento concludi possit, aurum non esse aurum, quod possessorem aureum

aureum nõ faciat? quo quid ineptius & magis puerile?

καὶ οἴονται διὰ τούτων μόνων εὐδαιμονεῖν, Seque putãt per hæc ſola beatos fore.] Hic quidem error iure meritoque reprehenditur. Sed ſi ſapientia & virtus maxima bona ſunt, non ſequitur, ſanitatem & diuitias non eſſe bona, ſed imperfectiora & minora bona, & cum illis non comparanda: bona tamen ſuo loco, & recte vtenti Bonum enim cõſenſu totius humani generis non id tãtum dicitur, quod poſſeſſorem bonum facit: ſed illud etiam, quod ad naturam tum corporis, tum animi conſeruandam & inſtaurandam facit. Cum igitur diuitiæ cibum, potum, veſtitum, domicilium, medicinam, præceptores, otium, libros ſuppeditent? quę cauſa eſt, cur aut vituperentur, aut negentur eſſe bonæ? Verum ὑπερβολαί τε καὶ μειώσεις. Stoicorum eo pertinent, vt admirationem virtutis augeant, rerum externarum minuant. Vt enim plerique virtuti parum, fortunæ muneribus nimium tribuunt: ſic hi contrariam ingreſsi viam, iniquum petere videntur, vt æquum ferant, more mercatorio atque etiam oratorio.

HESIODVS, A QVO CEBE nonnulla mutuatus eſſe videtur.

Τὴν μέν τοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἐστιν ἑλέσθαι,
ῥηϊδίως, ὀλίγη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον. ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
ῥηϊδίη ἤπειτα πέλει, χαλεπήπερ ἐοῦσα.
οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει
φρασσάμενος, τά κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ἦσιν ἀμείνω.
ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
ὃς δέ κε μήθ' αὐτῷ νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ.

In Caput 49.

ὅτι ἐθαύμασας τὴν θέαν, *Te spectaculum esse admiratū.*] hoc est animo esse leui, & futilium rerum studioso.

Horatius:

Nihil admirari, prope res est vna Numici,
Solaq; quæ possit facere & seruare beatum.

In Caput 51.

Τί ἂν ἐποίησεν ἐν τούτῳ Σωκράτης, *Quid in eo fecisset Socrates?*] Id ex vtriusque dictis & factis colligere licet, quoniam scripta neutrius habemus. Sed nisi eruditione & constantia vtriusque præditus fueris, male tibi vertet inepta imitatio: & fortassis ne illi quidem vbique decorum cõseruarunt.

In Caput 52.

Ὅτι ἐκλειαχθήσονταί σοι αἱ θύραι.] Sententia satis aperta est. Quid vero si ἐπικλειαχθήσονταί σοι legatur? occludentur tibi fores cum impetu, per contemtum scilicet & indignationẽ. Aut est hypallage, pro, σὺ ἐκλειαχθήσῃ τῶν θυρῶν, eiicieris foribus. Argentinensis codex habet, ὅτι οὐκ ἐκλειαχθήσονταί σοι, pro ἀνοιχθήσονται. Et paulo post, pro διαβεβλημένον πρὸς τὰ ἐκτὸς, habet διαπεπληγμένον: alterū percelli, alterum criminari significat. Ego mallem καταβεβλημένον, eius qui proiectus sit ad res externas, qui humi sit abiectus, & rerum externarum mancipium: qui huiusmodi frustrationes æquo ferre animo non didicerit, & contemnere.

In Caput 54.

ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τρόπος. *Lubricus enim modus.*] Malim τόπος, locus.

In Caput 55.

Ἐπίπληξιν τῆς ἀθροισθέντος.] ἀθροισθέντος, scilicet εἰς αἰσχρολογίαν.

In Caput 56.

ἀλλ' ἐνδεξάσθω σε τὸ πρᾶγμα, *Exspectet te negotium.*] Argentinensis rectius opinor, ἀλλ' ἐξητάσθω σε τὸ πρᾶγμα, examinetur, expendatur.

In Caput 57.

εἰ μὴ οὐκ ὀρθῶς ποιῇς, *Nam si non recte feceris.*] Cynica impudentia, in propatulo facienda ea quæ naturæ fert necessitas, Epicteto nõ probatur. Vult tamen philosophum austeriorem esse, quā Cicero: qui monet, aliorum iudicio permulta nobis & facienda

facienda & non facienda & mutanda & corrigēda esse. Cui rectius parebit, qui Stoicam animi cōstantiam nondum est assequutus.

In Caput 58.

ὡς τὸ ἡμέρα ἐστὶ, καὶ νύξ ἐστι. Hic locus per se mutilus, in vtraque Basiliensi editione suppletus est. Sed haud abs re mireris, cur pronuntiatum dialecticum ad conuiuij rationem accommodarit? Monere fortassis adolescentes voluit, elaborandum esse potius, vt boni sint ratiocinatores officiorum, quam vt arguti dialectici euadant: & quæ dialecticis rationibus probata fuerint, ea in cibo & potu omnique vita vsurpanda esse: & naturalem appetitum ita moderandum, ne cæco nostri amore impulsi, vel ciuilem consociationem violemus, vel intemperantia nostra dedecus aliquod suscipiamus. Cum autem supra vitam conuiuio compararit, hoc præceptum ad omnes vitæ nostræ actiones accōmodetur: & vbique non priuatæ cupiditatis & vtilitatis, sed æquitatis & societatis ratio habeatur, & voluntas conuiuatoris, hoc est Dei spectetur.

In Caput 61.

κεντητόν.] Siue artificiose dissectos, siue pictos, siue gemmis aut imaginibus interpunctos calceos significare videtur. Byzātinis, rubri calcei signum Imperij fuerunt: virides, insigne Cęsarum: quibus aliquando aurea aquila intertexebatur. Politianus, Punctabundum vertit. Vetera lexica vertunt, τὸ κέντητος punctus, punctis distinctus. Hinc ἀκέντητος stimulo seu aculeo non ictus. Pind. Olymp. de equo δέμας ἀκέντητον ἐν δρόμοισι παρέχων, id est, οὐδὲ κέντροιο θίγων, vt Homerus loquitur.

In Caput 64.

καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος ποιεῖ ἢ λέγῃ. *Eum opinatum esse ita ex officio sibi fuisse.*] Idem & Pletho monet, & accusandos nos ipsos esse, qui aliud persuadere, atque alios in nostram sententiam perducere non possimus. At dices, sæpe sciunt iniurij & maledici homines, improba & se indigna esse quę faciant. Respondet Epictetus: Tanto igitur peiores & miseriores sunt ipsi: tu vero neque peior, neque miserior,

Imo eorum improbitas mihi fraudi eſt, quod exiſtimationem meam lædũt, quod fortunas imminuunt, quod corpus vi aut veneficio affligunt, quod obſtant commodis? Reſpondebit Epictetus, iſta non tua eſſe, ſed aliena, & nihil ad te attinere. Qua de re & ſupra plura dicta ſunt: & e Simplicio, Tomo huius operis ſecundo proferentur.

τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον, *Veritatem complexam, ſiue inuolutam, intricatam, perplexam.*) Vt apud Sophoclem in Electra, non ideo mortuus erat Oreſtes, quod ſe illius oſſa vaſculo incluſa afferre Ægyſtho & aliis perſuaſerat. Simplicius aliam affert expoſitionem, quam ſuo loco videbimus. Nolumus enim huc omnia congerere.

In Caput 66.

σὺ δὲ γε οὔτε κτῆσις εἶ, οὔτε λέξις: *Tu vero neque pecunia es, neque dictio.*) Dices Eſto: ſed propter opes, eloquentiam, potentiam, magnifico. Iſtud ipſum reprehendit Epictetus, qui ſolam ſapientiam & virtutem magnifaciendam cenſet. Quis vero, niſi homo peſſimus & abiectiſſimus adulator, magnificit Neronem Cæſarem, quamuis præter opes & imperium, diſertum, poetam, muſicum? Sani hominis animus abhorret ab iis probandis, quorum nota eſt vel ſtultitia, vel improbitas: vtut propter fortunæ munera & prauam conſuetudinem honos iis in ſpeciem ſit habendus ac deferendus.

In caput 67.

ἄλλας μὲν φαντασίας καταληπτικὰς καταλαμβάνειν, *Alia viſa certe comprehenſa habeas, aliis aſſentiaris.*) Fortaſſe καταληπτικῶς: etſi Atticiſmi ſpecies aliqua eſſe poteſt. Sed quid illi intereſt inter κατάληψιν & συγκατάθεσιν? Nec enim aſſentiendum temere eſt iis, quæ non certo comprehenderis. Fortaſſis ergo addẽda negatio, οὐ συγκατατίθεσθαι non aſſentiaris, viſis ſcilicet non certo comprehenſis & perceptis. Simplicius & hunc locum aliter interpretatur.

In Caput 71.

πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾶν, *Omnem vtilitatem & damnum a ſeipſo exſpectare.*) Vtilitatem, ſi recte ſentiat, & natu-

ræ

ræ congruenter viuat: damnum, si contra.

Nos vero & ponimus & sumimus secures
Arbitrio popularis auræ: vt canit Horatius Poeta inter Lyricos optimus.

In Caput 72.

οὐδένα ψέγει, *Neminem vituperat.*] Scilicet curiositate aliqua rerum alienarum, aut cæco sui amore impulsus. Agrippinum laudat ipse Epictetus: sed cur? vt eius exēplum alij imitentur. Alios reprehendit: quamobrem? vt emendentur. Videtur igitur hæc sententia μετὰ προσδιορισμοῦ τινος intelligenda.

τῶν καθεστώτων, *Eorum quæ recepta sunt, quæ iam adsunt.*] Malim, vt alii codices habent, τῶν καθισταμένων, pro ἀποκαθισταμένων, eorum quæ incipiunt restitui in integrum: vt significetur initium, καὶ τὰ πρῶτα recuperandæ valetudinis.

ὄρεξιν ἅπασαν ἦρκεν ἀφ' ἑαυτοῦ. *Desiderium omne a se remouit.*] Alii ἦρχεν, vel εἴρηκεν, vtique perperam. Sed quia sequitur, Appetitione remissa vtitur: pro εἴρηκεν legendum videtur ἤρτηκεν, ab ἀρτάω: Omne desiderium ex sese aptum habet, vt apud Platonem in Epitaphio, ὅτῳ ἀνδρὶ ἐξ ἑαυτοῦ πάντα ἤρτηται, Cic. in Paradoxis: Nemo nō beatissimus esse potest, qui est totus aptus ex sese, quique in se vno ponit omnia. In Catone interpretatur, bona omnia a se ipso petere. Sententia Epicteti esse videtur: Eum qui proficiat, nihil desiderare, quo frustrari possit. Sed si quis Simplicianam ὀρέξεως & ὁρμῆς distinctionem hic sequi mauult, non impedio.

In Caput 73.

καταμαθεῖν τὴν φύσιν, *Naturam cognoscere.*] Eam scilicet, quæ homini diuinitus tributa est: studeo cognoscere, qua conditione me Deus in terris esse ac viuere velit.

In Caput 75.

τὸν διαιρουῦντα λόγον, *Rationem diuidentem*: seu, *distinctionem rationis*: aut, si magis placet, *orationem distributricem.*] Eam partitionis rationem intelligo, qua initio dixit, quædam in potestate nostra esse, quædam non esse. Quid vero, si τὸν διαιροῦντα λόγον legas? Frequens Stoicis formula, ὅτε αὖ ὁ λόγος αἱρῇ.

In Caput 79.

Mirum est, symbolum Epicteti ἀνέχου καὶ ἀπέχου, Sustine & abstine, esse prætermissum. Et Euripideum illud, οἰστέον κ' ἐλπιστέον, Tolerandum & sperandum. Mihi vero precatio illi Euripidea valde probatur:

ὦ Ζεῦ πάτερ τε καὶ σοφὸς κλήζῃ θεὸς
βλέψον πρὸς ἡμᾶς, καὶ μετάστησον κακῶν.

Quam eleganter conuertit vir doctiss. Vincentius Obsopœus:

Iuppiter alme parens, sapiens, iustissimus idem.
Respice nos miseros, atque medere malis.

HIERO-

HIERONYMI WOLFI IN TABVLAM CEBETIS

Annotationes.

CEBETIS Thebani mentio fit in Phædone Platonis. Sed an hæc tabula sit illius, nonnihil dubito: quod præter alia, & Peripatetici hic arguuntur, quorum nomen (nisi longissima ætate fuerit vsus Cebes) tum nondum celebre fuisse, probabile est: & Platonis citatur auctoritas, & in Stoicorum sententiam auctor inclinare videtur. Suidas quidē, vt & Diogenes Laertius, Cebetis in hanc sententiam meminit: Cebes (inquit) Thebanus philosophus, Socratis discipulus, cuius Dialogi tres circumferūtur, Septima, Phrynicus, Tabula, atque etiam rerum inferarū narratio, & alia quædam. Græca verba, πίναξ ἐστὶ δὲ τῶν ἐν ᾅδου διήγησις, corrupta videntur: & pro ἐστὶ δὲ, legendum, ἔτι δὲ: id quod a Iusto Velsio, viro doctissimo, est annotatum. Nam tabula hæc, humanæ vitæ, non rerum quæ geruntur apud inferos, descriptionem continet. Legi tamen ἐστὶ δὲ potest: cum hæc expositio sit non dissimilis ei quæ est de sortitione vitarum, in extremo Platonis lib. 10. de Republica, quæ apud inferos fieri perhibetur. & cum Pythagorea pictura sit: ad μετεμψύχωσιν, ac potius (vt recte Clemens) μετενσωμάτωσιν refertur.

ἐνέκειτο δὲ καὶ πίναξ, Inerat etiam tabula.] Quid vero si ἀνέκειτο legas? dedicata erat. Ab ἀνάκειμαι fit ἀνάθημα, sicut a διάκειμαι διάθεσις: non originis, sed significationis habita ratione.

ἔμπροσθεν τοῦ νεὼ.] Τὸ ἱερὸν est totum templum: ὁ ναὸς, & Attice νεὼς, videtur hic esse pars templi interior. Suidas, ἱερὸν λέγουσι πᾶν τὸ ἀνατεθειμένον τοῖς θεοῖς. Pollux ναὸν καὶ ἱερὸν pro eodem capit, & addit: ἔνθα δὲ καθιδρυόμεθα, σηκὸς, τέμενος: vt sit ἱερὸν καὶ ναὸς, locus in quo deos colimus: σηκὸς, & τέμενος, in quo simulacra collocamus. Videtur tamē ναὸς παρὰ τὸ ναίειν dici, vt sit ædicula in qua ipse Deus habitet. Si cui vero hæc

distinctio τοῦ ἱεροῦ καὶ νεὼ, vt Grammaticorum auctoritate non munita, displicet: Cebes primum ἱερὸν, deinde νεὼν, varietatis causa dixit.

τίνες καὶ πότε ἦσαν, Quæ & quando essent.] Quid si πόθεν, vnde? præsertim cum sequatur, οὐ γὰρ ἐστι πολιτικὸν ἀνάθημα.

ὥσπερ προεστῶτα οὐ.] τὶ, cũ graui.

πυθαγόρειον καὶ παρμενίδειον ἐζηλωκὼς βίον.] Cum Thebanus fuerit Cebes, ꝓbabile est, Thebis hæc quæ narrantur, gesta fingi, aut describi: & per hunc Pythagoreum Lysidem Epaminondæ & Philippi Macedonis præceptorem intelligi. Sed hæc nihil ad rem.

εἰ μὲν προσέξετε καὶ συνήσετε.] Non προσέξητε, nisi etiam συνήσητε, per η legatur.

τὶ ἀγαθὸν.] τὶ cum acuto, etiam in iis quæ sequuntur, scribendum.

ὡς ἂν εἰσέλθωσιν.] ὡς pro ἐπειδὴ, postquam.

εἰ σώζεσθαι μέλλουσι.] μέλλουσι. pro βούλονται.

τῷ εἴδει.] εἴδει, ab εἶδος: non ἴθος, aut ἦθος.

ποτήριον τι.] Non οὐ.

οἱ μὲν πλεῖον, οἱ δὲ ἧττον.] Ianus Pannonius ad animum suum:

Nec te, cum porta Cancri egrederere calentis,
Lethea nimium proluit humor aqua.

πῇ δὲ ἀπάγουσιν αὐτοὺς,] Non αὐτοὺς. nam ἔγκλισις & ἐρώτησις acutum in fine postulant, non grauem.

αἱ μὲν εἰς τὸ σώζεσθαι. αἱ δὲ εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι διὰ τὴν ἀπάτην.] Intelligi potest, falsas opiniones, prauas cupiditates, & turpes voluptates deducere ad interitum: contra, veras, rectas & honestas, ad salutem. Sunt enim δόξαι, ἐπιθυμίαι, ἡδοναὶ, τῶν μέσων: hoc est, eiusmodi voces, quæ alias in bonam, alias in malam partem capiuntur, atque adiectiuis nominibus distinguuntur: sicut,

τύχη { ἀγαθὴ.
κακὴ.

Sed quia sequitur διὰ τὴν ἀπάτην: significare videtur, eos qui errore se ingurgitarint, perire: qui vero cũ leuiter degustarint, seruari posse.

ὡς περιάγοντας.] Fortassis περιάγονται, vides circũduci: vel, vt circumducantur. etsi περιάγοντας pro περιιόντας capere licet.

ὁρᾷ τοῦτο.] Non τοῦτον.

ἡ παρ' αὐτῆς δόσις] Fortuna leuis est: cito reposcit quæ dedit. Eademque vitrea est:

&cum

& cum splendet, frangitur: auctore Mimographo. Sic ille, momento est breuior, auraque leuior.

ἐκπλώσεις γὰρ μεγάλαι.] ἐκπίπτειν, excidere aliqua re, frustrari spe sua, voti non fieri compotem.

ὅταν τις αὐτῇ πιστεύσῃ.] Nō αὐτῇ

ἀφίησι.] scilicet ἡ τύχη, Ea quæ Fortuna temere projicit.

ἵνα ἐστί.] Non ἐστὶ vt paulo post, ἀγαθά.

περὶ μὲν τούτων καὶ αὖθις.] Quæ bona, quæ mala sint, in fine libelli docet. Sed & Satyricus hunc errorem taxat his versibus:

Omnibus in terris, quæ sunt a
Gadibus vsque
Auroram & Gangem, pauci
dignoscere possunt
Quæ sint vera bona, atque
illis diuersa: remota
Erroris nebula.

παρ' αὐτῆς μένειν.] Fortassis αὐταῖς aut est ἀντίπτωσις.

ὁρᾷς οὖν, ὡς ὅταν παρέλθοις τὴν πύλην ταύτην ἀνώτερον ἄλλον περίβολον;] Tria septa maiora facit, quorum primi & tertii οἰκήματα, hoc est

Præsertim si sis spatiis exclusus iniquis.

ἀσωτία.] Non ἀσωτεία. Prodigalitas.

παρ' αὐτῆς μένειν.] Fortassis αὐταῖς, aut est ἀντίπτωσις.

ἔχοντα οὐδεμίαν.] Malim μηδεμίαν, vt concursus vocalium vitetur.

Πειθῇ (non πείθη) ὑπ' αὐτῶν εἰς τὴν ἡδυπάθειαν.] Nisi verbum aliquod defuerit, rarior constructio videbitur.

ὅταν οὖν πάντα αὐτοῖς ἐπιλείπῃ.] Malim αὐτοὺς ἐπιλείπῃ, vt Isocrates in Parænesi: ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, &c.

ἂν μὴ μετάνοια αὐτῷ ἀπὸ τῆς τύχης συναντήσῃ.] Fortassis ἀπὸ τύχης, idem quod κατὰ τύχην, forte fortuna. ἀπὸ τῆς τύχης videtur significare, pœnitentiam a Fortuna interdum obuiam mitti afflictis. Sed sensus eodem recidit vtroque modo.

πάλιν πλανᾶται ὑπὸ τῆς ψευδοδοξίας.] ψευδοδοξίας legendum (vt Clemens, Νικᾷ μὲν ἀλήθεια, ψευδοδοξία δὲ καταλύεται) ac potius ψευδοπαιδείας. nam de ea tantum

μὴ εἶναι τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν· τὰς δ' ἄλλας τε, κὴ εἰ ἄλλα τινὰς σοφίας τε κὴ δεινότητας, κομψότητας οἶμαι προσαγορεύων, ὀρθῶς ὀνομάζειν Hoc eſt:Conſtantiam,fidem, integritatem, veram philoſophiam eſſe iudico. Cæteras autem & alio ſpectantes ſcientias & artes, elegantiam quandam & venuſtatem ſi dixero,recte me dicere arbitrabor. Et alibi: πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης κὴ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, ἐ σοφία φαίνεται. Hoc eſt: Omnis ſcientia quæ remota eſt a Iuſtitia, cæteriſque virtutibus, calliditas potius quã ſapientia eſt appellanda.

πότερον ἔν κὴ ὧδε] Non ἐ.

ἀπογνόντες τῆς ψευδοπαιδείας.] Deſperata ope falſæ doctrinæ: vel ea reiecta: vel auerſati eam.

τὴν τούτων καθαρτικὴν.) a καθαίρω. non τούτου καταρκτικὴν.

πρὸ τῆς θύρας.] Non πρὸς niſi datiuo iungatur,πρὸς τῇ θύρᾳ: vel,πρὸς ταῖς θύραις,eodem fere ſenſu.

ἀπὸ ἡλικιῶν, & παραγίνων]. εἶεν, ἔφην ἐγὼ, ὡς καλὸν τὸν τόπον εἶναι.] Videtur aliquid deeſſe, aut ponitur pro συγχωρῶ, ὅτι καλὸς ὁ τόπος ἐστί: Aſſentior amœnum eſſe locum.

μέση δὲ κὴ κεκερμένη ἤδη τῇ ἡλικίᾳ.] κεκερμένην ἡλικίαν intelligo, τὴν ἐπὶ τὸ γῆρας μᾶλλον νεύουσαν. & ſi fortaſſe legendum κεκλιμένη,vt alludat ad Platonicum illud: Beatum eſſe, cui vel in ſenectute contigerit veras habere de rebus opiniones. Tribuit autem Cebes veræ eruditioni iudiciũ de rebus bonis,malis,& mediis: præ quo omnem aliam cognitionem contemnit. Geneuenſe Lexicon κεκερμένην ἡλικίαν interpretatur ætatem, quæ ſit firmo iudicio prædita.

θυγατέρες τινές.] ſcilicet ἐκείνης. & τὸ τινὲς, πλεονάζειν δοκεῖ.

στολὴν ἔχουσα ἁπλῆν & καλλωπισμόν. [Aut ἁπαλὴν, Veſte tenera & ornata: aut, ἁπλῆν κὴ ἀκαλλώπιστον. nam veſtis ſimplex & inornata magis decere videtur Eruditionem. Niſi forte καλλωπισμὸς hic intelligatur τὸ καθαρεῖον, mundities & elegantia.

ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν, ἔξω τοῦ περιβόλου ἕστηκεν οὕτως;] ἡ παιδεία ſcilicet, quæ τὸ καθαρτικὸν ποτήριον propinat. Verum enim iudicium, quo Eruditio confert,aditus eſt ad virtutem, & voluntatem excitat.

φιλοτίμως κείμενον.] Durum pro

Pro χαλεπῶς : aut φιλοπόνως, ſedulo. Et paulo poſt pro γινόμενος, videtur legendum γενόμενος : & pro καθέστηκεν, lego vel καθέστακεν per α, vel κατέστησεν per τ. Nam καθέστηκεν, & κατέστη, paſſiue ſeu abſolute : καθέστακε vero, & κατέστησεν, abſolute ſignificat.

εἰ δὲ μὴ ἐπείθετο : & mox, ἀπωσθεὶς ἐξώλετο.

καὶ ἕξιν περιποιήσησθ᾽ ἂν ἀκούετε.

οὐχ ἑαυτοὺς, pro οὐχὶ αὐτοὺς legendum videtur: & ſi hæc librariorum, vt opinor, vitio ſubinde commutantur.

ἱλαραί τε, non ἠλαραί τε.

ἡ παιδεία παραλάβῃ ἀνακάμπτουσιν αὐται.

περὶ τὰς αὐτοῦ δόσεις οὐχ ἥττους: vel, ἀηττήτους.

αὖθις δὲ ἀφελίαζε ἃ δέδωκεν τὸ μόνον redundat.

κελεύει οὖν αὐτῇ χρόνον τινὰ ἐνδιατρίψαι.

παρ᾽ αὐτοί τι ποιεῖ.

ὁ μὲν δὴ μῦθος ὦ ξένοι.

ὅμως μέντοιγε οὐκ ἄχρηστον ἦν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν φαύλην ἀκριβεστέραν.

ἔχειν αὖ τι συνήκαμεν.]Fortaſſe καίν τι. & paulo poſt, οὕτως αὐδὴ τούτων τῶν μαθημάτων

militudo autem illa de interprete videtur obſcurior. ſed hanc tamen eius ſententiam eſſe reor, vt falſi nominis eruditionem interpreti virtutis : eos vero qui citra illam ad virtutem perueniant, orationem virtutis per ſe intelligentibus & conferat, & præferat alteris

καί τι τοῦτ᾽ ὠφελεῖ αὐτοὺς; ἔφη, ὅταν.

ἢ δυσμαθέστεροί εἰσι. & mox, ὅτι οἱ ἐν τῷ δευτέρῳ περιβόλῳ, εἰ μηδὲν ἄλλο ἃ περιπαροιοῦνται.

καὶ πειθῶσιν, ὅτι οὐ παιδείαν.

δι᾽ ἣν ἀπατῶνται καὶ οὕτω διακείμενοι.

ἀλλὰ ποιήσω τοῦτο, ἔφην ἐγώ.

ἀδύνατον γὰρ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, Neque enim fieri poteſt, vt res eadē & mala & bona ſit.] Scilicet eodem tempore, eodemque reſpectu. Diuerſis autem temporibus & reſpectibus poteſt: vt vini moderatus vſus bonus eſt homini recte valenti, febricitanti vero & immodice ingurgitanti nocet vinum. Stoicis cōcedi facile poteſt, opinor, eas res quæ hic recenſentur, ſuapte natura &

tentionis & nouitatis cupidiores fuerint quã veritatis & concordiæ. Neque vero causam habent a communi omnium mortaliũ loquendi ratione discedendi, & pro bonis vitam & sanitatem indifferentia vocandi: nisi vt moueant, iis & recte vtendum, & non nimium tribuendum esse. Quanto simplicius, ciuilius & verius de rebus differit Terentius: Miserum? inquit. Quem minus credere est? Quid reliqui est quin habeat, quæ quidem in homine dicũtur bona? parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, diuitias. Atq; hæc perinde sunt, vt illius animus qui ea possidet. Qui vti scit; ei bona: illi qui non vtitur recte, mala. Voces ἅμα ἀεὶ, simul semper, a nemine sano concedentur: nec esse quẽquam existimo, qui sic loquatur. sed ἐνίοτε, καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους, interdum, & diuersis tẽporibus alias esse bona, alias mala, concedent opinor omnes.

οὐκ ἂν εἴη οὔτι ἀγαθὸν εἶναι τὸ ζῆν.] Τὸ εἶναι redundare videtur, nisi peculiaris loquendi modus sit: vt apud Aristotelem, κατηγορεῖσθαι ἐν τῷ τί ἦν εἶναι.

καὶ αἱρετὸν καὶ φευκτὸν ἅμα ἀεὶ. Et expetendum & fugiendũ simul semper.] Neq; simul, neque semper; sed seorsim, & aliquãdo. Vita bono & sapienti viro expetẽda est, stulto & malo non item: vt sectio ægrotanti, valenti nequaquam.

καλῶς καὶ ἀνδρείως legendum.

οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἀποθανεῖν.] Mors non per se expetitur, sed vt aut maius malum vitetur, turpitudo & miseria: aut maius acquiratur bonũ, immortalitas. His autẽ sublatis, vita morti semper anteponetur.

ὅταν ᾖ περίστασις τοιαύτη. Si talis casus inciderit.] Vt si quis aburatur valetudine ad libidinem & iniuriam.

πῶς οὖν ἔστιν ἄν τις κρινεῖ ἀγαθὸν εἶναι, ὃ πολλάκις οὐ συμφέρει ὑπάρχειν οὐδαμῶς, Quo pacto quisquam id bonum esse iudicet, quod sæpe nequaquam suppetere expediat? Imo quis malum iudicet id, quo semper vti recte liceat, quoq; carere nunquam bono & prudenti viro sit commodum? Iã quod ante dixit, diuitias non esse bonas, propterea quod bonum non reddant: nonne eodem argumento concludi possit, aurum non esse aurum, quod possessorem aureum

aureum nō faciat? quo quid ineptius & magi s puerile?

καὶ οἴονται διὰ τούτων μόνων εὐδαιμονεῖν, Seque putāt per hæc ſola beatos fore.] Hic quidem error iure meritoque reprehenditur. Sed ſi ſapientia & virtus maxima bona ſunt, non ſequitur, ſanitatem & diuitias non eſſe bona, ſed imperfectiora & minora bona, & cum illis non comparanda: bona tamen ſuo loco, & recte vtenti. Bonum enim cōſenſu totius humani generis non id tātum dicitur, quod poſſeſſorem bonum facit: ſed illud etiam, quod ad naturam tum corporis, tum animi conſeruandam & inſtaurandam facit. Cum igitur diuitiæ cibum, potum, veſtitum, domicilium, medicinam, præceptores, otium, libros ſuppeditent? quę cauſa eſt, cur aut vituperentur, aut negentur eſſe bonæ? Verum ὑπερβολαί τε καὶ μειώσεις. Stoicorum eo pertinent, vt admirationem virtutis augeant, rerum externarum minuant. Vt enim plerique virtuti parum, fortunæ muneribus nimium tribuunt: ſic hi contrariam ingreſsi viam, iniquum petere videntur, vt æquum ferant, more mercatorio atque etiam oratorio.

HESIODVS, A QVO CEBE nonnulla mutuatus eſſe videtur.

Τὴν μέν τοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι,
ῥηϊδίως, ὀλίγη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον. ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
ῥηϊδίη ἤπειτα πέλει, χαλεπήπερ ἐοῦσα.
οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει

NICOLAI VALLÆ interpretatio.

Quam facile innumeras vitiorum amplectimur artes?
Haud procul illa habitant, breuis est via qua sit eundum
Est via virtutis contraria: sudor anhelus
Hanc sequitur, quæ se scopulosis ardua cliuis
In longum prorumpit iter: riget aspera primo
Ingressu leuis est, postquam alta cacumina tanges.
Optimus hic, sese qui nouit cuncta magistro,
Prospiciens rerum fines, meliora sequutus.
Dignum laude virum, parentem recta monenti,
Credimus: ille tamen sibi qui non consulit, aut qui
Alterius præcepta fugit, vir inutilis exstat.

PYTHAGORAS, SIVE Philolaus.

Πρῆσσε δὲ ταῦθ' ἅ σε μὴ βλάψῃ, λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου.
Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν.
πῆ παρέβην, τί δ' ἔρεξα, τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη:
ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξιθι καὶ μετέπειτα.
δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο, χρηστὰ δὲ τέρπου.
ταῦτα πόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα, τούτων χρὴ ἐρᾶν σε,
ταῦτά σε τῆς θείης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει.

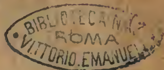
VIRGILIANA, VEL ALTERIVS cuiuspiam Paraphrasis.

Vir bonus & sapiens (qualem vix repperit vllum
Millibus e cunctis hominum consultus Apollo)
Index ipse sui, totum se explorat ad vnguem.
Quid proceres, vanique ferat quid opinio vulgi,
Securus, mundi instar habet, teres atque rotundus,
Externæ ne quid labis per læuia sidat.
Ille, dies quam longus erit sub sidere Cancri,
Quantaque nox tropico se porrigit in Capricorno,
Cogitat, & iusto trutinæ se examine pensat,

Ne quid hiet, ne quis protuberet angulus, æquis
Partibus vt coeat, nil vt deliret amusis:
Sit solidum quodcunque subest, nec inania subtus
Indicet admotus digitis pellentibus ictus.
Non prius in dulcem declinat lumina somnum,
Omnia quam longi reputauerit acta diei.
Quo prætergressus, quid gestum in tempore, quid non?
Cur isti facto decus abfuit, aut ratio illi?
Quid mihi præteritum? cur hæc sententia sedit,
Quam melius mutare fuit? miseratus egentem,
Cur aliquem fracta persensi mente dolorem?
Quid volui, quod nolle bonum foret? vtile honesto
Cur malus antetuli? num dicto, aut denique vultu
Perstrictus quispiam? cur me natura magis, quam
Disciplina trahit? sic dicta & facta per omnia
Ingrediens, ortuque & vespere cuncta reuoluens,
Offensus prauis, dat palmam & præmia rectis.

LITERA PYTHAGORÆ.

Littera Pythagoræ, discrimine secta bicorni,
Humanæ vitæ speciem præferre videtur.
Nam via virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemque aditum primum spectantibus offert:
Sed requiem præbet fessis in culmine summo.
Molle ostentat iter via lata: sed vltima meta
Præcipitat captos, voluitque per ardua saxa.
Quisquis enim duros casus virtutis amore
Vicerit, ille sibi laudemque decusque parabit.
At qui desidiam luxumque sequetur inertem,
Dum fugit oppositos incauta mente labores,
Turpis inopsque simul miserabile transiget æuum.

F I N I S.

118